

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΙΣΤ΄.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1953

ΑΡΙΘ. 134

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΦΙΛΟΥΣ ΜΟΥ

Είχα την εὐτυχίαν νὰ σᾶς ἐπισκεφθῶ πέ-
ρσει δύο φοράς, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν χαρὰν
νὰ συναντήσω τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Χρι-
στιανικῆς κινήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ
ἐν Ὀλλανδία συνέδριον τῆς Διεθνoῦς Χρι-
στιανικῆς Ἡγεσίας ἐφέτος.

Πέρσει εἶχα τὸ προνόμιον ν' ἀπευθύνω
διὰ τοῦ περιοδικoῦ «Ἡγεσία» μήνυμα εἰς
τὸ ὁποῖον ἐλέχθη ὅτι σήμερον ὁ κόσμος ἔ-
χει μεγάλην ἀνάγκην ἀγάπης, ἀγάπης ἢ
ὅποια θὰ ἐξετόπιζε τὸ μῖσος. Ἐφέτος, θὰ
ἤθελα νὰ τονίσω τὴν σπουδαιότητα τὴν ὁ-
ποῖαν ἔχει ἡ ἐλπίς. Σήμερον ὁ κόσμος κυ-
ριαρχεῖται ὑπὸ τοῦ φόβου ὁ ὁποῖος προκα-
λεῖ τὸ μῖσος. Ἡ ἐλπίς μᾶς χρειάζεται ὡς
ἀντίδοτον κατὰ τοῦ φόβου.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὸ ὠραῖον
13ον κεφάλαιον τῆς Α' πρὸς Κορινθίους
ἐπιστολῆς του γράφει ὅτι ἡ πίστις, ἡ ἐλπίς
καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι πράγματα τὰ ὁποῖα μέ-
νουν. Πολλὰ ἀκούονται σήμερον διὰ τὴν
πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ ὀλίγα διὰ τὴν
ἐλπίδα ἃν καὶ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πράγματα
ποῦ μένουν. Νομίζω λοιπὸν ὅτι πρέπει, κα-
θὼς πλησιάζομεν πρὸς τὰ Χριστούγεννα
καὶ καθὼς τὸ τέλος τοῦ ἔτους τούτου καὶ ἡ
ἀρχὴ τοῦ νέου ἔτους προσεγγίζουν, ν' ἀνα-
λογισθῶμεν τὴν σημασίαν τῆς ἐλπίδος καὶ
νὰ προσπαθῶμεν νὰ κερδίσωμεν καὶ πάλιν
κάτι ἀπὸ τὴν σπουδαιότητα τὴν ὁποῖαν
ἡ Ἀγία Γραφή τῆς δίδει.

Μία νέα ἐλπίς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον κα-
τὰ τὴν ἡμέραν τῶν πρώτων Χριστουγέν-
νων. Ἡ ἀποξένωσις τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸν
Θεὸν ἐπρόκειτο νὰ τελειώσῃ καὶ ἡ συμφι-
λίωσις μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων νὰ
πραγματοποιηθῆ. Καὶ δόξα τῷ Θεῷ ἐ-

πραγματοποιήθη μέχρι τοῦδε εἰς ἀναριθ-
μήτους ἀνθρωπίνας ψυχάς!

Ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη καὶ ἡ πηγὴ τῶν
πάντων. Ἡ πίστις εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποῖα
καθιστᾷ δυνατὴν τὴν συμφιλίωσίν μας με-
τὸν Θεὸν διὰ μέσου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.
Ἡ ἐλπίς πηγάζει ἀπὸ τὴν ἐμπιστοσύνην
πρὸς τὸν Θεόν, τὴν ὁποῖαν ἀποκτῶμεν διὰ
τῆς πίστεως, καὶ ἐπὶ τῆς ἐλπίδος βασιζέται
τὸ κίνητρον τὸ ὁποῖον μᾶς ἐμπνέει διὰ νὰ
ἐξορμώσωμεν εἰς τὸν ἀγῶνα μετὰ τὴν βεβαί-
ότητα ὅτι πιστεύοντες εἰς τὸν Θεὸν θὰ ἴ-
δωμεν μίαν καλύτεραν αὔριον. Τοιοῦτοτρό-
πως ἡ ἐλπίς ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ τὸ δυνα-
μικὸν διὰ τοῦ ὁποῖου ὀδηγοῦμεθα πρὸς
δραῖσιν. Τὸ σύνθημά της εἶναι «στρέφε τὸ
βλέμμα σου πρὸς τὸν οὐρανόν — ἔχε ἐμπι-
στοσύνην εἰς τὸν Θεόν — προχώρει ἐ-
μπρός».

Μελετῶντες τὴν Ἀγίαν Γραφήν ὑπὸ τὸ
πνεῦμα αὐτό, θὰ ἴδωμεν πολλὰς πλουσίας
ὑποσχέσεις καὶ ἐμπνεούσας σκέψεις τὰς ὁ-
ποῖας θὰ ἡμπορούσαμεν νὰ συνοψίσωμεν
εἰς τὰς λέξεις. «Τῆ ἐλπίδι χαίροντες». Τοι-
ουτοτρόπως ἡ ἐλπίς, ἡ ὁποῖα εἰς τὸ δεύτε-
ρον ἡμῖσιν τοῦ 20οῦ αἰῶνος εἶχε κάπως ἐπι-
σκιασθῆ, ἐγκαθιδρύεται ἅπαξ ἔτι εἰς τὴν
καρδίαν καὶ τὸν νοῦν ὡς «μένουσα ἐλπίς».

Ἡ ἐποχὴ μας ὀνομάσθη ἐποχὴ τῆς ἀπελ-
πίσιος. Ἐς τὴν ἀκολουθήσῃ λοιπὸν μία
νέα ἐποχὴ ἐλπίδος, ὅποτε, παρὰ τὰς δια-
φόρων εἰδῶν κρίσεις αἱ ὁποῖαι συνεχῶς μᾶς
περιβάλλουν, θὰ προχωρήσωμεν εἰς τὸ Νέ-
ον Ἔτος ἐνδυναμωμένοι καὶ χαίροντες διό-
τι θὰ ἔχωμεν τὴν ἐλπίδα μας εἰς τὸν Θεόν.

Ernest T. Williams

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1952

Υπολογισμοί σχετιζόμενοι με τὸ ὕψος τοῦ ἔθνικου εἰσοδήματος, τὸ ὁποῖον τελικῶς ἐμφανίζει τὴν συντελουμένην ἐτησίως εἰς κάθε χώραν πρόοδον, δὲν ἔχουν ἀκόμη καταρτισθῆ διὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος 1952. Ἄν κρίνωμεν ἐν τούτοις ἀπὸ τὰ διαθέσιμα ἕως σήμερον στοιχεῖα, τὸ παραχθὲν ἐγχωρίως εἰσόδημα φαίνεται ὅτι μᾶλλον θὰ ὑπολειφθῆ τοῦ προηγουμένου ἔτους. Ἀλλὰ καὶ ἂν φθάσῃ εἰς τὰ ἴδια ἐπίπεδα ἢ κατὰ κάποιον ἀναλογία θὰ εἶναι μειωμένη λόγω τῆς ἐπελθούσης ἐν τῷ μεταξὺ αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ 100-110.000 ἄτομα. Ἄρα κατὰ τὸ 1952, ἀντὶ τῆς προσδοκωμένης βελτιώσεως, ἐσημειώθη ὀπισθοδρομίαις, πράγμα οὐχὶ εὐχάριστον δι' οἰκονομίαν πιεζομένην ἀπὸ τὰ δξύτατα προβλήματα τοῦ χαμηλοῦ βιοτικῆ ἐπιπέδου καὶ τοῦ ταχέως ρυθμοῦ μετὸν ὁποῖον αὐξάνεται ὁ πληθυσμός.

Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων στοιχείων εἰς τοὺς κατὰ μέρος τομεῖς τῆς οἰκονομίας προκύπτει ὅτι ἐσημειώθη αὐξήσις παραγωγῆς εἰς τὰ δημητριακά, τὴν ὄρυζαν, τὰ γεώμηλα, τὸ κρέας, τὸ γάλα, τὰ προϊόντα ἀλιείας καὶ τὰ μεταλλεύματα. Μείωσις ἀντιθέτως σοβαρὰ παρετηρήθη εἰς τὴν παραγωγὴν ἐλαίου καὶ μικροτέρα εἰς τὴν παραγωγὴν καπνοῦ, βάμβακος, ὀσπρίων, γλεύκους ὡς καὶ τὴν βιομηχανικὴν παραγωγὴν ὄπου αὐτὴ ὑπολογίζεται εἰς 5-6 ἑκατοστά.

Ἀπὸ πρόχειρον ὑπολογισμῶν τῆς ἀξίας τῶν αὐξομειώσεων αὐτῶν καὶ διὰ τῆς προσθήκης ηῦξημένης ποσότητος ἀγαθῶν τὰ ὁποῖα εἰσῆχθησαν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ διὰ συναλλάγματος προελθόντος, ὡς ἀναφέρεται κατωτέρω, ἔξ ἐγχωρίων πόρων, συνάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ἐν τῇ χώρᾳ παραχθὲν εἰσόδημα ἦτο ἐλαφρῶς κατώτερον τοῦ παρελθόντος ἔτους.

Ἐὰν τώρα τὸ ἔθνικὸν εἰσόδημα ὑπολογισθῆ μαζὺ μετὰ τὰ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσρέοντα δωρεὰν ἀγαθὰ—βοήθεια καὶ ἐπα-

νορθώσεις—ἢ μείωσις εἶναι σημαντικῶς ἀνωτέρα λόγω τῆς περικοπῆς τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας καὶ τῆς ἐκ τοῦ λόγου τούτου σημαντικῆς μειώσεως τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων εἰδῶν.

Ἐκ τῶν καταστάσεων τοῦ πρώτου δεκαμήνου διαφαίνεται ὅτι αἱ εἰσαγωγαὶ θὰ ὑπολειφθοῦν συνολικῶς κατὰ 80 καὶ πλέον ἑκατομμύρια δολάρια τῶν εἰσαγωγῶν τοῦ 1951, τὸ ποσὸν δὲ τοῦτο θὰ ἦτο μεγαλύτερον ἂν ἡ σοβαρὰ περικοπὴ τῆς βοηθείας δὲν ἤρχιζε μετὰ τὴν 1 Ἰουλίου. Ἄς προστεθῆ ὅμως ὅτι τὸ ποσοστὸν τῆς εἰς ὄγκον ἀγαθῶν μείωσεως θὰ εἶναι μικρότερον τοῦ ἀφορῶντος τὴν ἀξίαν ποσοστοῦ, λόγω τῆς σημειωθείσης κατὰ τὸ 1952 πτώσεως τῶν τιμῶν καὶ ναύλων εἰς τὴν διεθνή ἀγοράν. Ἡ μείωσις, ἐπίσης, ἀφορᾷ περισσότερον τὰ κεφαλαιουχικὰ ἀγαθὰ—ὕλικὸν ἀνασυγκροτήσεως—καὶ ὀλιγώτερον τὰ εἶδη καταναλώσεως.

*

Τὸ δξύτατον πρόβλημα τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου ἐνεφάνισεν ἀντιθέτως ἀξιόλογον κάπως βελτίωσιν κατὰ τὸ 1952. Ὑπολογίζεται ὅτι τελικῶς αἱ ἐξαγωγαὶ θὰ ἀποδώσουν περὶ τὰ 12 ἑκατομμύρια δολάρια περισσότερα τοῦ προηγουμένου ἔτους καὶ οἱ ἄδηλοι πόροι—ναυτιλιακόν, μεταναστευτικόν καὶ τουριστικόν συναλλάγμα—περὶ τὰ 15 ἴσως ἑκατομ. δολλ.

Χάρις εἰς τὴν αὐξήσιν αὐτὴν τῶν συναλλαγματικῶν ἐσόδων ὁ ἐκ τῆς περικοπῆς τῆς βοηθείας ἀντίκτυπος ἦτο προφανῶς μικρότερος. Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἀκόμη καὶ ἡ ὑπαρξίς ἀποθεμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχον σχηματισθῆ κατὰ τὸ 1950 καὶ 1951.

Ἀλλὰ καὶ παρὰ τὴν βελτίωσιν αὐτὴν τὸ πρόβλημα δὲν ἔχασε τὴν δξύτητά του.

Αἱ πραγματικαὶ εἰσαγωγικαὶ ἀνάγκαι τῆς Ἑλλάδος ὑπερβαίνουν ἐν τῇ οὐσίᾳ τὰ 310 ἑκατομμύρια δολλ. καὶ εἰς ἄλλα 25 ἑκατομ. δολάρια πρέπει νὰ ὑπολογίσωμεν

τὰς ἀδήλους εἰς συνάλλαγμα δαπάνας. Ἐναντι τούτων αἱ συναλλαγματικαὶ εἰσπράξεις τοῦ 1951 μόλις θὰ φθάσουν τὰ 190 ἑκατομ. δολλάρια. Ἄλλα 25 ἑκατομ. δολ. εἰσπράχθησαν ἐκ τῶν ἰταλικῶν καὶ γερμανικῶν ἐπανορθώσεων, αἱ ὁποῖαι ὅμως δὲν πρόκειται νὰ συνεχισθοῦν πέραν τοῦ 1954. Τὸ ὑπόλοιπον ἐκαλύφθη διὰ τῶν δολλαρίων τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας καὶ τοῦ περιορισμοῦ τῶν εἰσαγωγῶν, ὁ ὁποῖος καὶ ἐπετεύχθη δι' ἐμμέσου μειώσεως τῆς καταναλώσεως, εἴτε διὰ τῆς ἐπιβληθείσης βαρυτάτης εἰσφορᾶς ἐπὶ τοῦ ¼ τῶν εἰσαγομένων εἰδῶν, εἴτε διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως ἔργων ἀνασυγκροτήσεως, διὰ τῆς μειώσεως δηλαδὴ τῶν δραχμῶν πού διατίθενται πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος σοβαρῶς θέλει συντελέσῃ ἡ ἐξάλειψις τοῦ ὑφισταμένου χάσματος μεταξὺ ἀγοραστικῆς δυνάμεως δραχμῆς καὶ δολλαρίου, περὶ τοῦ ὁποῖου λεπτομερέστερον ἠσχολήθημεν εἰς ἄλλα τεύχη τῶν «Ἀκτίνων». Ἄτυχῶς οὐδεμία πρόδοσις ἐσημειώθη ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος.

Ἐάν πρὸς τὰ ἐκεῖ στραφούνη εἰς τὸ μέλλον ἀποφασιστικαὶ προσπάθειαι, αἱ ἐξαγωγαὶ ἡμποροῦν νὰ ἀποδώσουν ἀκόμη περὶ τὰ 25-30 ἑκατομ. δολλάρια. Κατὰ τὸ ἴδιον περίπου ποσὸν δύναται νὰ αὐξηθῇ καὶ τὸ συνάλλαγμα τῶν ἀδήλων πόρων καὶ διὰ τῆς αὐξήσεως αὐτῆς νὰ συμψηφισθῇ τοῦλάχιστον ἡ διαφορὰ ἡ ὁποία θὰ προκίψη μετὰ τὴν λήξιν τῶν ἐπανορθώσεων.

Ὡς εἶναι ὅμως προφανὲς καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἰσορροπίας τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως δραχμῆς καὶ δολλαρίου θὰ ἐξακολουθῇ νὰ ὑφίσταται σημαντικὸν ἔλλειμμα διὰ τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ὁποῖου μία μόνον λύσις ὑπάρχει: ἡ ἐντατικωτέρα ἐκμετάλλευσις τῶν φυσικῶν πόρων τῆς χώρας, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ αὐξήσις τῆς παραγωγῆς εἰδῶν, τὰ ὁποῖα εἰσάγονται σήμερον ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ. Ἐάν ἐπὶ παραδείγματι ἡ Ἑλλὰς ἐπιτύχῃ νὰ παράγῃ διὰ τευτοκαλλιεργείας τὴν ἀναγκαίουσαν αὐτῇ ποσότητα ζακχάρεως καὶ παραλλήλως ἰδρύσῃ ἐργοστάσιον παραγωγῆς ἀξωτούχων λιπασμάτων, θὰ ἐξοικονομήσῃ περὶ τὰ 25 ἑκατομμύρια δολλάρια ἑτησίως. Ἄρα τὸ

πρόβλημά μας εἶναι πρόβλημα μεγαλυτέρων κρατικῶν καὶ ιδιωτικῶν ἐπενδύσεων.

★

Ἡ ἐπέκτασις ἐν τούτοις τῶν ἐπενδύσεων δὲν συνδέεται μόνον μετὰ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν διατροφήν τοῦ νεοπροστιθεμένου ἑτησίως πληθυσμοῦ καὶ γενικώτερον, τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως.

Ἔως σήμερον ἡ μόνη πηγὴ κεφαλαίων δι' ἐπενδύσεις ἦτο ἡ ἀμερικανικὴ βοήθεια. Ἐπειτα ὅμως ἀπὸ τὴν περικλοπήν, αἱ ἐκ τῆς πηγῆς αὐτῆς δημιουργούμεναι δραχμαὶ περιορίσθησαν, καὶ ἐφ' ὅσον δὲν ὑπῆρχον ἀρκεταὶ δραχμαὶ δι' ἐκτέλεσιν ἔργων, ἐμειώθη αὐτομάτως καὶ τὸ κοινὸν τῆς βοήθειας τὸ ὅποιον προωρῶντο δι' εἰσαγωγῆν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν.

Τὸ ὅτι ἡ βοήθεια θὰ ἔπαυε μίαν ἡμέραν ἦτο πρὸ πολλοῦ γνωστόν. Ἀλλὰ τώρα μόνον ἀρχίζει νὰ γίνεταί καταφανὴς ἡ τεραστία εὐκαιρία πού ἔχασεν ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τὴν μειονεκτικὴν διαχείρισιν τῆς βοήθειας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ.

Δι' ἔργα ἀνασυγκροτήσεως κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος διετέθησαν μόνον περὶ τὰ 600 δισεκατομμύρια ἐναντι ὑπερχιλίων κατὰ τὸ 1951. Τὸ ποσὸν μειοῦται ἀκόμη περισσότερο ἐάν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ μειωμένη ἀγοραστικὴ δύναμις τῶν δραχμῶν. Ὡς ἐκ τούτου ἐσυνεχίσθησαν μόνον τὰ ἠλεκτροπαραγωγικὰ ἔργα καὶ τινὰ ἄλλα δευτερευούσης σημασίας ἢ σχετιζόμενα μετὰ τὰς στρατιωτικὰς ἀνάγκας. Τὰ ὑπόλοιπα ἐγκατελείφθησαν.

Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ τρέχοντος οικονομικοῦ ἔτους 1952-53 ἐνεφανίσθη, διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον, ἰσοσκελισμένος καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποτελεῖ πράγματι μέγα θῆμα διὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὁμαλῆς λειτουργίας τῆς οἰκονομίας.

Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ 1951-52 ἔκλεισε μετὰ ἔλλειμμα 700 δισεκατομμυρίων, τὸ ὅποιον ἐκαλύφθη ἐκ τῶν δραχμῶν τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας. Τὸ ἔλλειμμα θὰ ἦτο μεγαλύτερον ἂν δὲν ἠῤῥξάνοντο οἱ φόροι καὶ δὲν ἐσημειοῦτο μεγαλυτέρα ἀπόδοσις εἰς τὴν ἄμεσον φορολογία. Ἀποτελεῖ δὲ τοῦτο καρπὸν τῶν προσπαθειῶν αἱ ὁ-

ποῖα κατεβλήθησαν διὰ τὸν περιορισμὸν τῆς φοροδιαφυγῆς.

Ἡ ἰσοσκελίσις κατὰ τὸ τρέχον οἶκον. ἔτος ἐπετεύχθη διὰ προσθήκης νέων φόρων, διὰ τῆς ἐλιξιζομένης μεγαλυτέρας ἀποδόσεως τῶν ἀμέσων φόρων καὶ διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ δημοσίου ἐκ τῆς ζημίας τὴν ὁποίαν ὑφίστατο ἐκ τῆς πωλήσεως σίτου καὶ τῆς παροχῆς πριμ εἰς τὰ ἐξαγόμενα προϊόντα. Οὕτω ἡ μὲν ζημία ἐκ τοῦ σίτου ἔπεσεν εἰς τὴν κατανάλωσιν, τὰ δὲ ἀναγκαῖα διὰ τὴν πριμοδότησιν ποσὰ ἐξησφαλίσθησαν δι' ἄλλης βαρυτάτης φορολογίας ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν.

Κατὰ τὸ 1952 δηλαδὴ ἐπεβλήθησαν βαρύτερα νέα φορολογία μὲ συνέπειαν νὰ αὐξηθῇ τὸ συνολικῶς ἐκ φόρων βάρος, πράγμα πού θά ἔχη δυσμενῆ ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς οικονομικῆς προόδου.

Ἐὰν ὁ προϋπολογισμὸς ἐξελίσσειται κατὰ τὰς προβλέψεις δὲν εἶναι ἀκόμη γνωστὸν μολονότι παρῆλθον ἀρκετοὶ μῆνες.

★

Πολλὰ ἐλέχθησαν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος περὶ κάμψεως τῶν τιμῶν καὶ νομισματικῆς σταθερότητος. Ἐν τῇ οὐσίᾳ ὁ τιμάρθμος λιανικοῦ ἐμπορίου ἐνεφάνισε μικρὰν κάμψιν κατὰ τοὺς μῆνας τῆς ἀνοιξέως, ἡ ὁποία περισσότερον ὠφείλετο εἰς λόγους ἐποχιακοὺς καὶ τὴν πτώσιν τῶν τιμῶν εἰς τὴν διεθνή ἀγοράν. Μετὰ ὅμως τὸν Ἰούλιον ἡ ὠφέλεια ἤρχισε νὰ ἐξατμίζεται καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας ἐπανήλθομεν εἰς τὰ ἀνώτατα ἐπίπεδα πού ἐσημειώθησαν τὸν π. Μάρτιον.

Πρὸς καλυτέραν κατατόπισιν παραθέτομεν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ γενικοῦ τιμαρίθμου

κόστους ζωῆς κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον μὲ βάσιν τὴν μονάδα διὰ τὸ 1938.

1946	=	145.2
1947	=	174.6
1948	=	247.3
1949	=	283.8
1950	=	306.1
1951	=	344.6
1952	=	362.0 (περίπου).

★

Ἐν συμπεράσματι τὸ 1952 ἀπῆλθε χωρὶς νὰ σημειωθῇ βελτίωσις εἰς τὴν βαρύτερα νοσοῦσαν οἰκονομίαν μας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ 1951 πού μᾶς ἀφῆκεν μέτινας ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον.

Τὰ προβλήματα εὐρίσκονται καὶ πάλιν πρὸ ἡμῶν ἐν ὄλῃ των τῇ ὀξυτήτι κατὰ τὸ νέον ἔτος. Εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν ὅλα αὐτὰ τὰ προβλήματα συνοψίζονται εἰς ἓν καὶ μόνον: Πῶς θά καταστῇ δυνατὸν νὰ ὀργανωθῇ ἡ οἰκονομία, ὥστε νὰ ἀποφεύγεται ἡ σπατάλη τῶν ὀλίγων κεφαλαίων πού διαθέτει διὰ νὰ ἐπεκταθοῦν, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, τὰ παραγωγικὰ ἔργα. Ἄλλως ἡ Ἑλλάς θά εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητῇ συνεχῶς βοήθειαν, καὶ ἂν δὲν τὸ ἐπιτυχάνη, ὡς εἶναι τὸ φυσικώτερον, τὸ χαμηλὸν σημερινὸν βιοτικὸν ἐπίπεδον θά κατέλθῃ ἔτι περισσότερον.

Ἄς εὐχώμεθα, λοιπὸν, ὅπως τὸ νέον ἔτος ἐπικρατήσῃ πολιτικὴ ὁμαλότητος καὶ ὅπως σοβαρὰ προσπάθειαι ἀφιερωθοῦν πλέον πρὸς τὴν συστηματικὴν ἐργασίαν, τὴν πηγὴν τῶν ἀγαθῶν.

ΓΕΩΡΓ. ΔΙΑΜΑΝΤΙΚΟΣ

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ

Τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα εἶναι γνωστὸ στὴν Ἑλληνικὴ κοινωνία καὶ τὸ γόνιμο καὶ εὐεργετικὸ ἔργο του ἐπιβάλλεται ὅσο πάει καὶ πὺλὸ πολὺ σὲ εὐρύτερες μᾶζες τοῦ λαοῦ. Δὲν χρειάζεται, συνεπῶς, νὰ ἐπιμείην κανένας πολὺ στὸ νὰ ἐμφανίσῃ τὸ Ἰδρυμα, καὶ μάλιστα στὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ, πὺλ παρακολουθεῖ πάντα μὲ ἀγάπη καὶ ἠθικὴ συμπαράστασι τὸ πολύμορφο πνευματικὸ καὶ μορφωτικὸ του ἔργο. Λίγα λόγια μόνον θὰ ποῦμε, γιὰ νὰ πλαισιώσουμε τὸ θέμα μας, πὺλ θᾶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς τομεῖς τῆς δράσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρυματος.

Τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα εἶναι ἰδιωτικὸς ὀργανισμὸς κοινῆς ὠφελείας καὶ ἔχει ὡς σκοπὸν, κατὰ τὸ καταστατικὸ του, τὴν ἐξύψωσι τοῦ κοινωνικοῦ, τοῦ ἠθικοῦ, τοῦ βιοτικοῦ καὶ τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἰδρυθῆν μὲ ἔδρα τὰς Ἀθήνας τὴν 14ην Φεβρουαρίου 1947 ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Παύλου, τότε Διαδόχου, τὴν ἰδέα ὅμως τῆς συστάσεώς του συνέλαβεν ὁ Βασιλεὺς παλαιότερα, ὅταν βρισκόταν, μαζὺ μὲ τὸν Βασιλέα Γεώργιον καὶ τὴν ἐλεύθερην κυβέρνησι, ἐκτὸς τῆς κατεχομένης τότε ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ Ἑλλάδος.

Τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα δὲν ἀναμιγνύεται στὴν πολιτικὴ. Συνεργάζεται μὲ τῖς Δημόσιες Ἀρχές, ὅπου παρίσταται ἀνάγκη, διατηρεῖ ὅμως τὴν ἀνεξαρτησία του. Τὰ ἔσοδά του βασίζονται σὲ πόρους ξένους πρὸς τὸν κρατικὸ προϋπολογισμὸν. Πολλοὶ εἶναι οἱ τομεῖς δράσεως τοῦ Ἰδρυματος. Θὰ ὑπερέβαινε τὸν σκοπὸ τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ ἂν ἀνεφέρετο, ἔστω καὶ συνοπτικώτατα, τὸ συντελεσθὲν ἔργο σὲ καθένα ἀπὸ τοὺς τομεῖς αὐτούς⁽¹⁾. Στῖς γενικὲς του

γραμμὲς τὸ ἔργο του διαιρεῖται στὸν γεωργικὸ, τεχνικὸ, καλλιτεχνικὸ, τουριστικὸ καὶ μορφωτικὸ τομέα, καθὼς καὶ στὴν προσπάθεια γιὰ τὸ χωριὸ κλπ. Στὸν τελευταῖο αὐτὸ τομέα τὸ Ἐθνικὸ Ἰδρυμα καταβάλλει στὰ τελευταῖα δὺδ χρόνια μιὰ ιδιαίτερη προσπάθεια. Ἐχει ὡς γνώμονα πὺλ τὸ Ἑλληνικὸ χωριὸ εἶναι ὁ σπὸνδυλος τοῦ ἔθνους καὶ πρέπει νὰ ἐπιδεικνύεται ιδιαίτερη φροντίδα καὶ στοργὴ γιὰ τὴν ἀνύψωσι τοῦ πνευματικοῦ καὶ βιοτικοῦ του ἐπιπέδου. Ἐνα ἀπὸ τὰ ὄργανα πὺλ χρησιμοποιεῖ τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα γιὰ τὴν ἐξύψωσι τοῦ χωριοῦ εἶναι καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων, πὺλ ἐνισχύνει παντοιοτρόπως τὴν Τοπικὴ Αὐτοδιοίκησι. Γιὰ τὸ ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῆς θ' ἀσχοληθοῦμε στὸ ἄρθρο μας αὐτό.

★

Ἡ κατάστασις τῶν Δήμων καὶ τῶν Κοινοτήτων τῆς χώρας, ἰδίως μεταπολεμικῶς, δὲν εὐρίσκεται σὲ ἰκανοποιητικὸ σημεῖο. Παρ' ὅλον πὺλ ἀπὸ τὸ Κράτος καὶ τὴν Ἀμερικανικὴ Ἀποστολὴ ἀντιμετωπίσθη ἡ Τοπικὴ Αὐτοδιοίκησις μὲ ἐνδιαφέρον καὶ στοργὴ, ἐν τούτοις, ἀντικειμενικοὶ ὄροι δημιουργοῦν, ἰδίως γιὰ τοὺς ἀσθενέστερους οικονομικῶς δήμους καὶ κοινότητες, ὄρους τέτοιους πὺλ νὰ εἶναι προβληματικὴ ἡ ἐκτέλεσις ἔργων, ἀκόμα κι' ἡ ἀπλῆ των συντήρησις. Δὲν θὰ ἐξετάσουμε ἐδῶ τὸ πολὺπλευρο αὐτὸ θέμα τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως, πὺλ συνδέεται μὲ γενικώτερα ζητήματα, παρὰ σὲ ὅ,τι ἀναφέρεται στὴν ἄ-

⁽¹⁾ Ἀθῆναι 1951. Διὰ τὸ ἔργον τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρυματος ἐν γένει καὶ διὰ τοὺς ἐπὶ μέρους τομεῖς τῆς δράσεώς του ἐγράφησαν πλείστα ὄσα εἰς περιοδικὰ, ἐφημερίδας καὶ εἰδικὰ φυλλάδια. Καὶ αἱ «Ἀκτῖνες» ἐπανειλημμένως ἠσχολήθησαν μὲ τὰς ποικίλας ἐκδηλώσεις τῆς δράσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρυματος, πνευματικὰς, πολιτιστικὰς, μορφωτικὰς καὶ καλλιτεχνικὰς.

(1) Διὰ τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα ἐν γένει καὶ τὸ πολὺμορφο ἔργον του βλ. τὰς ἐκδόσεις τοῦ Ἰδρυματος: «Ἐθνικὸν Ἰδρυμα 1947-1951», Ἀθῆναι 1951 καὶ «Ἐθνικὸν Ἰδρυμα - Ἐπίσημος Συνεδρία τῆς 19ης Μαρτίου 1951 ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρασσοῦ»,

νάγκη ἐνίσχυσεως τοῦ ἔργου τῆς ὄχι μονάχα ἀπὸ τὰ ἀρμόδια κρατικά ὄργανα μὰ καὶ ἀπὸ Ὄργανισμοὺς καὶ πρόσωπα ποὺ θάθελαν νὰ συμβάλουν σ' ἕνα ἔργο δημοσυργικῆς πολιτισμοῦ. Κι' ἕνας τέτοιος ὄργανισμὸς εἶναι ἡ Ἐπιτροπὴ Δήμων καὶ Κοινοτήτων τοῦ Ἑθνικοῦ Ἰδρύματος.

Ἡ πολεμικὴ θεομηνία στὸ σύνολό της ἐπέφερε σοβαρὲς ζημιές στὰ Ἑλληνικά χωριά. Ἀπὸ μιὰ ἔκθεσι πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν Δήμων καὶ Κοινοτήτων ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψι σὲ ὠρισμένα χωριά τῆς Ἠπείρου, βγάζουμε πολὺτιμα συμπεράσματα γιὰ τὴν κατάστασι τῶν χωριῶν μας γενικά, γιατί οἱ ζημιές κι' οἱ καταστροφές εἶναι λίγο-πολύ οἱ ἴδιες παντοῦ. Στὴν ἔκθεσι αὐτὴ ἀναφέρεται πὼς οἱ ζημιές αὐτὲς διακρίνονται σὲ τρεῖς μεγάλες κατηγορίες: 1) Στὴ μείωσι τῆς παραγωγικῆς ἰκανότητος τοῦ χωριοῦ, ὅπως τῶν συγκοινωνιῶν ἐν γένει, τῶν κοινοτικῶν ἀγαθῶν παραγωγικῆς ὠφελιμότητος, ὅπως ἀρδευτικῶν αὐλάκων, δασῶν, ἀντιπλημμυρικῶν, ἀποξηραντικῶν κλπ. ἔργων, ἀγροτικῶν μηχανημάτων κλπ., τῶν ἀτομικῶν ἐφοδίων παραγωγῆς ἐκ τοῦ ζωικοῦ βασιλείου (ποίμνια κάθε κατηγορίας, σταῦλοι, μελίτσια, ἀροτριῶντα ζῶα κλπ.) καὶ τοῦ φυτικοῦ βασιλείου (ἐργαλεῖα, σποραί, δάση, δένδρα διάφορα, ἀποθήκαι καρπῶν καὶ ἐργαλείων). 2) Στὴ μείωσι τῆς ἐκπολιτιστικῆς καὶ πνευματικῆς περιουσίας τοῦ χωριοῦ, ποὺ συνίσταται σὲ ζημιές ἢ καὶ δλοκληρωτικὴ καταστροφὴ τῶν ἐκκλησιῶν, φιλανθρωπικῶν ἢ κοινοτικῶν καταστημάτων, σχολείων, οἰκιῶν καὶ εἰδῶν ἀτομικῆς περιουσίας (οἰκοσκευῆς, ἐπίπλων κλπ.). 3) Στὴ μείωσι ἢ τὴν καταστροφὴ τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος, ποὺ συνίσταται εἴτε στὴν ἐλάττωσι τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἰδίως τῶν ἐργατικῶν χειρῶν, ἀπὸ τοὺς ἐκ πολεμικῆς αἰτίας θανάτους, τίς ἀπαγωγές ἢ τὴ μείωσις ἐκείνων ἐπὶ μεγάλα ἀστικά κέντρα, εἴτε στὴ μείωσι τῆς ἐργατικῆς ἰκανότητος συνεπείᾳ ἀναπηριῶν, τραυματισμῶν ἢ ἀλλαγῆς συνηθειῶν ἀπὸ τὴ μακρὰ ζωὴ στὶς πόλεις.

Ἡ ἐντεταλμένη ἐπιτροπὴ, ποὺ ἐπεσκέφθη τὰ χωριά τῆς Ἠπείρου, ὠδηγήθη, στὴν ἔκθεσί της πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν Δήμων καὶ Κοινοτήτων, πὼς θὰ βοηθηθῇ ἢ

ἀνόρθωσις τῆς κατεστραμμένης ὑπαίθρου. Τὸ πρόβλημα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Ἑλληνικῶν χωριῶν κρίνεται ὄχι μονάχα ὡς τεχνικόν, μετὰ τὴν ἐπάνοδο, δηλαδή, «τεχνικῶς» στὴν προπολεμικὴ κατάστασι, μὰ σὰν συνάρτησι τῆς ἐκάστοτε παραγωγικῆς δυνατότητος τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἐμψύχου ὕλικου του. Τὸ νὰ δώσῃς δηλαδή μιὰ ὕλικὴ ἢ τεχνικὴ βοήθεια ἐθεωρήθη ὅτι δὲν ἦταν ἀρκετὸ γιὰ τὴν ἀνόρθωσι τοῦ χωριοῦ. Ἡ πρὸς ἀποκατάστασι τοῦ χωριοῦ βοήθεια ἐκρίθη ὅτι ἔπρεπε νὰ δοθῇ «κατὰ τρόπον ἐξασφαλίζοντα τὸν βασικὸν λόγον ὑπάρξεως τοῦ κάθε χωριοῦ, δηλαδή τὴν ψυχικὴν καὶ ὕλικὴν εὐημερίαν τῶν κατοίκων τοῦ». Ἔτσι ἐκρίθη πὼς ἡ ἀποκατάστασις ἔπρεπε νὰ προέλθῃ μετὰ τὴν ἐξασφάλισι ὅσο τὸ δυνατὸν μεγαλυτέρας πρωτοβουλίας καὶ συμπράξεως τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ, διότι ἔτσι μονάχα ἐξασφαλίζεται καὶ ἡ ψυχικὴ, παράλληλα μετὰ τὴν ὕλική, ἀποκατάστασις. Ἐπρεπε δηλαδή νὰ γίνῃ *αὐτοαποκατάστασις*. Ἔτσι κι' ἡ ὕλικὴ καὶ τεχνικὴ βοήθεια, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητες, θ' ἀποδώσουν μόνιμα ἀποτελέσματα, χρήσιμα ὄχι μονάχα γιὰ τὴν πληρῶσι προσωρινῶν ἀναγκῶν, μὰ γιὰ τὴν ἀξιοποίησι τῶν παραγωγικῶν καὶ τῶν ψυχικῶν ἰκανότητων τῶν χωρικῶν πρὸς ἄνοδον τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς βιοτικῆς στάθμης τῆς ζωῆς των.

Ἀσχοληθῆκαμε κάπως πὺδ πλατεῖα μετὰ τὴν ἔκθεσι αὐτὴ γιὰ τὰ χωριά τῆς Ἠπείρου, γιατί ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω, οἱ κατευθύνσεις καὶ οἱ εἰσηγήσεις τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς εἶναι καὶ οἱ κατευθυντήριες γραμμὲς τῆς Ἐπιτροπῆς Δήμων καὶ Κοινοτήτων, ποὺ ἀκριβῶς γι' αὐτὸ τὸν εὐρύτερο πολιτιστικὸ σκοπὸ συνεστήθη καὶ λειτουργεῖ.

★

Ὄργανισμοὶ γιὰ τὴν ἐνίσχυσι καὶ τὴν ἀνόρθωσι τοῦ χωριοῦ λειτουργοῦν καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ ὄργανισμοὶ αὐτοὶ εἴτε ἔχουν ὡς μοναδικὴν ἀποστολὴν τὴν ἐνίσχυσι τοῦ χωριοῦ καὶ τῶν κατοίκων του («Φίλοι τοῦ Χωριοῦ», «Σπίτια τοῦ Παιδιοῦ», Πρόγραμμα: «Πρόνοια-Ἐργασία»), εἴτε περιλαμβάνουν τὴν παροχὴ βο-

ηθείας στὸ χωριὸ μέσα στὸ γενικώτερο ἔργο των (Ἔρανος Προνοίας Βορείων Ἐπαρχιῶν Ἑλλάδος (Βασιλείσσης), Ἐρανος Βασιλέως, «Ἑλληνικὸν Φῶς» κ. ἄ.). Οἱ προσπάθειες αὐτὲς ἀνελήφθησαν ὕστερα ἀπὸ τὴ γενικὴ διαπίστωση τῆς ἀνάγκης ἀποκαταστάσεως τοῦ κατεστραμμένου χωριοῦ⁽²⁾.

Τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα ἀντίκρουσε ἐξ ἀρχῆς μὲ ἀγάπη τὸ ἔργο τῆς ἐξυψώσεως τοῦ χωριοῦ, ποὺ τὸ περιέλαβε στὸς τομεῖς τοῦ ἀναληφθέντος ἔργου. Τὸ Ἰδρυμα αὐτό, σὰν δημιουργικὴ προσπάθεια, ἀντίκρουσε καὶ τὸ ἔργο ἀνορθώσεως τοῦ χωριοῦ δημιουργικά. Κι' ἐνῶ στὶς πιὸ πολλές ἀπὸ τὶς παραπάνω προσπάθειες ἡ ἐργασία γιὰ τὸ χωριὸ ἦταν κυρίως «ἀποκαταστατικὴ», ἐπεδιώκετο δηλαδὴ ἡ μείωσις καὶ ἡ ἐξουδετέρωσις ἐμφανισθεισῶν ζημιῶν, τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα ἀπέβλεψε σὲ μιὰ «δημιουργικὴ» κι' ὄχι ἀπλῶς «ἀποκαταστατικὴ» προσπάθεια, ἐπιδιώκοντας τὴν ἀξιοποίησι μέχρι τοῦδε ἀχρησιμοποίητων παραγόντων καὶ μέσων, ψυχικοῦ, πνευματικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ ὑλικοῦ πλοῦτου⁽³⁾.

Πάνω σ' αὐτὲς ἀκριβῶς τὶς προϋποθέσεις ἐστρηχθή καὶ ἡ ἴδρυσις τῆς Ἐπιτροπῆς Δήμων καὶ Κοινοτήτων τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος, ποὺ ἐργάζεται παράλληλα, μὰ καὶ ἀνεξάρτητα, ἀπὸ τὶς ἄλλες ἀξιόλογες προσπάθειες γιὰ τὴν ἀνόρθωσι τοῦ χωριοῦ.

Ἡ ἰδέα τῆς συστάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς ἀνήκει στὸν Πρόεδρο τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Βασιλέα Παῦλον, διευπλώθη δὲ γιὰ πρώτη φορὰ σὲ ὀμίλια του πρὸς τοὺς Δημάρχους καὶ Προέδρους Κοινοτήτων τῆς περιφερείας πρωτευούσης, ποὺ τοὺς κάλε-

σε στὰ Ἀνάκτορα τὴν 5ην Ἰανουαρίου 1951.

«Σᾶς ἐκάλεσα σήμερον ἐδῶ—ἔλεγεν ὁ Βασιλεὺς—διότι, μὲ τὴν εἴσοδον τοῦ Νέου Ἔτους, ἐπιθυμῶ νὰ συνεργασθῶμεν εἰς μίαν ἐξόρμησιν, ἡ ὁποία θὰ ἀνυψώσῃ τὸ βιοτικόν, ἠθικόν, κοινωνικόν καὶ μορφωτικόν ἐπίπεδον τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων διὰ τὸ καλὸν τῶν Δημοτῶν καὶ ἐπομένως τῆς Πατρίδος. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, μαζὺ μὲ τὰ καλά μας ἔχομεν καὶ πολλὰς ἀδυναμίας. Μία ἀπὸ τὰς ἀδυναμίας αὐτὰς εἶναι ὅτι, ἐνῶ ὑπάρχουν εἰς τὸν τόπον πολλοὶ δημιουργικοὶ παράγοντες, συνήθως δὲν τοὺς χρησιμοποιοῦμεν, ἀλλὰ τοὺς ἀφήνομεν νὰ κοιμῶνται. Ἡ συνεργασία μας λοιπὸν θὰ ἔχη σκοπὸν νὰ ξυπνήσῃ μέσα εἰς τοὺς Δήμους καὶ τὰς Κοινοτήτας ὅλους αὐτοὺς τοὺς παράγοντας καὶ νὰ τοὺς χρησιμοποιήσῃ δημιουργικῶς».

Ἀφοῦ παρακάτω ὁ Βασιλεὺς ἐξέθεσε τὶς γενικὲς γραμμὲς τῆς προσπάθειας αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ἐγκαινίαζε, καὶ ἐτόνισε τὸ θερικὸν προσωπικόν του ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν εὐδῶσι τοῦ ἀναλαμβανομένου ἔργου, κατέληξεν ὡς ἐξῆς: «Διὰ τὴν παρακολούθησιν τῆς προσπάθειας σας ἀνέθεσα εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα νὰ ὀρίσῃ μίαν Εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ διατηρῶ ἐπαφὴν μαζὺ σας». Αὐτὸς ἦταν ὁ πρῶτος σπῆρος τῆς Ἐπιτροπῆς Δήμων καὶ Κοινοτήτων.

Ἡ προσπάθεια τῆς Ἐπιτροπῆς ἀπέβλεπεν ἐξ ἀρχῆς στὴν ἐνθάρρυνσι τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως γιὰ ν' ἀξιοποίησιν τὶς ἴδιες δυνάμεις τῶν κατοίκων τῶν δήμων καὶ τῶν κοινοτήτων. Ὁ σκοπὸς καὶ ὁ τρόπος δράσεως τῆς Ἐπιτροπῆς καθωρίσθη, μὲ βάσι τὶς παραπάνω βασικὲς ἀρχές, ὡς ἀκολούθως: Κύριος σκοπὸς τῆς Ἐπιτροπῆς Δήμων καὶ Κοινοτήτων εἶναι ἡ ἀξιοποίησις καὶ ἡ ἐνθάρρυνσις τῶν ἀδρανουσῶν δυνατοτήτων τῆς Αὐτοδιοικήσεως ἐν Ἑλλάδι ὡς καὶ ὁ συντονισμὸς τῶν καταβαλλομένων πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσι προσπάθειῶν. Τὸ ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς στηρίζεται ἐπὶ τῆς πίστεως, ὅτι δύναται νὰ ἐπι-

(2) Εἰς τὴν διαπίστωσιν αὐτὴν καὶ τὴν ἐξαρκίαν τῆς ἀνάγκης ἐνισχύσεως τοῦ χωριοῦ προέβη ἐπανειλημμένως, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὸ περιοδικὸ αὐτό. Πρῶτ. προχειρῶς «Ἀπόψεις» εἰς «Ἀκτίνας» 1951 σελ. 426 καὶ 513 καὶ 1952 σελ. 468.

(3) Τὸν χαρακτήρα αὐτὸ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος ὡς δημιουργικῆς προσπάθειας, εἰδικώτερα δὲ γιὰ τὸν χαρακτήρα καὶ τὸ ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς Δήμων καὶ Κοινοτήτων, ἐτόνισε μὲ ἐνάργεια καὶ συστηματικότητά ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἐπιτροπῆς κ. Π. Πόγγης σὲ διάλεξί του στὴν αἴθουσα τοῦ Συλλόγου «Τὸ Ἑλληνικὸν Φῶς» στὸ «βραδυνὸ» τῆς 2ας Ἀπριλίου 1952.

τευχθοῦν ἀξιόλογα ἀποτελέσματα διὰ τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν χαρισμάτων τοῦ 'Ελληνικοῦ λαοῦ. Ἔργον τῆς 'Επιτροπῆς δὲν θὰ εἶναι νὰ ἐκτελή ἔργα, ἀλλὰ νὰ προκαλῆ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν. Δὲν ὑποκαθιστᾷ τοὺς ἀρμοδίους, ἀλλὰ θὰ τοὺς βοηθῆ. Ἡ δρᾶσις αὐτῆς ἐκδηλοῦται μόνον ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς Αὐτοδιοικήσεως. Ἡ 'Επιτροπὴ ὑποκινεῖ καὶ ἐνισχύει τοὺς Ὁργανισμοὺς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως νὰ ἐκτελοῦν ἔργα. Τὰ οἰκονομικά της μέσα διατίθενται ὄχι διὰ τὴν ἀπ' εὐθείας ἐκτέλεσιν ἔργων, ἀλλὰ διὰ νὰ προκαλέσουν τὴν τοιαύτην ἐκτέλεσιν ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ὀργάνων τῆς Αὐτοδιοικήσεως (4).

Ἡ 'Επιτροπὴ Δήμων καὶ Κοινοτήτων, ὑπαγομένη στὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος, ἄρχισε νὰ λειτουργῆ ἀπὸ τοὺς πρώτους μῆνες τοῦ 1951. Πρὶν ἀρχίσῃ ὁποιαδήποτε δρᾶσις, ἐπὶ τρεῖς ὀλόκληρους μῆνες, ἔθεσε γερὰ τὰ θεωρητικὰ θεμέλια τῆς προσπάθειάς της. Ἐδραίωσεν ἀρχές, πνευματικὰ καὶ πρακτικὰ, πάνω στὶς ὁποῖες ἐβάδισεν ὕστερα μὲ σταθερότητα καὶ συνέπεια, καὶ συνεχίζει νὰ βαδίζει στερεὰ πάνω σ' αὐτές.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἀπαρτίζεται ἀπὸ πρόσωπα περιωπῆς, συνεργάτες τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος, μὲ ὑψηλὴ θέσι καὶ ἐκτίμησιν στὴν Ἑλληνικὴ κοινωνία, πού ἐνστερνίζονται τὸ δημιουργικὸ πνεῦμα τοῦ Ἰδρύματος καὶ ἐμφοροῦνται ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸ χωριὸ καὶ διάθεσι νὰ ἐργασθοῦν ἀφιλοκερδῶς γιὰ τὴν πνευματικὴν καὶ βιοτικὴν ἀνάπτυξιν.

Ἡ 'Επιτροπὴ βοηθεῖ, μὲ ἄτοκα βραχυπρόθεσμα δάνεια, δήμους καὶ κοινότητες πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργων κυρίως παραγωγικῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐτησία ἀπόδοσις νὰ ὑπερβαίνει τὸ ποσὸν τῆς χορηγουμένης χρηματοδοτήσεως. Ἡ 'Επιτροπὴ ἐκλέγει μεταξὺ τῶν ἔργων πού προτείνουσι οἱ Ὁργανισμοὶ Αὐτοδιοικήσεως τὰ κατὰ τὴν κρίσιν της παραγωγικώτερα. Κριτήρια τῆς

ἐπιλογῆς αὐτῆς εἶναι ἡ ἀπόδοσις τῶν, ἡ ταχεῖα ἀποπεράτωσις τῶν, ἡ σύμπραξις τῶν δημοτῶν, ἡ δυνατότης συνεργασίας τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν κλπ. Συνήθως ἐγκρίνονται ἀπὸ τὴν 'Επιτροπὴν τὰ ἔργα τῶν ὁποίων ἡ ἐτησία παραγωγικότης (εἰς αὔξησιν τοῦ εἰσοδήματος τῆς κοινότητος ἢ τοῦ ἀτομικοῦ εἰσοδήματος τῶν κατοίκων) εἶναι ἴση ἢ μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν χορηγουμένην πίστωσιν.

Ἡ 'Επιτροπὴ Δήμων καὶ Κοινοτήτων, ἀπὸ τῆς συστάσεώς της, ἤρθε σὲ ἐπικοινωνία μὲ τὶς κρατικὰς ἀρχὰς καὶ ἐξήτησε τὴν ἐνίσχυσίν των. Πρῶτα-πρῶτα ζήτησε τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, ὡς ἀνωτάτης ἀρχῆς τῆς Διοικήσεως. Τὸ ὑπουργεῖον ἔδειξε ζωηρότατο ἐνδιαφέρον καὶ κατανόησιν στὸ ἔργο τῆς 'Επιτροπῆς, ἡ μεταξὺ δὲ αὐτῶν συνεργασία εἶναι ἀρμονικὴ καὶ ἀποδοτικὴ. Ἡ ἀρμοδιὰ Διεύθυνσις Αὐτοδιοικήσεως τοῦ ὑπουργείου ἐνισχύει παντοιοτρόπως τὸ ἔργο τῆς 'Επιτροπῆς, εἴτε ἀπ' εὐθείας εἴτε μέσῳ τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν κατὰ τόπους νομαρχιῶν. Ἡ ἀρμοδιὰ Διευθύνσις Αὐτοδιοικήσεως τοῦ ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν μᾶς ἐτόνισεν ὅτι ἐνθαρρύνει τὴν 'Επιτροπὴν καὶ τὴν ἐνισχύει παντοιοτρόπως, γιατί πιστεύει ὅτι τὸ ἔργο της θὰ εἶναι πολύτιμο γιὰ τοὺς δήμους καὶ τὶς κοινότητες καὶ κάθε προσπάθεια πού τείνει στὴν ἐνίσχυσιν τῶν Τοπικῶν Ὁργανισμῶν Αὐτοδιοικήσεως βρῖσκει στὸ ὑπουργεῖον συμπαράστασι καὶ ἐνθάρρυνσι. Ἀκόμα αἰσιοδοξεῖ τὸ ὑπουργεῖον πὼς τὸ «πείραμα» αὐτὸ θὰ ἐπιτύχῃ, πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Δήμων καὶ τῶν Κοινοτήτων τῆς χώρας.

Παράλληλα μὲ τὸ ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν, καὶ τὰ ἄλλα ὑπουργεῖα παρέχουν πρόθυμα ὑπηρεσίες τῆς ἀρμοδιότητός των στὸ ἔργο τῆς 'Επιτροπῆς. Μεταξὺ ἄλλων, πρόσφεραν καὶ προσφέρουσι τεχνικὴν καὶ ἄλλη συνδρομὴν τὰ ὑπουργεῖα Γεωργίας (γεωργικά, δασικά, κτηνοτροφικά ἔργα), Δημοσίων Ἔργων (τεχνικά ἔργα, συγκοινωνίες), Κοινωνικῆς Προνοίας (ἔργα κοινωνικῆς ἀντιλήψεως), Παιδείας (σχολεῖα, ἐκκλησίες) κλπ. Ἐπίσης σοβαρὴ συνδρομὴ παρέχει καὶ τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ (μηχανήματα, εἰδικὰ ἔργαλεῖα,

(4) Τὰς ἀρχὰς αὐτὰς καὶ λεπτομερεῖας περὶ τῆς συστάσεως καὶ λειτουργίας τῆς 'Επιτροπῆς Δήμων καὶ Κοινοτήτων βλ. εἰς τὴν ἐκδόσιν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος «Ἐθνικὸν Ἰδρυμα - 'Επιτροπὴ Δήμων καὶ Κοινοτήτων - Σκοπός, δρᾶσις, βραβεύσεις», Ἰούλιος 1952 Ἀθῆναι.

μεταφορικά μέσα, υπηρεσίες ἀρμοδιότητος μηχανικού κλπ.).

Στην συνεργασία ὑπάρχει ἐπίσης μετὰ τις Νομαρχίες, πὺν εἶναι οἱ ἄμεσοι προϊστάμενοι τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων. Στὶς τεχνικὲς νομαρχιακὲς υπηρεσίες ἀνατίθεται συνήθως ἡ ἄνευ οικονομικῆς ἐπιβαρύνσεως τεχνικὴ μελέτη καὶ ἡ ἐποπτεία ἐν γένει ἐκτελέσεως τῶν ἔργων. Μερικὲς, ἰδίως, νομαρχίες ἔδειξαν ἐντελῶς ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ ἔργο τῆς 'Επιτροπῆς καὶ παρέσχον σημαντικώτατη συμβολὴ στὴν ὅλη προσπάθεια. 'Επίσης ἡ 'Επιτροπὴ ἐπέδωξεν ἐπαφὴ μετὰ τοὺς ἐνδιαφερομένους δήμους καὶ κοινότητας γιὰ τὴν κάλυψη τῶν ὑπαρχουσῶν ἀναγκῶν. 'Επετεύχθη ἤδη ἐπικοινωνία μετὰ πολλοὺς δήμους καὶ κοινότητες, ὅσο δὲ προχωρεῖ τὸ ἔργο καὶ ἄλλοι 'Οργανισμοὶ Αὐτοδιοικήσεως ἐρχονται σὲ ἐπικοινωνία μετὰ τὴν 'Επιτροπὴ.

Τέλος ἡ 'Επιτροπὴ ἐρχεται σὲ ἐπικοινωνία μετὰ ὄλους ὅσους προσφέρονται νὰ βοηθήσουν στὸ ὠραῖο ἔργο τῆς, καὶ τέτοιες προσφορὲς ἔχει πολλὰς ἡ 'Επιτροπὴ. 'Ελληνες καὶ 'Ελληνίδες τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐρχονται πρόθυμοι ἀρωγοὶ καὶ συμπαραστάται στὸ ἔργο τῆς, μετὰ πρωτεργάτες τοὺς ἱερεῖς καὶ διδασκάλους, πάντα πρωτοπόρους σὲ ἐθνικὴ καὶ κοινωφελὴ δράσι. 'Η ἐνίσχυσις τῆς 'Επιτροπῆς ἀπὸ ὄλους ὅσους θὰ ἐκτιμήσουν τὸ ἔργο τῆς, εἶναι πάντα εὐπρόδοκτη, εἴτε ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν εἴτε ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν. Κι' ἡ πιὸ μικρὴ συμβολὴ καὶ ἐνθάρρυνσις στὸ ἔργο τῆς 'Επιτροπῆς, κ' ἕνας καλὸς λόγος, καὶ ἡ παρουσία σὲ μιὰ ὀμιλίᾳ ἢ στὰ ἐγκαίρια ἐνός ἔργου ἀκόμα, τονώνει καὶ ἐνισχύει τὴν 'Επιτροπὴ στὴν προσπάθειά τῆς.

'Όταν ἡ 'Επιτροπὴ ἄρχισε τὴν δράσιν τῆς, ἐξηγγέλθη ἐπισήμως τὸ γεγονός ἀπὸ τὸν ἴδιον Βασιλέα Παῦλον στὴν ἐναρκτήρια ὀμιλία του πρὸς τοὺς δημάρχους καὶ προέδρους κοινοτήτων ὅλης τῆς χώρας κατὰ τὸ συνελθὸν τὴν 25ην Νοεμβρίου 1951 στὰς 'Αθήνας Συνέδριον πόλεων τῆς 'Ελλάδος:

«Τὸ προσωπικὸν ἐνδιαφέρον μου διὰ τοὺς Δήμους καὶ τὰς Κοινότητας-ἔλεγεν ὁ Βασιλεὺς-μὲ ὤθησεν εἰς τὸ νὰ ἰδρῶσω τὸν παρελθόντα 'Ια-

νοῦριον τὴν 'Επιτροπὴν Δήμων καὶ Κοινοτήτων. 'Η 'Επιτροπὴ αὕτη εἶναι ἰδιωτικὸς 'Οργανισμὸς Κοινῆς 'Ωφελείας καὶ συνεργάζεται ἁρμονικῶς μετὰ τὰ ἐνδιαφερόμενα ὑπουργεῖα. Πρόγραμμα τῆς 'Επιτροπῆς εἶναι ἡ μελέτη διαφόρων χαρακτηριστικῶν τοπικῶν δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν προβλημάτων καὶ ἡ πειραματικὴ ἐπίλυσις αὐτῶν.... Εἰς τὴν πραγματικότητα τὸ πνεῦμα τῆς 'Επιτροπῆς Δήμων καὶ Κοινοτήτων δὲν εἶναι νὰ ἐκτελῇ ἔργα ἀλλὰ νὰ ἀποκαλύπτῃ δημιουργικὰς δυνατότητας καὶ νὰ παρακινήσῃ εἰς ἔργα».

'Η 'Επιτροπὴ Δήμων καὶ Κοινοτήτων, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐνίσχυσι τῶν 'Οργανισμῶν Αὐτοδιοικήσεως πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργων, ἐνθαρρύνει γενικώτερα αὐτοὺς στὸ ἔργο των γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν δράσεως καὶ τὴν πρόδο τῆς Αὐτοδιοικήσεως ἐν γένει. 'Ενα ἀπὸ τὰ μέσα τῆς ἐνθαρρύνσεως αὐτῆς εἶναι ἡ προκήρυξις ἐτησίων καὶ ἐκτάκτων βραβεύσεων καὶ ἠθικῶν ἀμοιβῶν. 'Η ἀπόφασις αὕτη ἐξηγγέλθη ἀπὸ τὸν Βασιλέα στὴν προαναφερθεῖσαν ὀμιλίαν του πρὸς τοὺς δημάρχους κλπ. τὴν 25ην Νοεμβρίου 1951, ἐλήφθη δὲ μετὰ σύμφωνον γνώμην τοῦ ὑπουργείου 'Εσωτερικῶν. Τὰ βραβεῖα καὶ τὰ ἐπάθλα αὐτὰ εἶναι διαφόρων διαβαθμίσεων, θ' ἀπονέμονται δέ, κατόπιν ἐδικῆς διαδικασίας, εἰς δήμους ἢ κοινότητας δι' ἐκτέλεσιν ἔργων πὺν ἀνυψώσονται βιοτικόν, κοινωνικόν, ἠθικόν ἢ μορφωτικόν ἐπίπεδον τῶν κατοίκων. 'Επίσης θ' ἀπονέμονται, κατὰ ἐδικὴν ἐπίσης διαδικασίαν, εὔσημα ἐξαιρέτων ὑπηρεσιῶν, διαφόρων κατηγοριῶν, σὲ δημάρχους, προέδρους κοινοτήτων, δημοτικούς καὶ κοινοτικούς συμβούλους, διοικητικούς λειτουργούς, ὁργανώσεις καὶ σωματεῖα ὡς καὶ ἰδιώτας, διὰ τὴν προσφορὰν ἐξαιρητικῶν ὑπηρεσιῶν πρὸς τοὺς δήμους ἢ τὰς κοινότητας καὶ τὸν θεσμὸν τῆς Αὐτοδιοικήσεως ἐν γένει⁽⁵⁾.

★

(5) Διὰ περισσοτέρας πληροφορίας περὶ τῶν βραβεῶν, ἐπάθλων καὶ τῆς διαδικασίας περὶ τὴν ἀπονομὴν των, βλ. τὴν ἐκδοσιν τῆς 'Επιτροπῆς Δήμων καὶ Κοινοτήτων ἐνθ. ἀνωτ. (ὑπόσημ. 4) σελ. 35-44.

Παρ' ὅλο τὸ μικρὸ χρονικὸ διάστημα πού λειτουργεῖ ἡ Ἐπιτροπὴ Δήμων καὶ Κοινοτήτων, ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἕνα ἀξιόλογο ἔργο. Ὅπως ἀναφέραμε παραπάνω, ἡ Ἐπιτροπὴ κυρίως χρηματοδοτεῖ ἔργα χρήσιμα γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πόλεων καὶ τῶν χωριῶν τῆς χώρας μας. Τὰ ἔργα αὐτὰ εἶναι δύο κατηγοριῶν: Τὰ παραγωγικά, πού εἶναι καὶ τὰ πιὸ πολλά, καὶ τὰ μορφωτικά ἢ ἔργα πολιτισμοῦ. Τὰ πρῶτα, ὅπως εἶπαμε πιὸ πάνω, εἶναι σὲ θέσι σὲ σύντομο σχετικὰ χρονικὸ διάστημα ν' ἀποδώσουν πολλαπλάσια τῶν διατεθέντων γιὰ τὴν χρηματοδότησίν των. Τὰ δεύτερα στηρίζονται σὲ χορήγησι χρηματικῆς διευκολύνσεως πρὸς τοὺς τοπικοὺς Ὄργανισμοὺς Ἀυτοδιοικήσεως, ἐπὶ ἐπιστροφῇ, γιὰ σκοποὺς κυρίως ἐκπαιδευτικοὺς κλπ. (σχολεῖα, ἰδρύματα κ. ἄ.). Ἡ ἀπόδοσις τῶν χορηγηθέντων χρημάτων γίνεται σὲ διάστημα ἀπὸ 6 μῆνες ὡς τρία χρόνια, γιὰ τὴν ἔγκρισιν δὲ τοῦ σχετικοῦ ἔργου λαμβάνεται, ὅπως εἶπαμε παραπάνω, πάντα ὑπ' ὄψιν ἡ δυνατότης ταχείας ἀποδόσεως τῶν πιστώσεων.

Ἡ Ἐπιτροπὴ Δήμων καὶ Κοινοτήτων εἶχε χρηματοδοτήσει μέχρι τῶν ἀρχῶν Δεκεμβρίου 30 ἔργα, σὲ δήμους καὶ κοινότητες πού ὑπάγονται σὲ 20 νομοὺς τοῦ κράτους. Γιὰ τὰ 30 αὐτὰ ἔργα ἡ Ἐπιτροπὴ διέθεσεν ἐν συνόλῳ 6.385.220.000 δραχμές. Ἡ ἔτησις ἀπόδοσις τῶν ἔργων αὐτῶν ὑπολογίζεται νὰ ὑπερκαλύψῃ τὸ ἄνω ποσόν, ἀνερχομένη στὸ ποσόν τῶν 9.445.000.000 δραχμῶν. Ἀπὸ τὰ 30 χρηματοδοτηθέντα αὐτὰ ἔργα ἤδη συνεληρώθησαν τὰ 8, τὰ 22 δὲ ἐκτελοῦνται καὶ θὰ συμπληρωθοῦν σύντομα.

Ἄλλα 13 ἔργα, ἀνήκοντα σὲ δήμους καὶ κοινότητες πού ὑπάγονται σὲ ἄλλους 6 νομοὺς, ἔχουν ἐγκριθῆ ὁριστικῶς ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴν καὶ ἀναμένεται μιὰ τυπικὴ ἐνέργεια, κατὰ τὸ πλεῖστον (ἔγκρισιν ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, Νομαρχίας κλπ.) γιὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ ἐκτέλεσις των. Ἄλλα 9 ἔργα, πού ἀναφέρονται σὲ δήμους ἢ κοινότητες πού ὑπάγονται σὲ ἄλλους τρεῖς νομοὺς, ἐνεκρίθησαν κατ' ἀρχὴν ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴν Δήμων καὶ Κοινοτήτων καὶ ἀναμένεται εἴτε ἡ τεχνικὴ μελέτη εἴτε ἡ ἀπόφασις τοῦ Ὄργανισμοῦ Ἀυτοδιοικήσεως γιὰ νὰ ἀρχίσῃ

ἡ ἐκτέλεσις των.

Τὰ συμπληρωθέντα, τὰ ἐκτελούμενα καὶ τὰ ἐγκριθέντα ὁριστικῶς ἢ κατ' ἀρχὴν ἔργα ἀνήρχοντο στὶς ἀρχὲς Δεκεμβρίου σὲ 52 ἐν ὅλῳ, ὑπαγόμενα σὲ 29 νομοὺς, μὲ πρόβλεψιν συνολικῆς χρηματοδοτήσεως ἀνερχομένην εἰς 9.314.720.000 δραχμές, ἤτοι κατὰ μέσον ὄρον σὲ 180.000.000 δραχ. κατὰ ἔργον.

Τὰ συμπληρωθέντα ὡς τώρα ὀκτὼ ἔργα εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Σχολικὸν κτίριον στὸ δῆμο Καισαριανῆς, χορήγησις ἐργαλείων στὴν κοινότητα Καστελλίου Χανίων, δανεισμὸς αἰγοπροβάτων καὶ μελισσιῶν σὲ κοινότητες τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ὕδρευσις Πανηγυρίστρας στὴν κοινότητα Μιστρᾶ Λακωνίας, ἄρδευσις στὴν κοινότητα Ἄγιου Ἰωάννου Λακωνίας, ὕδρευσις στὸ δῆμο Νέας Ἰωνίας, ὕδρευσις καὶ ἄρδευσις στὴν κοινότητα Μαυρομματίου Βοιωτίας καὶ δασικὸν δρόμοι στὶς κοινότητες τοῦ Ζαγορίου Ἡπείρου. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔργα βρισκονται ἤδη σὲ λειτουργία. Γιὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔγιναν ἐπίσημα ἐγκαινία ἀπὸ τὸν Βασιλέα, παρουσία πολλῶν ἐπισήμων, γιὰ τὰ ὁποῖα ἠσχολήθη καὶ ὁ τύπος. Θὰ βοηθήσῃ πολὺ τὴν κατανόησιν τοῦ ἔργου τῆς Ἐπιτροπῆς Δήμων καὶ Κοινοτήτων ἂν ἀναφέρουμε σύντομα μερικὲς πληροφορίες πάνω σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτά:

Ἡ Κοινότης Μαυρομματί, κοντὰ στὰς Θήβας, εἶναι ἕνα χωριὸν 2.000 κατοίκων, πού ἀσχολοῦνται μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴ κτηνοτροφία. Ὑπῆρχεν ἔλλειψις νεροῦ καὶ οἱ χωρικοὶ ὑπέφεραν πολὺ. Ἦρθε κάποτε μιὰ δωρεὰ ἀπὸ ξενητεμένους χωρικοὺς, πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ χωριοῦ. Ἡ κοινότης, κατὰ προτροπὴν τοῦ νομάρχου Βοιωτίας, ἔστειλε τὸ ποσὸν αὐτὸ στὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα γιὰ νὰ τὸ χρησιμοποιοῦσῃ ἐπιχωρῶς γιὰ τὸ Μαυρομάτι. Ἀπὸ τὴν ἐπιτόπια μελέτη τῆς Ἐπιτροπῆς Δήμων καὶ Κοινοτήτων διεπιστώθη ὅτι ἕνα ἔργο ἀρδύσεως καὶ ὕδρεύσεως θὰ ἠῤῥξανε τὸ ἐτήσιο εἰσόδημα τοῦ χωριοῦ κατὰ 400 ἑκατομμύρια δραχμῶν τοῦλάχιστον, μονάχα σὲ λαχανικά, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχε, θὰ ἐστοίχιζε δὲ περὶ τὰ 600 ἑκατομμύρια δραχ. Δηλαδὴ θὰ ἀπεπληρώνετο σὲ λιγότερο ἀπὸ μιὰ διετία! Ἐκτὸς αὐτοῦ, τὸ ἔργο αὐτὸ θὰ συνέβαλλε

πολύ στην εξύψωση του πολιτισμού του χωριού (ύγιεινοι όροι διαβίωσης κλπ.). Τότε όλοι βάλθηκαν στη δουλειά: Η Νομαρχία κατήρτισε την τεχνική μελέτη, η Έπιτροπή Δήμων και Κοινοτήτων επέπτευσε στο όλο έργο, το ύπουργείον Προνοίας διέθεσε δύο αντίληπτα συγκροτήματα από την Αμερικανική βοήθεια, το ύπουργείον Γεωργίας, χορήγησε, με μακροχρόνιον άποπληρωμήν, 3.500 μ. σωλήνων και 10 εκατομμύρια δραχμών μακροπρόθεσμον δάνειον. Οί κάτοικοι, τέλος, του χωριού πρόσφεραν περί τὰ 15.000 ήμερομίσθια έθελοντικής εργασίας για την εκτέλεσι του έργου. Από τη συνεργασία όλων αυτών των παραγόντων ξεπήδησε σε 6 μήνες ένα λαμπρότατο ύδρευτικό και άρδευτικό έργο, χαρά και κάυχημα των κατοίκων, εύλογία Θεού. Όσοι ζήσανε, στις 21 Σεπτεμβρίου 1952, την ήμερα των επισήμων εγκαινίων, την έορταστική ατμόσφαιρα του Μαυρομματιού, πού υπεδέχθη πανηγυρικά την Βασιλική οικογένεια και τους επισήμους, αντίλαμπάνονται την τεράστια ήθικη, πολιτιστική και ύλική αξία του έργου αυτού και για τους Μαυρομματάιους, μὰ και σάν παραδειγμα για τους κατοίκους όλων των χωριών μας⁽⁶⁾.

Τὰ 43 χωριά του Ζαγορίου, βορειοανατολικά των Ίωαννίνων, ήμαζαν άλλοτε και διέπρεπαν σε πλούτο και πολιτισμό, παρουσιάζοντας μιὰ θαυμάσια κοινωνική και κοινοτική οργάνωσι. Αυτό όφειλετο κυρίως στα έμβάσματα των ξηνητεμένων Ζαγοριανών, πού συμπλήρωνε το εμπόριο και ή φιλοπονία των κατοίκων. Ήρθαν όμως δύσκολα χρόνια. Τὰ έμβάσματα σταμάτησαν, ο πόλεμος, ή κατοχή κι' ο συμμοριτοπόλεμος ρήμαξαν τὰ πάντα στα όρεινά αυτὰ χωριά. Έτσι το συγκρότημα των χωριών αυτών αντίκρυζε το στυγνό πρόβλημα της διαβίωσης, κατάντησε σάν μιὰ νεκρή πολιτεία. Κι' όμως λίγα χιλιόμετρα έξω από τὰ χωριά, σε άπέραντη έκτασι, ένας μεγάλος δασικός πλούτος έμενε για αι-

ώνες άνεμετάλλευτος. Χρειαζόταν ένας δασικός δρόμος για να αξιοποιηθί ο πλούτος αυτός. Ένας δρόμος λίγων χιλιομέτρων, πού θα συνέδεε τὰ Ζαγόρια με τον κάμπο των Ίωαννίνων και θα παρείχε την δυνατότητα διοχετεύσεως στο εμπόριο του δασικού αυτού πλούτου. Χρειαζόνταν όμως για το δρόμο αυτό δυο δισεκατομμύρια δραχμές, ποσό άστρονομικό για τις φτωχές κοινότητες. Άν έξευρίσκετο το ποσόν αυτό και αξιοποιείτο ή ξυλεία, θ' απέδιδεν ως εισόδημα 15-20 δισεκατομμύρια ετησίως στους ύλοτόμους χωρικούς, ενώ αι κοινότητες θα απέλάμβαναν ετησίως, ως δικαιώματα ύλοτομίας, 1½-2 δισεκατομμύρια δραχμών! Δηλαδή θ' απέπληρωναν το απαιτούμενον ποσό σ' ένα χρόνο περίπου! Τότε επενέβη ή Έπιτροπή Δήμων και Κοινοτήτων, δίδοντας μιὰ πρώτη χρηματική διευκόλυνσι, ως δάνειον, από 750 εκατομμύρια δραχμές, παρηκολούθησε δέ όλα τὰ στάδια εκτελέσεως του έργου. Το ύπουργείο Έσωτερικών έδειξε το μεγάλο ενδιαφέρον του με τη σύστασι του Α' Δασικού Συνδέσμου Ζαγορίου. Το ύπουργείον Γεωργίας διέθεσε μεγάλες πιστώσεις για την κατασκευή των δρόμων και τὰ πολύτιμα μηχανήματα της μηχανικής καλλιέργειας. Το ύπουργείον Προνοίας ήλθεν άρωγόν με το Πρόγραμμα «Πρόνοια-Έργασία». Το ύπουργείον Δημοσίων Έργων ανέλαβε την κατασκευή μιās μεγάλης γεφύρας και των μικρών τεχνικών έργων. Ο Στρατός συνέβαλεν επίσης. Οί ύπηρεσίες της Νομαρχίας Ίωαννίνων (τεχνικές, δασικές, δημοσίων έργων) πρόσφεραν την συμβολή των. Η Αμερικανική βοήθεια συνέτρεξε. Και το αποτέλεσμα: Οί δασικοί δρόμοι Ζαγορίου είναι τώρα μιὰ ωραία πραγματικότητας. Η περιφέρεια έσώθη από την άνεχεια, οι κοινότητες αρχίζουν ν' άνθουν και να ακμάζουν. Την 15ην Οκτωβρίου 1952 ο Βασιλεύς, ο Αρχιεπίσκοπος και άλλοι έπίσημοι, παρέστησαν στα έπίσημα εγκαινία των δασικών οδών, μέσα σε μιὰ ένθουσιαστική ατμόσφαιρα και μέσα στις άποθεωτικές εκδηλώσεις των πληθυσμών της περιοχής⁽⁷⁾.

(6) Πλήρη στοιχεία για το έργο ύδρεύσεως και άρδεύσεως στο Μαυρομάτι βλ. την σχετικήν έκδοσιν του Έθνικού Ίδρύματος (Έπιτροπή Δήμων και Κοινοτήτων), Σεπτέμβριος 1952.

(7) Λεπτομερή στοιχεία διά το έργον

Ἐνα ἄλλο χαρακτηριστικὸν παράδειγμα τοῦ ἐπικρατοῦντος πνεύματος εἶναι τὸ ἐκτελεσθὲν ἔργον εἰς τὴν κοινότητα Μισορᾶ Λακωνίας. Ἐπρόκειτο γιὰ τὴν ὑδρευσι καὶ τὴ στέγασι τοῦ χώρου τῆς ἐτησίας ἐμποροπανηγύρεως. Ἡ κοινότης ἔλαβε δάνειον 31 ἑκατομμυρίων δραχμῶν γιὰ τὸ ἔργο αὐτό, πὸν θὰ ἔπρεπε νὰ τὸ ἐπιστρέψῃ σὲ 14 μῆνες. Τὸ ἔργο ἐξετελέσθη καὶ ἡ κοινότης εἰσέπραξεν ἐκ τοῦ ἔργου, ἀπὸ τοὺς πρώτους μῆνες, 54 ἑκατομμύρια δραχμῆς. Ἐσπευσε τότε νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ δανεισθὲν ποσὸν τῶν 31 ἑκατομμυρίων δραχμῶν σὲ ἕξ μῆνες, ἀντὶ σὲ 14, ὅπως προεβλέπετο!

Ἐπιμείναμε στίς παραπάνω τρεῖς περιπτώσεις, ἐνδεικτικῶς μονάχα, γιὰ τὰ ἴδια πάνω-κάτω θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε γιὰ ὅλα τὰ ἐκτελεσθέντα καὶ ἐκτελούμενα ἔργα. Οἱ δημιουργικὲς δυνάμεις, οἱ δημιουργικοὶ παράγοντες, ὑπάρχουν στὸν τόπο. Συνήθως ὅμως δὲν τοὺς χρησιμοποιοῦμε, μὰ τοὺς ἀφήνουμε νὰ κοιμοῦνται. Ἡ Ἐπιτροπὴ Δήμων καὶ Κοινοτήτων συνεστήθη ἀκριβῶς γιὰ νὰ ξυπνᾷ τοὺς δημιουργικοὺς αὐτοὺς παράγοντας, νὰ ὑποκινή, νὰ ἐνθαρρύνῃ, νὰ προκαλῆ ὠραία ἔργα καὶ λαμπρὲς δημιουργίαι. Καὶ τὸ ἐπιτυγχάνει. Ἀπὸ τοὺς πρώτους μῆνες ἤδη τῆς δράσεώς της ἔχει στὸ ἐνεργητικὸ της θαύμασια ἐπιτεύγματα. Τὸ ἔργο της ἀρχίζει νὰ βροῖσκη ἀναγνώρισι καὶ καθιέρωσι. Ὁ Ἀθηναϊκὸς τύπος ἐξήρῃ τὸ λαμπρὸ αὐτὸ ἔργο μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν ἐγκαινίων στὰ ἔργα Μαυροματίου καὶ Ζαγορίου. Ἀκόμα ἀσχολήθηκέν δλόκληρος σχεδὸν ὁ ἐπαρχιακὸς τύπος, ἰδιαίτερα δὲ ὁ τύπος τῶν περιφερειῶν ὅπου ἐξετελέσθησαν ἢ ἐκτελοῦνται ἔργα. Ἀκόμη ἡσχολήθη ὁ τύπος τοῦ ἀποδῆμου καὶ τοῦ ἀλυτρώτου Ἑλληνισμοῦ. Τὸ ἔργο αὐτὸ βρῆκε ἀκόμη ἐνθάρρυνσι καὶ κατανοήσι ἀπὸ ὅλα τὰ πνευματικὰ καὶ φωτισμένα στοιχεῖα τοῦ τόπου, πὸν διεπίστωσαν τὸ βαθύτατα ἀνθρωπιστικὸ καὶ πνευματικὸ χαρακτῆρα τῆς ὅλης

προσπαθείας⁽⁸⁾. Καὶ τὸ ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς βρῖσκεται ἀκόμη στὴν ἀρχή.

★

Ἀπὸ τὴν παραπάνω ἔκθεσι προκύπτει φανερὰ ὁ εὐεργητικὸς ρόλος τῆς Ἐπιτροπῆς Δήμων καὶ Κοινοτήτων τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος στὴν ἐνίσχυσι τῶν Ὀργανισμῶν τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως. Ἐνίσχυσι ὄχι μονάχα ὑλικὴ καὶ τεχνικὴ, μὰ κυρίως ἐνίσχυσι πνευματικὴ, γιὰ τὴν ἠθικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἀνάπτυξι τῶν πόλεων καὶ χωριῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐργάζεται μὲ πνευματικὰ κυρίως ὄπλα γιὰ τὸ ἀνορθωτικὸ τῆς ἔργου. Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ οἱ συνεργάται της κινοῦνται καὶ μοχλοῦν κυρίως μὲ τὴν ψυχὴ των, μὲ τὸν πλοῦτο τῶν αἰσθημάτων πὸν κρύβουν μέσα των. Ὅπως ἐτονίσθη ὑπευθύνως, «ὄλοι οἱ ἐργαζόμενοι, εἴτε μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς εἴτε συνεργάται εἰς αὐτὴν τὴν ἐργασίαν, εὐρίσκομεν τόσην χαρὰν εἰς τὸ νὰ ἀσχολοῦμεθα μὲ τὴν ὠραίαν καὶ δημιουργικὴν αὐτὴν πλευρὰν τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ ἔθνους μας, ὥστε εὐγνωμονοῦμεν τοὺς δίδοντας εἰς ἡμᾶς τὴν εὐκαιρίαν τῆς χαρᾶς ταύτης. Κάθε μετάβασίς μας εἰς Δῆμον ἢ εἰς Κοινότητα, κάθε ἐπαφὴ μας μὲ τοὺς παράγοντας τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως, εἶναι μῖα ἀνάτηψις τοῦ ψυχικοῦ μας κόσμου»⁽⁹⁾.

Κίνητρο καὶ βάθος τῆς ὅλης αὐτῆς ὠραίας προσπαθείας εἶναι ἡ ἀγάπη, «ἡ ἀπλὴ καὶ μεγάλη ἀγάπη, ἡ γονιμοποιούσα τὰ πάντα». Νὰ πῶς ἔδωσεν ἐπιγραμματικὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔργου αὐτοῦ ὁ ἐμφυχωτῆς τοῦ ἔργου τῆς Ἐπιτροπῆς Δήμων καὶ Κοινοτήτων Βασίλειος Παῦλος:

«Διὰ νὰ ὑπάρξῃ πραγματικὴ δημιουργία πρέπει τὸ κίνητρον καὶ ὁ κυρίαρχος τῆς σκέψεώς μας νὰ εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ ἀπλὴ καὶ μεγάλη ἀγάπη,

(8) Πρὸβλ. μεταξὺ ἄλλων, ἐγκωμιαστικὸν σχόλιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Μὲ τὴν πρωτοθουλίαν τῶν Κοινοτήτων» εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἐφημερίδα «Ζωή», φύλλον 10ης Ἀπριλίου 1952, σελ. 120.

(9) Ἀπὸ τὴν ὠραίαν διάλεξιν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου «Ἑλληνικὸν Ὁδ» τοῦ Γεν. Γραμματέως τῆς Ἐπιτροπῆς κ. Π. Πόγγη, περὶ τῆς ὁποίας ἀνεφέραμεν (ὑποσημειώσις 4).

τῶν δασικῶν ὁδῶν Ζαγορίου βλ. τὴν σχετικὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος (Ἐπιτροπὴ Δήμων καὶ Κοινοτήτων) Ὀκτωβρίου 1952.

ἡ γονιμοποιούσα τὰ πάντα.. Μόνον
 μὲ ἀτμόσφαιραν πραγματικῆς ἀγά-
 πης καὶ παραμερισμοῦ τοῦ μικροῦ
 «ἐγὼ» τοῦ καθενὸς μας εἶναι δυνα-
 νὸν νὰ ἀξιοποιήσωμεν πραγματικῶς
 τὰς ἰκανότητες καὶ τὰς δυνάμεις
 μας καὶ νὰ δημιουργήσωμεν πρόο-
 δον».

Ὅταν ἡ ἀγάπη αὐτὴ τεθῆ ὀδηγός, ὅλα
 ἐπιτυγχάνονται. Ἡ πνευματικὴ δύναμι
 ποὺ περικλείει μέσα του ὁ ἄνθρωπος ποὺ
 ἔχει βοῆ τὸν ὀρθὸ προσανατολισμὸ στὴ
 ζωὴ, εἶναι ἰκανὴ νὰ κινήσῃ ὄρη. Κι' ὅσο
 πάει οἱ ἀρχές αὐτὲς ξαπλώνονται καὶ στίς
 κρατικὲς καὶ στίς ἰδιωτικὲς προσπάθειες,
 σ' ὅλους τοὺς τομεῖς⁽¹⁰⁾.

Δὲν παραγνωρίζουμε ὅτι γιὰ νὰ ἐκτελε-
 σθοῦν ἔργα πρὸς βελτίωσιν τοῦ βιοτικοῦ
 ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ χρειάζονται καὶ ὕλικά
 μέσα, χρειάζεται καὶ ἡ τεχνικὴ. Μόνα ὁ-
 μως τὰ ὕλικά μέσα, μόνα τὰ χρήματα καὶ

(10) Διὰ τὴν ἀγάπην ὡς ὄπλον δημι-
 ουργίας μεγάλων ἔργων πρὸβλ. Ἱερωνύμου
 Κοτσώνη «Ἐπιστράτευσις Ἀγάπης», εἰς
 «Ἀκτίνες» 1949, σελ. 257-261. Διὰ τὴν γεν-
 νικωτέραν πνευματικὴν θεμελίωσιν τοῦ πο-
 λιτισμοῦ μας καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῶν πνευ-
 ματικῶν ἀξιών τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πο-
 λιτισμοῦ βλ. τοῦ ἰδίου συγγραφέως «Στὰ
 μέσα τοῦ Αἰῶνος μας», εἰς «Ἀκτίνες» 1951,
 σελ. 97-102.

μόνη ἡ τεχνικὴ, τὸ βλέπουμε συνεχῶς γύ-
 ρω μας, σὲ τίποτε δὲν μποροῦν νὰ βοηθή-
 σουν τὸν ἄνθρωπο ὅταν λείπῃ ἡ «ζωοποιὸς
 δύναμις», τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἄν-
 θρώπου. Ὅταν ἡ οἰκονομία καὶ ἡ τεχνικὴ
 ἐνταχθοῦν ἀξιολογικὰ στὴν ἱεραρχία τῶν
 ἀξιών καὶ πάρουν τὴ θέσιν ποὺ ὄντως τοὺς
 ἀνήκει στὴν ὅλη συγκρότησι τοῦ πολιτι-
 σμοῦ, ὅταν θεθοῦν στὴν ὑπηρεσία τῆς ὅ-
 λης πολιτιστικῆς καὶ πνευματικῆς προσπα-
 θείας, ὅταν γίνῃ ἡ ἄρμονικὴ σύνθεσις πνεύ-
 ματος καὶ ὕλης, τότε πρέπει νὰ αἰσιοδο-
 ξοῦμε πὼς θὰ βαδίσουμε ἀσφαλῶς σὲ μιὰ
 Καινούργια Ἑλλάδα⁽¹¹⁾.

Τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα, ὑπὸ τὴν ἐμπνευ-
 σμένην καὶ θερμοουργόν, οὐσιαστικὴν καὶ
 ἀγρυπτον παρακολούθησι τοῦ ἰδρυτοῦ καὶ
 προέδρου του Βασιλέως Παύλου, εἰδικώ-
 τερα δὲ ἡ Ἐπιτροπὴ Δήμων καὶ Κοινοτή-
 των αὐτοῦ, βαδίζει μὲ πλήρη συνέπεια πά-
 νω στίς παραπάνω ἀρχές. Γι' αὐτὸ καὶ ἐ-
 πέτυχε. Γι' αὐτὸ ἐπιτυγχάνει καὶ θὰ ἐπι-
 τυγχάνῃ στὸ ὠραῖο, στὸ ὑψηλὸ ἔργο ποὺ
 ἀνέλαβε.

Δ. Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

(11) Πρὸβλ. ἀναλόγους σκέψεις καὶ ἀ-
 πόψεις στὸ ἄρθρο Δ. Α. Χριστοφίδη
 «Ἡ Διεθνὴς Ἐκθεσις Θεσσαλονίκης» εἰς
 τὰς «Ἀκτίνες» Νοεμβρίου 1952 σ. 442-443
 καὶ τὰς εἰς τὰς ὑποσημειώσεις 3 καὶ 4 τοῦ
 ἁρθροῦ αὐτοῦ παραπομπάς.

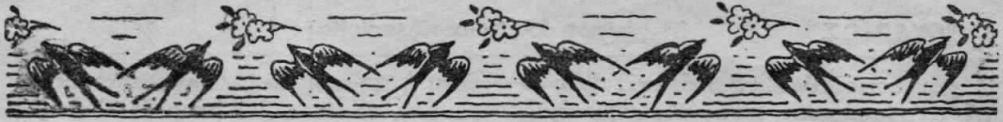
Ἡ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἄφησες θρόνον
 καὶ τ' οὐρανοῦ κορφή
 Ἦρθες μὲ στόνον
 μὲ τοῦ φτωχοῦ μορφή.
 Δύναμη εἶχες
 γιὰ νὰ ντυθῆς χρυσᾶ
 Φόρεσες τρίχες
 κι' ἂν ὁ ἔχθρὸς λυσσᾷ.
 Μούντζωσες βίλλες
 βασιλικὲς στολές
 Ἄναψες ζήλιες
 καὶ τῶν βοσκῶν καρδιές.
 Ἐκλεξες φάτνη
 κι' ἄς εἶν' γυμνὴ, φτωχὴ
 Πῆρες τὴ δάφνη
 μ' ἀγγελικὴ ὠδή.

Ἐγίνες ἕνα
 μὲ τοῦ λαοῦ παιδιὰ
 Κι' εἶδες τὰ ξένα
 κακιᾶς στιγμῆς φιλιὰ.
 Δέχτηκες λύπες
 γιὰ νὰ βρεθῆς μὲ μᾶς
 Ξέσχισαν γύπες
 Σοῦ τὸ κορμὶ γιὰ μᾶς.
 Πόνεσες ὄλους
 μὲ μητρικὴ καρδιά
 Κι' ἄς εἶδες στόλους
 καιροῦ, σταυροῦ καρφιά.
 Μήνυμα φέρεις
 καὶ τοῦ Θεοῦ λαλιὰ
 Σῦγκορμα χαίρεις
 καὶ μᾶς μιλεῖς γλυκά.

Σήκωσες βάρη
 ψυχῆς κακῆς φρικτὰ
 Φώναξες «θάρρεε»!
 καὶ μᾶς κρατεῖς σφιχτὰ.
 Δύναμη δίνεις
 καὶ τῆς ἐλπίδας «ναί»!
 Ἄλυσες λύμεις
 ἀνθρώπου, Σὺ, Ἄμνέ.
 Δῶρα χαρίζεις
 πίστη, γαλήνη, γειὰ
 «Χαίρεε»! σαλπίζεις
 μεγάλην νίκη, μιά.
 Σύννεφα φεύγουν
 χαράς, αὐγὴ χρυσὴ
 Ἄγγελοι νεύουν
 χαρὰ στὴ γῆ, λαμπρῆ.

Σ. Ι. ΚΑΝΤΑΡΤΖΗΣ

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Ἐνα παράδειγμα τοῦ τί ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ ὅταν ἡ τεχνικὴ πρόοδος χρησιμοποιηθῇ δι' ἕνα εὐγενῆ καὶ ὠφέλιμον σκοπὸν⁽¹⁾ καὶ ἰδίως εἰς τὸ νὰ στηριχθῇ ἡ Χριστιανικὴ πίστις μᾶς διδῆι τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Joseph Millard ὑπὸ τὸν τίτλον «ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ Ἐπιστήμη» (Religion and Science work hand in hand) τοῦ ἔδημοσιεύθη εἰς τὸ ἀμερικανικὸν περιοδικὸν Redbook.

Αἱ «Ἀκτίνες» αἰσθάνονται ἰδιαιτέραν ὑποχρέωσιν νὰ εὐχαριστήσωσιν τὴν Ἀμερικανικὴν Ὑπηρεσίαν Πληροφοριῶν (U. S. I. S) καὶ ἰδιαιτέτως τὸν ἐκπαιδευτικὸν ἀκόλουθον τῆς Ἀμερικανικῆς Πρεσβείας Δρα William E. Weld Jr. διὰ τὴν εὐγενῆ του καλωσύνην νὰ παράσχῃ ἕνα ἀνάπτυον τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ διὰ τοὺς ἀναγνώστας μας καθὼς καὶ τὸ δικαίωμα τῆς μεταφράσεως καὶ δημοσιεύσεώς του εἰς τὰς «Ἀκτίνας».

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Moody ὡς τμήματος τοῦ ὁμονύμου Βιβλικοῦ Ἰνστιτούτου, ἀποτελεῖ ἕνα μάθημα πίστεως ἐκ μέρους μιᾶς σχολῆς, ἢ ὁποία ἔχει ἀφιερωθῆ εἰς τὸ νὰ διδάσκῃ τὴν πίστιν ἀφ' ὅτου ἰδρῦθη, πρὸ 65 δηλ. ἐτῶν.

Τὸ Βιβλικὸν Ἰνστιτούτον τοῦ Moody, εἶναι τὸ μεγαλύτερον βιβλικὸν ἐκπαιδευτήριον⁽²⁾ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ὁργανώθη ἀπὸ τὸν Dwight L. Moody ἕνα ἐνθερμον κήρυκα τοῦ Χριστιανισμοῦ πολὺ δημοφιλεῖ, ὁ ὁποῖος ἔδρασε ἀπὸ τὸ 1880-1890 εἰς τὴν μεγάλην πόλιν τοῦ Σικάγου. Ἀπὸ ἕνα γυμνὸν κτίριον ἐν εἰδει στρατώ- νος, τὸ Ἰνστιτούτον ἐξευλίχθη εἰς τὸ συγκροτήμα τῶν 25 συγχρονισμένων κτιρίων, ὅπου στεγάζεται σήμερα. Δίδακτρα δὲν ἐκλήθησαν ποτὲ νὰ καταβάλουν οἱ φοιτῶντες εἰς τὸ Ἰνστιτούτον διότι τοῦτο συντηρεῖται μὲ προσφορὰς ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν εἰς τὸ ἔργον του. Ἄνω τῶν 20.000 σπουδαστῶν καὶ τῶν δύο φύλων ἀποφοιτοῦν κάθε χρόνον.

(1) Ἴδε καὶ Towards a Christian Civilization, ἐκδόσεις ἡ «Δαμασκός», 1950, σ. 176, § 106.

(2) Σ. Μ. Βιβλικὸν Ἐκπαιδευτήριον (Bible Training School) εἰς τὴν Ἀμερικανὴν εἶναι ἕνα εἶδος Σχολῆς Γενικῶν Σπουδῶν, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ φοιτῶντες ἐκπαιδεύονται ἐπὶ χριστιανικῶν θέσεων.

Εἰς αὐτὸν τὸν προμαχῶνα τῆς χριστιανικῆς πίστεως εἰς τὴν Ἀμερικανὴν ὁ Δόκτωρ Irwin A. Moon ἐσκέφη νὰ θέσῃ εἰς ἐνεργειαν τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ παρουσιάσῃ τὰ θαύματα τῆς φύσεως τὰ ὁποῖα ἡ ἐπιστήμη ἀπεκάλυψεν, ὡς ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεως ἐνὸς θείου παγκοσμίου σχεδίου. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ὁ Δρ. MOON ἤρρισε μὲ ἀκράτητον ἐνθουσιασμὸν νὰ καταρτίξῃ ἕνα ἐξαιρετικὸν ἐργαστήριον διὰ τὴν παραγωγὴν ἐπιστημονικῶν ταινιῶν ἐπὶ θεμάτων ἀφορῶντων τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ζωῆς.

Τὸ Ἐπιστημονικὸν Ἰνστιτούτον τοῦ Moody, τὸ ὁποῖον εὗρισκεται εἰς τὴν πόλιν τοῦ Los Angeles ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὤκεανοῦ, ἤρρισε μὲ περιορισμένα μέσα. Τὸ πλεῖστον τῶν ὀργάνων, ἀκόμη καὶ αἱ ἐιδικώτεροι φωτογραφικαὶ μηχαναὶ, ἔγιναν εἰς τὰ ἐργαστήρια τοῦ Ἰνστιτούτου ἀπὸ μέλη τοῦ προσωπικοῦ. Τὸ πρῶτον ὄργανον τὸ ὁποῖον κατεσκευάσθη ἦτο μία εἰδικὴ φωτογραφικὴ μηχανὴ πρὸς λήψιν φωτογραφιῶν κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα, τὴν ὁποίαν ὁ Δρ. MOON εἶχεν ἐπεξεργασθῆ πολλὰ ἔτη πρὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἰνστιτούτου. Εἶχε συνδέσει μίαν φωτογραφικὴν μηχανὴν κινηματογραφικῆς λήψεως μὲ ἕνα σύστημα προβολῶν καὶ ἕνα ἠλεκτρικὸν μὴχανημα, τὸ ὁποῖον ἔθηκε εἰς κίνησιν τὴν μηχανὴν καὶ ἤγαπτε τοὺς προβολεῖς ταυτοχρόνως καὶ εἰς καθορισμένα χρονικὰ διαστήματα. Τὸ ὅλον σύστημα ἦτο ἐστραμ-

μένον πρὸς ἓνα φυτὸν καμελίας. Τὸ ἀποτελεσμα τῆς πρώτης αὐτῆς προσπαθείας ἦτο ἓνα φιλμ πού ἔδειχνε εἰς ὀλίγα λεπτά τὴν πορείαν τῆς αὐξήσεως καὶ ἀνθήσεως τοῦ φυτοῦ. Ἀπὸ αὐτὸ τὸ πείραμα ἔξεκίνησεν καὶ ἀνεπτύχθη μία σειρά μαθημάτων διὰ προβολῆς φωτεινῶν εἰκόνων γνωστῇ ὑπὸ τὸ ὄνομα «κηρύγματα διὰ τῆς ἐπιστήμης».

Ἡ ἔλλειψις κεφαλαίων ἐβοήθησε μᾶλλον ἢ ἠμπόδισε τὴν συγκέντρωσιν τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Moody. Τὸ Ἰνστιτούτον προσεῖλκυσε ἀνθρώπους γεμάτους ἀπὸ ἀνυστερόβουλον ζῆλον καὶ περιφρονοῦντας τὸν πλουτισμόν. Ἐνας ἀπὸ αὐτοὺς ἐγκατέλειπε μίαν πρώτης τάξεως θέσιν διὰ νὰ ἐργασθῇ 12-14 ὥρας τὴν ἡμέραν εἰς τὸ Ἰνστιτούτον ἔναντι ἑνὸς μικροῦ μισθοῦ. Εἰς τὸ τέλος ὁ Moody εἶχε ἓνα ἐπιτελεῖον ἀπὸ ἑνδεκα συνεργάτας, ἕκαστος ἐκ τῶν ὁποίων ἦτο εἰδικὸς εἰς ἓνα κλάδον τῆς ἐπιστήμης.

Οὔτε ὁ κ. Moody οὔτε ἄλλος κανεὶς ἀπὸ τὸ ἐπιτελεῖον του εἶχαν ἐπαγγελματικὴν πείραν κινηματογραφικῶν ταινιῶν. Καὶ αὐτὸ ἀκόμη ἀπεδείχθη πλεονέκτημα. Διότι ἐπροχώρησαν ἀνθορμήτως καὶ ἐπέτυχαν τὰ ἀδύνατα. «Ὁ Θεὸς τῆς Δημιουργίας» ἡ πρώτη ἔγχρωμος καὶ αὐτοτελής ταινία τοῦ Ἰνστιτούτου, ἐπροκάλεσεν αἴσθησιν. Προβάλλεται καὶ τώρα ἀκόμη εἰς ὅλον τὸν κόσμον μὲ ἐπεξηγήσεις διὰ φωνοληψίας εἰς 14 γλώσσας.

Ἡ παραγωγή τῆς ταινίας ἐβασίσθη ἐπὶ τῆς ἐπαναστατικῆς εἰς τὰ κινηματογραφικὰ χρονικὰ μεθόδου τοῦ Δόκτορος Moody, τῆς κατὰ διαλείμματα, δηλαδή, φωτογραφίσεως τῆς πορείας τῆς ἀναπτύξεως διαφόρων φυτῶν, τῆς κινήσεώς των πρὸς τὸ φῶς, τῆς παρασκευῆς εἰς αὐτὰ διαφόρων οὐσιῶν διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ φωτὸς κλπ⁽³⁾.

Τὸ Ἰνστιτούτον Moody κατὰ παρόμοιον τρόπον ἐφωτογράφησεν τὰς ἀπεράντους ἐσχατίας τοῦ σύμπαντος διὰ μέσου τῶν μεγάλων τηλεσκοπίων τοῦ Ἀστεροσκοπίου Mount Observatory ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ

Εἰρηνικοῦ. Εἰς τὰ ἐργαστήρια τοῦ Ἰνστιτούτου ὁ φωτογραφικὸς φακὸς κατευθυνόμενος διὰ μέσου τοῦ μικροσκοπίου παρουσίασεν καὶ ἄλλα θαύματα τῆς ζωῆς.

Πολλὰ μέλη τοῦ ἐν λόγῳ φιλμ παρουσίαζον φαινόμενα φωτογραφούμενα διὰ πρώτην φοράν. Μίαν παραμονὴν Χριστουγέννων ὁ Δρ. Moody ἐπέρασεν ὅλην τὴν νύκτα εἰς ἓνα κρῦο πάτωμα φωτογραφίζων μίαν κάμψιν διὰ νὰ παραγάγῃ τὸ πρῶτον γνωστὸν ἔγχρωμον φιλμ τὸ ὁποῖον παρουσιάζει τὰς μεταμορφώσεις τῆς πεταλοῦδας.

Ἡ ταινία «Ὁ Θεὸς τῆς Δημιουργίας» ὑπῆρξε τὸ ὑπόδειγμα καὶ δι' ἄλλας ταινίας. Ἐξεπληρώθη τελείως ἡ ἐπιθυμία τοῦ Δρ. Moody νὰ παρουσιάσῃ τὴν ἀληθῆ, ἀπροκατάληπτον καὶ γνησίαν ἐπιστήμην—τὴν ἐπιστήμην τῶν κολλεγίων—εἰς κινηματογραφικὰς εἰκόνας εὐκόλως ἀφομοιούμενας καὶ κινούσας τὸ ἐνδιαφέρον. Αἱ ταινία αὐταὶ περιεῖχον ὅλα τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα πού χρειάζονται διὰ νὰ γίνῃ μίαι ταινία ἐπιτυχημένη. Δραματικότητα, χιούμορ, ἐνδιαφέρον καὶ καλὴν τεχνικὴν. Ἡ θρησκευτικὴ πλευρὰ ἐχρησιμοποιοῦτο μὲ τὴν δέουσαν προσοχὴν. Εἰς τὸ τέλος τῆς προβολῆς ὁ Δρ. Moody ἔλεγε δυὸ λόγια ὑπογραμμίζων ὅτι τὰ θαυμάσια, τὰ ὁποῖα παρήλασαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν θεατῶν, εἶναι μίαι ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως ἑνὸς θεοῦ σχεδίου εἰς τὸν κόσμον. Ὅτι ὅταν βλέπῃ κανεὶς αὐτὰ τὰ θαυμάσια, δὲν ἠμπορεῖ παρὰ νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὑπάρχει μίαι δύναμις καὶ μίαι διάνοια πολὺ ἀνωτέρα τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Δρ. Moody ἔχει τὴν γνώμην ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἓνας τίμιος τρόπος ἐρεύνης τῆς ἀληθείας, καὶ ὅτι ἡ ἀλήθεια εἶναι ἓνα κήρυγμα ἀνώτερον παντὸς ἄλλου γινόμενου διὰ τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης.

Ἡ πρώτη ταινία προεκάλεσε παγκόσμιον ἐνδιαφέρον. Τὰ σχολεῖα, τὰ κολλέγια καὶ τὰ πανεπιστήμια ὑπεχρέωσαν τοὺς μαθητὰς καὶ φοιτητὰς νὰ παρακολουθήσουν τὰς ταινίας αὐτάς, καὶ ἡ Ἀμερικανικὴ ἀεροπορία τὰς περιέλαβεν εἰς τὸ πρόγραμμα ἐκπαιδευσεως τῶν κληρωτῶν τῆς ἀεροπορίας.

Μὲ ἐνισχυμένην τὴν πεποίθησιν καὶ μὲ περισσότερα τεχνικὰ ἐχέγγυα, ὁ Δρ. Moody καὶ τὸ ἐπιτελεῖον του παρήγαγον τὴν ταινίαν «Ὁ Θεὸς τοῦ Ἀτόμου» τὸ ἐπόμενον

(3) Σ. Μ. Διὰ τῆς μεθόδου αὐτῆς αἱ λειτουργίαι, αἱ ὁποῖαι συντελοῦνται εἰς μακρὸν χρονικὸν διάστημα, παρελάνουν ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ παρατηρητοῦ.

ἔτος. Ἡ ταινία αὐτὴ ὑπῆρξε μία ἀφήγησις τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας ἀπὸ τῆς θεωρίας τῆς μέχρι τῶν πειραμάτων τοῦ Εἰρηρηνικοῦ ὠκεανοῦ, εἰς θαυμασίας ἐγχρωμούς εἰκόνας. Εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Καλιφορνίας οἱ φωτογράφοι τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Ἰνστιτούτου Moody ἐπῆραν τὴν ἄδειαν νὰ πάρουν διὰ πρώτην φοράν ἐγχρωμούς φωτογραφίας τοῦ γιγαντιαίου κυκλοτρονίου (cyclotron) τῶν 184 Ἴντσων καθ' ἣν στιγμὴν παρεσκεύαζε ραδιενεργὸν ἄλλας δι' εἰρηρηνικὴν χρῆσιν. Κατὰ τὸ τέλος τῆς διαλέξεως, ἡ ὁποία συνῴδευε τὴν ἐμφάνισιν τῆς ταινίας αὐτῆς, ὁ Δρ. Μοον ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα τοῦ Βιβλικοῦ Ἰνστιτούτου ὅτι ἡ ἀποδεδειμμένη ἐνεργεία δὲν θὰ ἀπέβαινε ἓνα ἀκόμη βῆμα πρὸς τὴν αὐτοκαταστροφὴν τοῦ ἀνθρώπου. «Δημιουργεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον μεγαλυτέραν τὴν ἀνάγκην τῆς θρησκείας» εἶπεν ὁ Δρ. Μοον διὰ τὴν ἀτομικὴν ἐνεργείαν, ἀλλὰ προσφέρει συνάμα περισσοτέρας εὐκαιρίας διὰ τὴν ἀγαθοεργίαν. Ἐξ ἄλλου καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ὑπῆρχον ὅπλα ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ ἄνθρωποι τῆς κακίας θὰ ἐπολεμοῦσαν μὲ τὶς γροθιές των».

Ἡ δευτέρα αὐτὴ ταινία συνήντησεν ἐνθουσιαστικὴν ὑποδοχὴν. Εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Princeton ὁ μέγας φυσικὸς Ἀλβέρτος Ἀϊνστάϊν παρρηκολούθησεν καὶ ἐξεφράσθη ἐπαινετικῶς διὰ τὴν ταινίαν. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν σοβαροὶ ἐφημερίδες, ὅπως οἱ Τάϊμς τοῦ Λονδίνου, ἐδημοσίευσαν κριτικὴν πρᾶγμα πού ἀπετέλεσε παρέκκλισιν ἀπὸ τὴν ἐκ παραδόσεως τηρουμένην γραμμὴν, τοῦ νὰ μὴ δημοσιεύουν δηλ. κριτικὴν κινηματογραφικῶν ταινιῶν.

Ἡ ὑποδοχὴ αὐτὴ εἶναι ἀξιοσημείωτος καὶ διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ ταινία ἐγένετο ἀπὸ ἀνθρώπους μὴ ἔχοντας τεχνικὴν πείραν εἰς τὴν παραγωγὴν ταινιῶν, καὶ διότι οὗτοι ἐχρησιμοποιοῦν ὄργανα ἰδικῆς των κατασκευῆς καὶ πολὺ περιορισμένα οικονομικὰ μέσα. Ὅταν τὸ προσωπικὸν τοῦ Ἰνστιτούτου χρειάζεται νέα ὄργανα, τὰ σχεδιάζει καὶ τὰ κατασκευάζει εἰς τὰ ἰδικὰ του ἐργαστήρια. Μερικὰ ἀπὸ τὰς καλυτέρας ἐδικὰς φωτογραφικὰς μηχανάς, αἱ ὁποῖαι κυκλοφοροῦν σήμερα, ἐσχεδιάσθησαν καὶ κατασκευάσθησαν ἀποκλειστικῶς μέσα εἰς

τοὺς πλινθίνους τοίχους πού περικλείουν τὸ Ἐπιστημονικὸν Ἰνστιτούτον τοῦ Moody.

Ἀλλὰ ἐκτὸς τῶν ἐπαίνων ἡ ταινία «Ὁ Θεὸς τοῦ ἀτόμου» ἔτυχε καὶ οικονομικῆς ὑποστηρίξεως. Διὰ πρώτην φοράν ἤρχισαν νὰ ἔρχονται εἰς τὸ Ἰνστιτούτον γράμματα μὲ δωρεὰς εἰδικῶς διὰ τὸ Ἐπιστημονικὸν Ἰνστιτούτον. Αὐτὸ ἐκτὸς τῆς οικονομικῆς ὑποστηρίξεως ἐσήμαινε ὅτι ὅλαι αἱ ἰδέαι τοῦ Δρος Μοον εἶχαν δικαιοῦθῃ. Τὰ ἀντίτυπα τῆς ταινίας ἐδίδοντο δωρεάν καὶ τὸ Ἰνστιτούτον ἐβασίζετο μόνον ἐπὶ τῆς ἐλευθέρως συνεισφορᾶς τοῦ κοινου διὰ νὰ καλύψῃ μέρος ἀπὸ τὰς δαπάνας. Καὶ αἱ προσφοραὶ αὐταὶ ἀπέδειξαν ὅτι τὸ Ἰνστιτούτον εἶχεν ἐπιτύχει τοῦ σκοποῦ του.

Ἡ ἐπομένη παραγωγὴ τοῦ Ἰνστιτούτου Moody ἦτο ἡ ταινία «Ἡ φωνὴ τοῦ βυθοῦ». Κατὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον ἀρκετὰ μέλη τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Ἰνστιτούτου εἶχαν διεξαγάγει ὑποβρυχίους ἐρεῦνας διὰ τὸ Ναυτικὸν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Καὶ ἀνεκάλυψαν ὅτι οἱ «ἄφρονι ἰχθύς» δὲν εἶναι καθόλου ἄφρονι. Ὑποβρυχία μικρόφωνα, κατάλληλα διὰ τὴν λῆψιν ἠχητικῶν κυμάτων, τὰ ὁποῖα τὸ αὐτὸ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ, συνέλαβον τὴν φωνὴν τῶν ψαριῶν. Τὸ Ἐπιστημονικὸν Ἰνστιτούτον Moody ἐσχεδίασε καὶ κατεσκευάσε ἐδικὰς ὑδατοστεγεῖς φωτογραφικὰς μηχανάς καὶ τὰς ἐδοκίμασεν εἰς τὴν γειτονικὴν κολυμβητικὴν δεξαμενὴν. Ὁ ἴδιος ὁ Δρ. Μοον, μέσα εἰς ἓνα σκάφανδρον ἐπῆρε τὰς πρώτας ἐγχρωμούς καὶ ἠχητικὰς ταινίας «ὀμιλούντων» ψαριῶν.

Ἡ τετάρτη ταινία «Ἐπὶ τὴν ἢ Σκοπὸς» (Dust or Destiny), ἡ ὁποία ἔγινε τὸ 1949, ἦτο ἡ καλυτέρα καὶ πλέον ἐπιτυχὴς τῆς σειρᾶς «Κηρύγματα διὰ τῆς Ἐπιστήμης» καὶ ἀπησχολεῖτο μὲ ὅλους τοὺς τομείους τῶν μυστηρίων τῆς ζωῆς. Εἰς τὰ χειρουργεῖα τῶν διαφόρων νοσοκομείων, οἱ φωτογράφοι τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Moody ἐπῆραν κινηματογραφικὰς ταινίας, αἱ ὁποῖαι ἔδιδον μίαν εἰκόνα τῆς λεπτοτάτης διαρρυθμίσεως τῶν ὀργάνων τῆς δράσεως καὶ τῆς ἀκοῆς καθὸς καὶ μίαν ἔγχρωμον φωτογράφιαν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας παλλούσης μὲ κανονικὸν ρυθμὸν, ὅπως ἐφαίνετο κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς

έγχειρήσεως.

Ἡ ἔρευνα ἐστράφη καὶ πρὸς τὰ μυστηριώδη ἔνστικτα προσανατολισμοῦ καὶ ἐπαναπατρισμοῦ τῶν πουλιῶν. Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Καλιφορνίας εἰδικὰ συνεργεῖα ἐπερῆμαν τὴν μίαν νύκτα κατόπιν τῆς ἄλλης διὰ τὰ φωτογραφῆσαν τὸ περιεργὸν φαινόμενον ἑκατομμυρίων ψαριῶν ποὺ πηδοῦν ἔξω ἀπὸ τὴν θάλασσαν διὰ τὰ ἀφήσουν τὰ αὐγά των εἰς τὴν ἄμμον. Εἰς τὸ ἐργαστήριον διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἐκ διαλειμμάτων λήψεως, ἐφωτογραφήθη διὰ μέσου τοῦ μικροσκοπίου ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ψαριοῦ ἐντὸς τοῦ φῶς. Ἡ φωτογράφησις αὐτὴ μόνον ἐχειράσθη ὀλόκληρον ἔτος προπαρασκευῆς καὶ πειραματισμῶν.

Ἀπὸ βαθέα σπήλαια τοῦ νοτιοδυτικῶν Τεξᾶς ἓνα ἄλλο συνεργεῖον ἔφερε ζωντανὰς νυκτερίδας εἰς τὸ ἐργαστήριον διὰ τὰ φωτογραφηθῆναι τὸ φυσικὸν σύστημα «ραντάρ», διὰ τοῦ ὁποίου αἱ νυκτερίδες ὀδηγοῦνται διὰ μέσου τοῦ πλέον πολυπλόκου λαβυρίνθου ἀκόμη καὶ χωρὶς τὰ βλέπον.

Ἡ ἐπομένη παραγωγή τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Moody, ἀφορᾷ εἰς τὴν ἔρευναν τῶν θαυμάτων τῆς ὑποβρυχίου ζωῆς.

Ἐνα σπουδαῖον καὶ ὀλιγότερον γνωστὸν σημεῖον τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Moody, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε καὶ ἓνα ἀπὸ

τὰ ὄνειρα τοῦ Δρ. Μοον, εἶναι ἡ καθιέρωσις εἰδικῶν ἐκπαιδευτικῶν προγράμματος διὰ φοιτητὰς, οἱ ὅποιοι θὰ ἤθελον ν' ἀποκτήσουν τὸν τίτλον τοῦ τεχνικῶς εἰδικευμένου ἱεραποστόλου. Διὰ τὸ πρόγραμμα τοῦτο γίνονται δεκτοὶ φοιτηταὶ μὲ εἰδικὴν ἐπιστημονικὴν κατάρτισιν ἢ ἰκανότητα, οἱ ὅποιοι σπουδάζουν πρῶτον εἰς τὸ ἐν Σικάγῳ Βιβλικὸν Ἰνστιτούτον καὶ κατόπιν εἰς τὸ Ἐπιστημονικὸν Ἰνστιτούτον τοῦ Moody ὑπὸ τὸν Δρα Μοον. Ὁ τεχνικῶς εἰδικευμένος Χριστιανὸς ἐργάτης, ἀποτελεῖ ἓνα εἶδος συνδέσμου μέσα εἰς τὸ Χριστιανικὸν ἔργον. Ἐχει ἐξασκηθῆναι εἰς τὸ συναρμολογῆν μόνος τὸ ἓνα ἀεροπλάνον καὶ ἓνα δέκτην καὶ πομπὸν ἀσυρμάτου οὕτως ὥστε νὰ ἤμπορῆ διὰ πτήσεων καὶ συνεννοήσεων νὰ ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς πλέον ἀπομακρυσμένους σταθμοὺς τῆς ἱεραποστολῆς καὶ νὰ προσφέρῃ τὰς τεχνικὰς του ὑπηρεσίας. Μία ἐκ τῶν σπουδαιότερων ὑπηρεσιῶν του εἶναι νὰ μεταφέρῃ εἰς διάφορα σημεῖα τὰ ἀναγκαῖα τεχνικὰ μέσα διὰ τὴν προβολὴν τῶν ταινιῶν «Κηρύγματα διὰ τῆς Ἐπιστήμης». Ὁ Δρ. Μοον εἶναι ἐξαιρετικῶς ἰκανοποιημένος διότι αἱ ταινίαι αὐταὶ προσφέρουν χαρὰν εἰς ἀνθρώπους κατοικοῦντας ἀκόμη καὶ εἰς τὰ πλέον ἀπομακρυσμένα μέρη τοῦ κόσμου.

Joseph Millard

André Lafon

ΚΑΘΕ ΔΩΜΑΤΙΟ ΑΓΙΑΣΑΜΕ

Κάθε δωμάτιο αγιάσαμε, κατώφλι καὶ περσβάζι,
σταυρὸ τὰ προσκεφάλια μας καὶ δάφνη ἔχουν νωπή.
Ἄν ἐπερνοῦσε ὁ Κύριος, τὴν ὥρα ποὺ βραδιάζει,
θάνοιωθε σὰ στὸ σπῆτι Του, ἂν ἔστεργε νὰ μπεῖ.

Τὴν Κυριακὴ ἔχει ἀνάπαυση, σάν ποὺ ἡ Γραφή τὸ θέλει,
πᾶμε συχνὰ στὴν ἐκκλησιά, νηστεύομε πιστὰ.
Πάντα ὁ φτωχὸς στὸ τζάκι μας· κι' ὡς καὶ τὸ μαρουδέλι,
σάν ἐμεῖς προσευχόμεστε, κι' αὐτὸ μᾶς ἀπαντᾷ.

Ἦ! Θεέ μου! Ν' ἀποφύγωμε κινδύνους καὶ ἀνομίες
γιὰ τὴν ψυχὴ μας, κάνομε δωκάτου κάθε τί...
Φύλα μας ἀπ' τὶς ἴδιες μας μονάχα τρικυμίες
κι' ἀπ' τὸν ἐπίγειον ἔρωτα ποὺ δέ Σὲ ἀναζητεῖ!

(Μετάφρ.)

ΚΟΥΛΗΣ ΑΛΕΠΗΣ

Η ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΙΣ ΤΟΥ ΔΑΦΝΙΟΥ

Β'.

Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΟΥ ΔΑΦΝΙΟΥ

Τὸ αἶσθημα τοῦ φόβου προκαλεῖται εἰς πολλὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἀντικρύζουν διὰ πρώτην φοράν τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο. Εἰς πολλοὺς τὸ αἶσθημα αὐτὸ ἐξακολουθεῖ ἐμφανιζόμενον καὶ εἰς ἄλλας ἐν συνεχείᾳ ἐπισκέψεις τῆς Μονῆς.

Ἐτερον αἶσθημα, τὸ ὁποῖον ἔχουν πάντες ὅσοι ἠτένισαν τὸν Παντοκράτορα τοῦ Δαφνιοῦ, εἶναι ὅτι εἰς οἰονδήποτε σημεῖον τοῦ Ναοῦ καὶ ἂν εὐρίσκωνται, τὸ βλέμμα τοῦ Παντοκράτορος τοὺς παρακολουθεῖ. Συμβαίνει μάλιστα τὸ αἶσθημα αὐτὸ νὰ διατηρῆται καὶ εἰς τοὺς χώρους, ἐξ ὧν δὲν εἶναι ὁρατὸς ὁ Παντοκράτωρ.

Συνεπῶς κατώρθωσεν ὁ καλλιτέχνης ὄχι μόνον νὰ δημιουργήσῃ παράστασιν ἰσχυρὰν μέχρι τοῦ σημείου νὰ προκαλῆ δέος πρὸ τῆς παντοδυναμίας τοῦ Παντοκράτορος, ἀλλὰ καὶ νὰ παραστήσῃ καὶ τὸν τὰ Πάντα Ὁρῶντα.

Ἡ ἀντίδρασις πλείστων προσώπων ἐκσπᾶ εἰς τὴν διαμαρτυρίαν: «Αὐτὸ τὸ φοβερὸν πρόσωπον δὲν εἶναι Χριστός! Ἡ παράστασις τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ εἶναι γλυκνυτάτη!»

Φόβος λοιπὸν, ἀνησυχία διὰ τὸ παρακολουθοῦν βλέμμα καὶ διαμαρτυρία διὰ τὴν ἔλλειπνιν παρηγορίας εἶναι συνήθεις ἀντιδράσεις προκαλούμεναι ὑπὸ τοῦ Παντοκράτορος τοῦ Δαφνιοῦ. Καὶ συμβαίνει τοῦτο, ἐνῶ ἀκριβῶς κάτωθεν τοῦ Παντοκράτορος ὑπάρχουν παραστάσεις τοῦ Χριστοῦ πληροῦσαι τὰς ἀπαιτήσεις περὶ γλυκνυτήτος καὶ παρηγορίας.

Εἶναι συνεπῶς ἀναγκαῖον νὰ ἐξετασθῇ μῆπως ἡ ἔννοια τοῦ Παντοκράτορος περικλείῃ ἕτερον νόημα καὶ σύμβολον καὶ διατί συμβαίνει τοῦτο.

Ἡ ἐρμηνεία τῆς παρατηρουμένης διατάξεως τῶν ψηφιδωτῶν, ὡς προσπαθείας

πρὸς παράστασιν τῆς ἐπικοινωνίας τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ ἀνθρώπινον, περιέχει τὴν ἐξήγησιν τόσοσν διὰ τὴν γενομένην ἐκλογὴν τῆς παραστάσεως τοῦ ὑψηλοτέρου σημείου τοῦ τρούλλου, ὅσον καὶ διὰ τὴν διαμόρφωσίν τῆς.

Ἐὰν ἡ ἐρμηνεία τοῦ ψηφιδωτοῦ τοῦ Παντοκράτορος, ὡς προσπαθείας παραστάσεως τῆς θεότητος, εἶναι ὀρθή, τότε δημιουργεῖται τὸ ἐρώτημα, διατί τοῦτο ἐγένετο διὰ μορφῆς Χριστοῦ καὶ ὄχι Ἁγίας Τριάδος ἢ Θεοῦ Πατρός, ὡς θὰ ἔπραττον π.χ. Καθολικοὶ καλλιτέχνη.

Ἦτο ἀρκετὰ σοφὴ ἡ βυζαντινὴ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις διακοσμήσεων θρησκευτικοῦ περιεχομένου, ὥστε νὰ γνωρίζῃ ὅτι παράστασις τῆς Θεότητος εἶναι ἀδύνατος. Συνεπῶς, ὅπου εἶναι ἐπιθυμητὴ ἡ παράστασις αὐτὴ, δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ μόνον κατὰ δύο τρόπους, τ.ἔ. δι' ἀπλοῦ συμβολισμοῦ ἢ τῆ βοθηθείᾳ νοητῆς προβολῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ.

Δύο λύσεις ἐμφανίζονται, πλὴν τῆς τοῦ Παντοκράτορος, εἰς τὴν τέχνην. Ἡ μία εἶναι ἡ συμβολικὴ παράστασις τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἡ ἕτέρα, ἰδιαζόντως Λυτική, ἡ Μορφὴ τοῦ Θεοῦ Πατρός ὡς γέροντος.

Ἡ βυζαντινὴ τέχνη δὲν ἀνέπτυξε τὴν παράστασιν τῆς Ἁγίας Τριάδος πρὸς ἀπεικόνισιν τῆς Θεότητος. Αὕτη περιέχει μὲν πλήρη τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀναγκαίου συμβολισμοῦ, διατεταγμένα ὁμως κατὰ τρόπον, ὁ ὁποῖος διασπᾶ τὴν ἐνότητα. Δεδομένου ὅτι ἡ τεχνικὴ τῆς τοποθετήσεως μᾶς θρησκευτικῆς μορφῆς ἐντὸς χρυσοῦ ἢ κνανοῦ χώρου ἐπιτρέπει εἰς τὸν θεατὴν (καὶ μᾶλλον τὸν ἀναγκάζει) νὰ ἴδῃ τὴν μορφήν αὐτὴν αἰωρουμένην εἰς τὸ κενόν, ὁ θεατὴς ἀναλόγως πνευματικῆς ἰκανότητος καὶ διαθέσεως προβάλλει τὴν μορφήν

πρὸς τὸ βάθος τοῦ κενοῦ. Ἄλλος βλέπει τὴν μορφήν πλησίον, ἄλλος μακρύτερον, τρίτος ὡς εὐρισκομένην εἰς ἄπειρον πρᾶγματι ἀπόστασιν. Εἶναι αὕτη ἡ τόσον ἐπιτυχῆς τεχνικὴ τῆς ἐξαυλώσεως τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐπιφανείας διὰ τῆς διακοσμῆσεως. Ἡ προβολὴ λοιπὸν μιᾶς θρησκευτικῆς μορφῆς γίνεται ἀρχικῶς εὐθυγράμμως ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ θεατοῦ πρὸς τὸ κενόν. Ἐὰν ἡ μορφή εἶναι σύμβολον (καὶ σχεδὸν ἀπαρεγκλίτως εἶναι συμβολικὴ πᾶσα βυζαντινὴ θρησκευτικὴ μορφή), τότε ἐπακολουθεῖ νοητὴ προβολὴ τοῦ συμβόλου πρὸς τὴν συμβολιζομένην ἔννοιαν, ἐφ' ὅσον βέβαια ὁ θεατὴς εἶναι ἱκανὸς πρὸς τοῦτο. Ἡ νοητὴ προβολὴ δὲν εἶναι πάντοτε εὐκολος, ἐὰν τὸ σύμβολον ἔχη ὠρισμένους ἰχνογραφικούς χαρακτήρας.

Ἡ παράστασις λοιπὸν τῆς Ἁγίας Τριάδος προβαλλομένη διὰ τοῦ βλέμματος εὐθυγράμμως πρὸς τὸ κενόν, διασπᾶται, λόγω ἀπεικονίσεως τριῶν συμβόλων, εἰς τρεῖς ἀκτίνας, αἱ ὁποῖαι, προχωροῦσαι πρὸς τὸ κενόν, ἀπομακρύνονται ἀλλήλων ὀλονέν καὶ περισσότερον. Τοῦτο εἶναι ἀντικρὺ ἀντίθετον πρὸς τὴν ἐν συνεχείᾳ ἐπιζητουμένην νοητὴν προβολὴν πρὸς μίαν περιλαμβάνουσαν καὶ περιβάλλουσαν τὸ Σύμπαν θεϊκὴν ἐνότητα. Ἡ παράστασις τῆς Θεότητος διὰ τῆς χρησιμοποίησεως εἰκόνης τῆς Ἁγίας Τριάδος δὲν εἶναι ὡς ἐκ τούτου καλλιτεχνικῶς ἱκανοποιητικὴ.

Μόνον ἐὰν τὰ τρία σύμβολα εἶναι τοποθετημένα τὸ ἐν ὀπισθεν τοῦ ἄλλου, ἢ συγκεφαλαιοῦνται εἰς ἓν μόνον σύμβολον, πραγματοποιεῖται εὐχερῶς ἡ νοητὴ προβολή.

Δεδομένου ὅτι ἡ πρώτη περίπτωσις δύναται νὰ περιληφθῇ εἰς τὴν δι' ἐνὸς συμβόλου παράστασιν τῆς Θεότητος, ἡ τέχνη ἐξέλεγε μεταξὺ τῆς Περιστεράς, τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ διαφόρους μορφάς καὶ τοῦ Γέροντος ὡς Θεοῦ Πατρὸς.

Ἐκ τῶν τριῶν συμβόλων ἡ Περιστέρα εἶναι ἡ πλέον ἀπόσωτος μορφή, καὶ ὡς σύμβολον εἶναι συνδεδεμένη κατ' ἐξοχὴν πρὸς τμημα μόνον τῆς Ἁγίας Τριάδος. Συνεπῶς δὲν προσφέρεται διὰ τὴν παράστασιν τῆς Θεότητος ἢ μόνον ὅπου ἡ παράστασις εἰκονίζει ἐνέργειαν τῆς Θεότη-

τος (π.χ. Εὐαγγελισμός, Βάπτισις).

Ἀντιθέτως ὁ σεβάσιμος Γέρον, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ εἶναι ἡ πλέον κατάλληλος παράστασις, εἶναι περιέργως ἰδιαιτέρως ἀνθρωποσύνδετος εἰκὼν, καὶ προφανῶς δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἀκατάλληλος πρὸς παράστασιν τῆς Θεότητος κατὰ τὴν σοφὴν διαίσθησιν τῶν Βυζαντινῶν. Ὅρα καὶ τὴν σπανίαν, καὶ ἀτυχῆ μάλλον, παράστασιν τοῦ «Παλαιοῦ τῶν Ἡμερῶν», ἡ ὁποία ἀντιπροσωπεύει τὸν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν πειραματισμὸν ἐνίων Βυζαντινῶν ζωγράφων.

Πόσον ἀνθρωποσύνδετος εἶναι ἡ μορφή αὕτη, γίνεται ἰδιαιτέρως ἀντιληπτὸν ἐκ τῆς γενομένης ὑπὸ Δυτικῶν ζωγράφων χρήσεως τῆς μορφῆς.

Μία τῶν πλέον συγκινητικῶν εἶναι ἡ περίπτωσις τῆς ἐμφυσίσεως τοῦ Πνεύματος εἰς τὸν Ἀδὰμ εἰς τὴν παράστασιν τοῦ Michelangelo. Ἐδῶ ἀναντιρρήτως θεία μορφή μεταδίδει τὸν σπινθήρα τῆς ζωῆς εἰς τὴν ὕλην. Ἀλλὰ συμβαίνει τὸ περιέργον, ὅτι, ἐξ ἴσου ἀναντιρρήτως, ἡ μορφή αὕτη τοῦ Γέροντος, τοῦ γινομένου τὴν στιγμὴν αὐτὴν Πατρὸς τοῦ ἀνθρώπου, προσηλοῦται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸ θαυματουργὸν αὐτὸ ἔργον.

Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ὁ Γέρον αὐτὸς εἶναι ἀγαθός, εἶναι θαυματουργός, εἶναι ὁ Ἀγαπῶν, ἀλλὰ δὲν εἶναι οὔτε Παντογνώστης, οὔτε Παντοδύναμος, οὔτε τὰ Πάντα Πληρῶν, οὔτε τὰ Πάντα Ὁρῶν, οὔτε ἐν πάσῃ περιπτώσει Παντοκράτωρ.

Καὶ συμβαίνει αὐτὸ διότι ἡ μορφή ἐχει κατεύθυνσιν. Ἡ Θεότης ὅμως δὲν ἔχει ὠρισμένην κατεύθυνσιν, ἀσχετῶς τοῦ ἐὰν κατὰ καιροὺς ἐνεργῇ πρὸς κατεύθυνσιν.

Εἰδικῶς εἰς τὴν περιγραφομένην περίπτωσιν, τόσον ἡ εἰκονιζομένη ἔννοια, ὅσον καὶ ἡ δοθεῖσα λύσις ἔχουν κατεύθυνσιν. Πρόκειται περὶ εἰκόνης ἐκδηλώσεως τῆς Θεότητος, ὅχι περὶ παραστάσεως αὐτῆς ταύτης τῆς Θεότητος. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐκλεγείσα μορφή τοῦ σεβασμίου Γέροντος εἶναι παραδεικτὴ εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ Michelangelo καὶ μέχρις ὠρισμένου σημείου ἱκανοποιητικὴ διὰ μίαν παράστασιν ἐπικοινωνίας τοῦ Θεοῦ

ου μετὰ τοῦ ἀνθρωπίνου.

Παρόμοιον συμβαίνει εἰς ὄλας τὰς γνωστάς Δυτικὰς συνθέσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποιήθη ἡ μορφή τοῦ σεβασμίου Γέροντος ὡς παραστάσεως Θεοῦ Πατρός. Δὲν ἐπετεύχθη συμβολισμὸς τῆς ἀπολύτου Θεότητος, ἔστω καὶ ἐκεῖ ὅπου συνεικονίζονται καὶ τὰ δύο ἕτερα πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀλλ' ἐπετεύχθη μόνον παράστασις περιορισμένης ἐννοίας ἢ ἐκδηλώσεως τῆς Θεότητος καὶ συνήθως μάλιστα ὑπὸ μορφήν κατευθύνσεως τῆς ἐκδηλώσεως. Αὐτοξαρτωμένη μορφή Θεότητος δυναμένη νὰ προβληθῆ ἢ πέραν τῶν τελευταίων γαλαξίων καὶ συνηλίων καὶ πληροῦσα συγχρόνως τὸ τελευταίων μικροβίων καὶ ἀτόμων, δὲν συναντᾶται εἰς τὴν τέχνην, ὅσον τοῦλάχιστον γνωρίζω, ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ σεβασμίου Γέροντος. Πάντοτε Οὗτος πράττει κάτι τὸ συνδεδεμένον πρὸς τὸ ἀνθρώπινον. Εἶναι μορφή κατ' ἔξοχὴν ἀνθρωποσύνδετος. Ἀνήκει ὄθεν, κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς, εἰς τὴν πρώτην ἢ καὶ δευτέραν σειρὰν παραστάσεων κάτωθεν τοῦ τροῦλλου. Τοῦτο ὅμως εἶναι ἀπαράδεκτον δι' αὐτοὺς προκειμένον περὶ ἀπεικονίσεως αὐτῆς ταύτης τῆς Θεότητος.

Οἱ Βυζαντινοὶ ἀναμφισβητήτως ἐγνώριζον τὸ ἀνθρωποσύνδετον τῆς μορφῆς τοῦ σεβασμίου Γέροντος, δι' ὃ καὶ κατέληξαν εἰς ἐκλογὴν τῆς Μορφῆς τοῦ Χριστοῦ πρὸς παραστάσιν, ἢ μᾶλλον συμβολισμόν, τῆς Θεότητος.

Ἡ δοθεῖσα λύσις εἰς τὸ Δαφνὶ εἶναι καταπληκτικὴ. Περιέχει καὶ τὰ τρία σύμβολα κατὰ τὴν προβολὴν τοῦ ἑνὸς ἐπὶ τοῦ ἄλλου εὐθυγράμμως, παρ' ὅτι γίνεται χρῆσις μόνον μιᾶς εἰκόνας, τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ ἰδιάζουσας μορφῆν.

Τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, παρίσταται συμβολικῶς ἀκριβῶς κάτωθεν τοῦ Παντοκράτορος εἰς τὴν χορείαν τῶν Προφητῶν ἐπὶ τοῦ τυμπάνου τοῦ τροῦλλου. Εἶναι οἱ Προφῆται ἄνθρωποι μέν, ἀλλ' ἔλκοντες τὴν σημασίαν αὐτῶν μόνον ἐκ τῆς ἐπιφοιτήσεως θεοῦ Πνεύματος. Ὁ κύκλος τῶν ἐμπνευσμένων αὐτῶν προσώπων ὑποβάλλει αἰσθημα, ὡς ἂν νὰ αἰωρηθῆται αὐτὸ τοῦτο τὸ

Ἅγιον Πνεῦμα μετὰ τῶν καὶ ἀκριβῶς κάτωθεν τοῦ Παντοκράτορος. Ὁ θεατῆς μόλις συλλάβει τὴν ἰδέαν αὐτὴν, πάντοτε πλέον καὶ αὐτομάτως προβάλλει τὸ Πνεῦμα ἐπὶ τοῦ Παντοκράτορος.

Ἄλλ' ὁ Χριστὸς τότε μόνον εἶναι Παντοκράτωρ, ὅταν ἀποτελῆ τμήμα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἄλλως εἶναι Θεάνθρωπος. Αὐτομάτως λοιπὸν συντελεῖται ἡ προβολὴ τοῦ δευτέρου συμβόλου ἐπὶ τοῦ ἀπωτέρου, δηλαδὴ ἡ προβολὴ τῆς ἐννοίας τοῦ Υἱοῦ ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ Θεοῦ Πατρός, ἡ ὁποία τότε, καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ καταπληκτικόν, δὲν χρειάζεται τι πλέον ν' ἀπεικονισθῆ.

Ἄλλὰ χρειάζεται νὰ γίνῃ κάτι ἄλλο.

Δὲν πρέπει ὁ Χριστὸς νὰ παρασταθῆ ὡς Θεάνθρωπος, διότι ἄλλως ἡ νοητὴ προβολὴ πρὸς τὴν ἐννοίαν τῆς Ἐνιαίας Θεότητος εἶναι ἀδύνατος.

Εἶναι δὲ ἀδύνατος ἡ νοητὴ αὕτη προβολὴ, διότι ἡ ἐννοία τῆς Θεότητος δὲν περιέχει μόνον σχέσιν πρὸς τὸ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ περιλαμβάνει τὸ Πᾶν. Ἀπὸ τῶν ἀτόμων μέχρι τῶν περάτων τῶν συνηλίων περιέχει τὸ Πᾶν. Περιέχει τὴν κατεῦθυνσιν, περιέχει τὴν ἐνέργειαν, ἀλλὰ καὶ ἡ κατεῦθυνσις καὶ ἡ ἐνέργεια ἐνυπάρχει εἰς τὸ Πᾶν. Τὸ Πᾶν διαπερᾶ καὶ τὴν οἰανδήποτε συγκρυστάλλωσιν καὶ ἰσορροπεῖ καὶ τὴν οἰανδήποτε ἐνέργειαν. Δὲν περιέχει μόνον τὸ γλυκὺ καὶ τὸ εὐπρόσηνον, ἀλλὰ καὶ τὸ φοβερόν διὰ τὸν φοβούμενον. Δι' αὐτὸ ὁ Παντοκράτωρ τοῦ Δαφνιοῦ εἶναι καὶ φοβερός.

ὑπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν λοιπὸν μορφήν τοῦ Παντοκράτορος, ἡ ὁποία ἀποκτᾶ τὴν δύναμιν τῆς μόνον προβαλλομένης πρὸς τὸ Ἄπειρον, ὁ Χριστὸς τοῦ Δαφνιοῦ εἶναι συγκέντρωσις τριῶν συμβόλων εἰς ἓν. Ἐν σύμβολον δύναται εὐχερῶς νὰ προβληθῆ ὑπὸ τοῦ θεατοῦ, τὸ δὲ χρυσοῦν περιθώριον τῆς εἰκόνας διευκολύνει τὴν προβολὴν ταύτην. Προσέτι ὁ θεατῆς, ἀτενίζων τὸν Παντοκράτορα, δὲν ἔχει σαφὲς συναίσθημα τῶν ὁρίων τοῦ περιθωρίου αὐτοῦ. Τῆ βοήθειά τῶν ἄλλοτε ὑπαρχόντων χαμηλότερον χρυσοῦν περιθωρίων τὸ χρυσοῦν ἡμι-

σφαίριον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου αἰωρεῖται ὁ Παντοκράτωρ, χαμηλώνει μέχρι τοῦ ὀρίζοντος, μέχρι τοῦ ἐδάφους. Περικλείει τὸν θεατὴν, καὶ μάλιστα τὸν περικλείει ἐντὸς σφαιράς, ἢ ὁποία, ὅπως ὄλα τὰ βυζαντινὰ περιθώρια εἰκόνων θρησκευτικῶν, δύναται νὰ εὐρίσκειται κοντά, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ πέ-
ρατα τοῦ κόσμου.

Ὁ Παντοκράτωρ τοῦ Δαφνιοῦ κυβερ-

νᾶ τὴν σφαῖραν αὐτήν. Εἶναι Κύριος ὄχι μόνον καλῶν δυνάμεων, ἀλλ' ἔχει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του καὶ ἐπιβάλλεται καὶ παντὸς φοβεροῦ. Δὲν μεσιτεύει. Κυβερνᾷ. Καὶ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ κυβερνᾷ.

(Συνεχίζεται).

ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΓΕΡΟΥΛΑΝΟΣ

ΩΡΑ ΚΑΛΗ ΣΟΥ...

*Στις δασκάλες πὺν φεύγουν
γιὰ τὰ χωριά μας.*

Καλή σου ὦρα φίλη μου, καλὸ καὶ τὸ ταξίδι
Μαζί σου ἄγγελοι κι' εὐχές, μαζί σου καὶ οἱ γλάροι
Κεῖ στὸ λιμάνι πὺν θὰ πᾶς, κεῖ πὺν σπᾶ τὸ κύμα
χίλιες ψυχές σὲ καρτεροῦν, χίλιοι σβυσμένοι φάροι...

Κι' ὄλοι προσμένουν γιὰ νὰ πᾶς στὸ νέο σου νησάκι,
Κεῖ στὸ νησάκι τὸ μικρό, μὲ τᾶσπρα ρημοκλήσια
Βάλε πανιὰ καὶ τράβηξε μὲ κάποιον καραβάκι
Καὶ γὼ θᾶμαι πολὺ κοντά, σιμά σου, παραπλήσια...

"Ωρα καλή σου ἀδελφή! Μὴ κλαῖς τώρα πὺν φεύγεις...
Θὰ στέλνω στὸ νησάκι σου λευκὰ τὰ περιστέρια
Καὶ θᾶρχωμαι σιμά σου κεῖ, κοντά σου στὶς βρουσούλες,
Μέσα στὰ πλάτεια τῆς αὐγῆς, ἀπ' τὰ πυκνὰ τὰ 'θήρια.

Φύγε κυρά-δασκάλα μου, προσμένουν τὰ παιδιά σου
Προσμένουν στὸ νησάκι τους σὰ κάτι νὰ τοὺς πῆς,
Νὰ δώσης τὴν ἀγάπη σου, νὰ δώσης τὴν καρδιά σου,
Νὰ κάνης τὸ νησάκι τους δροσοῦλα τῆς αὐγῆς.

Καὶ κεῖ πὺν πᾶς χαρούμενα μὰ λίγο δακρυσμένη
— ἄνθρωπος εἶσαι καὶ πονᾶς, βαρὺς ὁ χωρισμός! —
θᾶχης καὶ μένανε κοντά, τὸν νοῦ, τὴ προσευχή μου
θᾶχης τὴ δύναμι αὐτή, πὺν δίνει ὁ Χριστός.

Μαζί σου ἄγγελοι κι' εὐχές, μαζί σου καὶ οἱ γλάροι
Προσμένουν ὄλοι, καρτεροῦν ἐσένα, δυνατή!
Προσμένουν γιὰ ν' ἀνάψουνε στὸ διάβα σου οἱ φάροι...
'Αντίο, ἀδερφοῦλα μου! καὶ ὦρα σου καλή!

ΑΓΝΗ ΣΟΦΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ Σ' ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

Ἀφορμὴ νὰ πάρω τὴν πέννα, νὰ γράψω τὶς σκέψεις μου αὐτές, σκέψεις βγαλμένες ἀπὸ προσωπικὴ πείρα, μοῦ τὴν ἔδωσε ἓνα ἄρθρο, τῆς κ. Ζωῆς Α. Ράλλη, ποῦ διάβασα στὸ τελευταῖο τεῦχος τῶν «Ἀκτίνων» μὲ τὸν τίτλο «Ἐνα Γράμμα».

Φαίνεται πὼς εἶναι ἀπάντησις σὲ κάποιον γράμμα μιᾶς κοπέλλας, ποῦ ζητᾷ νὰ μάθῃ πὼς θὰ μπορέσῃ ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὶς κακὲς ἐπιδράσεις καὶ εἰκόνες τοῦ παρελθόντος.

Πόσες κοπέλλες, πόσες γυναῖκες ἀρὰ γε, δὲν θάχουν ἀνάγκη νὰ διαβάσουν αὐτὴ τὴν ἀπάντησι!

Πόσες γυναῖκες δὲν θάχουν ζήσει τὸ δράμα αὐτῆς τῆς κοπέλλας, πόσες ὅμως δὲν πρέπει νὰ μάθουν: πὼς ἓνα ἀρνητικὸ παρελθόν, μπορεῖ νὰ γίνῃ πηγὴ δυνάμεως γιὰ τὸ μέλλον, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ ἓνα χαρούμενο παρόν, μιὰ εὐτυχισμένη κι' ὠλοκληρωμένη ζωὴ;

Γιατὶ ἐγώ, παρ' ὅλο ὅτι χρόνια πολλὰ ὑπέφερα, πόνεσα κι' ἔκλαια, τελικά, βρῆκα ἐκεῖνο ποῦ χρόνια ὀλόκληρα πρόσμενε καὶ ζητοῦσε ἡ ψυχὴ μου.

Βρῆκα τὴ δύναμι νὰ ζῶ τὴν δύσκολη ζωὴ μὲ χαρὰ.

Νὰ δίνω κουράγιο καὶ παρηγοριὰ στὸν πλησίον μου, καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ καρδιά μου πονᾷ ἀπὸ δικό της τραῦμα, καὶ στὴν κάθε στενοχώρια μου, νὰ σκέπτομαι τὴν ἀνακούφισι, ποῦ θὰ νοιώσω σὰν ὅλα θάχουν περάσει.—Καὶ ἀκόμη νὰ σκέπτομαι τοὺς ἄλλους, ὅπως καὶ τὸν ἑαυτόν μου.

Καὶ θὰ μὲ ρωτήσετε ἴσως, ποῦ βρῆκα τὴν τόση δύναμι!

Καὶ θὰ σᾶς πῶ:

Τὴν βρῆκα, κοντὰ στὸ κρεββάτι ἐνὸς κατὰκοιτου πατέρα μὲ 7 παιδιά, ποῦ φυτοζωοῦν στὸ μακρυνὸ χωριό. Τὴν βρῆκα κοντὰ στὸ κρεββάτι μιᾶς παράλυτης μητέρας, ποῦ ἐλπίζει στὸ Θεὸ νὰ τὴν κἀνῃ καλὰ καὶ νὰ γυρίσῃ πίσω στὸν ἄνδρα τῆς καὶ στὸ τυφλὸ τῆς κοριτσάκι.

Τὴν βρῆκα στὴν κοπέλλα ἐκεῖνη τῶν 20 ἐτῶν ποῦ ἔχει 17 ὀλόκληρα χρόνια στὸ κρεββάτι, καὶ ὅμως ἔχει πίστι στὸ Θεό, καὶ πιστεύει σ' αὐτό, ποῦ δὲν πιστεύει κανεὶς, οὔτε ἀπὸ τοὺς γιατροὺς, οὔτε ἀπὸ τοὺς δικούς τῆς.

Τὴν βρῆκα, σ' ἓνα νέον ὀλότελα τυφλό, ποῦ βοήθησα τυχαίως κάποια μέρα στὸ δρόμο, καὶ μοῦ ἐξωμολογήθη μὲ χαρὰ καὶ ἐνθουσιασμὸ πὼς σπουδάζει σὲ μιὰ Ἀνώτατη Σχολὴ καὶ ἐλπίζει σύντομα νὰ γίνῃ ἀποδοτικὸς στὴν κοινωνία.

Τὴν βρῆκα στὸ ἀρνητικὸ ἐκεῖνο παρελθόν, ποῦ ἔγινε πηγὴ δυνάμεως.

Τὴν βρῆκα στὰ ἀθῶα μάτια τοῦ παιδιοῦ μου καὶ στὴν ἐμπιστοσύνη του σὲ μένα, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν περιμένει νὰ πάρῃ μιὰ κατεύθυνσι, νὰ πάρῃ τὰ ἐφόδια ἐκεῖνα ποῦ θὰ δημιουργήσουν τὶς προϋποθέσεις μιᾶς ζωτανῆς καὶ ἀποδοτικῆς ἐξελίξεώς τῆς, μιᾶς ὀλοκληρωμένης ζωῆς μέσα στὴν κοινωνία!

Τὴν βρῆκα στὸν ἴδιο μου τὸν ἑαυτό, ἀφοῦ μὲ μιὰ προσπάθεια ἀληθινὰ μεγάλη, κατώρθωσα ν' ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὶς κοσμικὲς ἐκείνες ἐπιδράσεις ποῦ ἄλλοι μοῦ εἶχαν ἐπιβάλλει, καὶ ποῦ μ' ἔκαναν πάντα νὰ ὑποφέρω, μὰ ποῦ δὲν εἶχα τὸ κουράγιο νὰ διώξω, μήπως φανῶ δυσάρεστη, ἢ—καὶ γιατί νὰ μὴν τὸ πῶ—καί... καθυστερημένη!

Τὴν βρῆκα, ἐκεῖ ὅπου ὁ καθ' ἓνας μας μπορεῖ ν' ἀντλήσῃ τὴν πῶ μεγάλη δύναμι, τὴν μεγαλύτερη χαρὰ.

Ἐκεῖ ἀπ' ὅπου ὅλοι μας παίρνομε Πνοὴ κι' Ἐλπίδα.

Μὰ δὲν θάπρεπε νὰ νομίζετε πὼς ἔλυσά πλέον ὅλα μου τὰ προβλήματα, καὶ ἡ ζωὴ μου κυλᾷ χωρὶς ἐμπόδια καὶ λύπες.

ᾠ! κάθε ἄλλο μάλιστα!

Ἄλλὰ περνώντας ἀνάμεσα σὲ τόσο πόνον καὶ τόση δυστυχία, σὲ κακίες καὶ μικρότητες, μὰ καὶ σὲ τόση ψυχικὴ δύναμι καὶ ἀνωτερότητα. Σὲ τόση χαρὰ γιὰ τὴ Ζωὴ, (μιὰ ζωὴ πολλὲς φορὲς πονεμένη) σὲ τόση

Πίστι και Ἀγάπη, εἶχα κι' ἐγὼ πολλές φο-
ρές τὴν εὐκαιρία νὰ ἐλέγξω τὸν ἑαυτό μου,
τὰ αἰσθήματά μου, τὴν ζωὴ μου.

Καὶ ὁ ἔλεγχος αὐτός, μοῦ χάρισε τὴ σω-
τηρία, γιατί μ' ἔτοποθέτησε ἐκεῖ πού ἔπρε-
πε νὰ εἶχα τάξει τὸν ἑαυτό μου ἀπὸ τὴν
ἀρχή.

Ἄλλά... χρειάζεται θάρρος και ἀγώνας,
γιὰ νὰ κερδίσης τὴ ζωή!

Χρειάζεται ἀγάπη γιὰ νὰ βρῆς τὴ
χαρὰ και τὴ γαλήνη. Καὶ χρειάζεται ἀγάπη
πολλή, νὰ πλημμυρίση τὴν καρδιά σου γιὰ
νὰ νοιώσης τὸν πόνο τοῦ ἄλλου, νὰ τὸν
βοηθήσης.

Χρειάζεται πίστις σὲ κάτι ἀνώτερο,
εὐγενικό κι' ὠραῖο, γιὰ νὰ πιστέψουν οἱ
ἄλλοι σὲ σένα, και νὰ πιστέψης κι' ἐσὺ στὸν
ἑαυτό σου.

Καὶ χρειάζεται οἰκογενειακὴ και κοινω-
νικὴ ἀγωγή, γιὰ ν' ἀποκτήσης τὰ προσόν-

τα και τὰ ἐφόδια ἐκεῖνα, πού θὰ σὲ βοη-
θήσουν ν' ἀγωνισθῆς.

Ν' ἀγαπήσης, νὰ πιστέψης και νὰ βγῆς
νικητής!

Καὶ χρειάζονται μητέρες!

Χρειάζονται μητέρες καλές, πού μὲ τὴν
φωτισμένη τους καθοδήγησι, θὰ γνωρίσουν
στὰ παιδιά τους τὴν Ἀλήθεια.—Γιατί τὴν
ἀλήθεια τὴν ζητᾶ και ἡ ἴδια ἡ ζωή.

Μητέρες, πού θὰ μάθουν στὰ παιδιά
τους νὰ ξεχωρίζουν τίς πνευματικὲς ἀξι-
ες, γιατί αὐτὲς μόνον θὰ τὰ ἐξυψώσουν και
θὰ τὰ βοηθήσουν ν' ἀνέβουν ἕνα-ἕνα τὰ
σκαλοπάτια τῆς ἀληθινῆς εὐτυχίας.

Μητέρες, πού θὰ μάθουν τὰ παιδιά τους
νὰ μὴν κυτᾶνε μόνο τὴ γῆ, ἀλλὰ και τὸν
οὐρανὸ και κυτᾶζοντας τὸν οὐρανὸ νὰ
κυβερνήσουν τὴ γῆ.

K. A. A.

ΑΛΗΘΕΙΑ ΜΟΝΗ

Θεοὺς θνητούς, ὅσο κι' ἂν ψάξεις, δὲ θὰ
βρεῖς.

Ἄγύρτες ναί!
σωτῆρες κάλπικους
ψευτομεσσίες ἀπειρους
θὰ βρεῖς
ἐόανα και εἰδῶλα...

Θέλεις ἀκούσει γιὰ κροκοδείλους
και κροταλίες ἱερούς.
Ἀλήθεια ὅμως μόνη ὁ Θεός!

Φίλε παληὲ κι' ὁμότεχνε
ξέρω τί θές και τί γυρεύεις:

τ' ὄραμα ξέρω, ναί
και τ' ὄνειρο
κι' ὅμως θνητούς θεοὺς και ἐόανα λα-
τρέυεις.

ᾠ, νὰ μπορούσατε, ἀγέρες μου,
νὰ πάρτε τὴ φωνή μου πέρα
πέρα ἀπ' τὰ «τείχη»... πέρα
σ' ὅλη τὴ γῆ:
«Ἀλήθεια μόνη ὁ Θεός ὁ ζῶν»!
Ζωῆς ἀστεῖρευτὴ πηγῆ.

ΣΤ. ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

ΔΙΑΘΗΚΑΙ – ΜΝΗΜΕΙΑ ΑΓΑΠΗΣ

Β'.

1. Ένας ἐκ τῶν μεγαλυτέρων, Ἰωαννι-
τῶν εὐεργετῶν εἶναι ὁ Ἐπιφάνειος Ἡ-
γούμενος, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον διὰ τῆς δια-
θήκης του ἐκκληροδότησεν ὅλην τὴν μεγά-
λην περιουσίαν του εἰς ἀγαθοεργούς σκο-
πούς, ἀλλὰ καὶ ἡ ζωὴ του ὀλόκληρος εἶναι
μία ἱστορία ἀγάπης καὶ δωρεῶν.

Αἱ 27 ἐπιστολαί, τὰς ὁποίας δημοσιεύει
ὁ ἱστοριοδίφης κ. Κ. Μέρτζιος⁽¹⁾, ἐκτὸς
τῆς διαθήκης, ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ ἀρχείου
τῶν ἀδελφῶν Γ. καὶ Ε. Ἡγουμένων, φανε-
ρῶνουν καὶ ὁμιλοῦν παραστατικῶς διὰ τὴν
ἀγαθοεργὸν δρασίαν τῶν δύο ἀδελφῶν—
καὶ κυρίως τοῦ Ἐπιφανείου—ὅταν ἀκόμη
εὐρίσκοντο ἐν τῇ ζωῇ. Ὁρφανὰ καὶ χῆραι,
πτωχοὶ νέοι καὶ τόσο ἄλλοι κατέφευγον
μὲ θάρρος εἰς τὸν «αὐθέντην Ἐπιφά-
νειον» μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι δὲν θὰ ἔμενε
ποτὲ κωφὸς εἰς τὰς ἐκκλήσεις τῆς βοηθεί-
ας του. Ἰδιαιτέρως συγκινητικὴ εἶναι μία
ἐπιστολὴ χήρας γυναικός, ὅπως φαίνεται,
πτωχῆς καὶ ἀγραμμάτου, ἡ ὁποία τὸν ἰ-
κετεύει διὰ τὴν προστασίαν τοῦ ἐγγονοῦ
της. Ἀξίζει νὰ παρατεθῇ ὅπως ἀκριβῶς
εἶναι, μὲ ὅλας τὰς ἀσυνταξίας καὶ ἀνορθο-
γραφίας της, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν τόσῃ ἀ-
πλότητα καὶ εὐγνωμοσύνην της.

«Αυθεντη μου ηγαπημένε κυρ Επιφανιε
προσκυνῶ σε.

+ἡ βοήθεια οποιῦ ἐγνωρησάμην πάντα
ἀπὸ το σπλαχνικὸ καὶ φιλοξενηκο σπητη
τῆς αυθεντίας σου αυθεντη μου, δὲν ἦτον
σάν φήλον καὶ γνωρήμον, μονον περισσο-
τερον απο καλοῦ πρς (=πατρός), ὅπου
παντα εδειξαν εἰς ἐμας τους δηστηχιμε-
νους δια τοῦτο αυθεντι μου με εκεινο τὸ
σνηθησιμενο θάρος τρεχω εἰς ταῖς ἀμε-
τραῖς σου ελεῖμοσήναις παρακαλόντας σε

δια μερος Θεοῦ νὰ σπλαχνιστῆς τὸ ἐγκο-
νη μου τὸν Πάνο υἱὸν τοῦ καλοῦ σου δου-
λου ποτε σὴ μου καὶ νὰ τὸ βοήθησης μὲ
την ἐξουσίαν σου να ἐμτη εἰς κανενα αρ-
γαστήρι να καμη την τεχνην του δια να
ευγανι τα ἐξοδα του ὄστη να ελθω καὶ ε-
γω αυτοῦ ἂν μοῦ το συνχορησουν τα δεινα
γεραματα μηνα γενη ελεῖμοσηνη νὰ πε-
ρασωμε εκεινο τὸ ὄφιτζιο (=γραφεῖον)
εἰς το ονομα του ὅπου εχει το καϊμένο τέ-
σερις ἀδελφαῖς καὶ μεγαλη ἀδνημαη.
Εἰς αὐτο καμε καλυτερα ἀπο οἷτι εκαμες
εἰς ὁλον τον καιρον δια λογου μας καὶ ο
Θς ὅπου δηναται καὶ σονη να ἀνταποδοσι
τῆς αυθετηας σας τὰ ἀμετρα καλα ὅπου
μας εκαμες εδο καὶ υγιαν χρονονς πολλους
καὶ καλοῦς καὶ εἰς το ἱστερο τον αγιον
παραδησον δια πληρομήν των ελεῖμοσηνῶν
ὅπου εκαμες εἰς ἐμας—Απο κορφους 1642
Ιουλιου 7.

ἡ ταλεπορος αναξια δουλη σου
Αργιρο Προκενα⁽²⁾.

2. Αἱ πρῶται παράγραφοι τῆς διαθή-
κης τοῦ Ἐπιφανείου⁽³⁾ διατρανῶνουν τὴν
βαθεῖαν εὐσέβειάν του, τὴν ἀκλόνητον πί-
στιν του εἰς τὴν μετὰ θάνατον ζωὴν καὶ
τὴν ἐμπιστοσύνην του εἰς τὴν δικαίαν κρί-
σιν τοῦ Θεοῦ, ἐφ' ὅσον—ὅπως γράφει—
«δὲν ἔχομεν πρᾶγμα βεβαιότερον ἀπὸ τὸν
Κύριον Θεόν». Εἶναι φράσεις ἀνθρώπου, ὁ
ὁποῖος μὲ ἡρεμον συνείδησιν, ἐφ' ὅσον ἔ-
πραξε κατὰ τὸ δυνατόν τὸ καθῆκον του,
ἀντιμετωπίζει τὴν ὥραν τοῦ θανάτου του.

Εἶναι πολὺ μεγάλο τὸ ποσὸν τῶν ἐνετι-
κῶν Δουκάτων, τὰ ὁποῖα ἀφίνει εἰς ἐκκλη-
σίας, μονὰς, ἱερεῖς καὶ ἄλλα ἰδρύματα, διὰ
νὰ μνημονεύουν εἰς τὰς παρακλήσεις των
τὰ ὀνόματα τῶν συγγενῶν καὶ τὸ ἰδικόν

(1) Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ, τ. 11ος 1936,
σ. 41 κ.έ.

(2) ἔ. ἀ. σελ. 56-57.

(3) ἔ. ἀ. σελ. 29 κ.έ.

του, «ἵνα παρακαλοῦν τὸν Κύριον Θεὸν διὰ τὴν ψυχὴν του». Μόνον διὰ τὴν ἐκκλησίαν «τὴν καλουμένην Ἀρχιμανδρεῖον εἰς τὴν πατρίδα του, τὴν Γιάννινα» ὀρίζει νὰ κατατεθοῦν 400 Δουκάτα εἰς τὴν τζέκα (= Τράπεζαν), ὅπως «ἔσαι με τὸ διάφορον» (= τόκος), «λέγουσιν τὴν παράκλησιν τῆς Παναγίας κάθε ἐβδομάδα, ἡμέραν Παρασκευὴν» καὶ εἰς τοὺς ἐφημερίους τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων τοὺς τόκους 300 Δουκάτων διὰ νὰ ψάλλουν τρισάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅπου θὰ ἐθάπτετο καὶ ὁ ἴδιος, καὶ 1000 Δουκάτα «ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐκκλησίας».

Μετὰ τὸν ἀρκετὰ μακρὸν κατάλογον τῶν κληροδοτημάτων διὰ τὸν σκοπὸν «τῆς ψυχικῆς του σωτηρίας», ἀρχίζει ὁ κατάλογος διὰ φιλανθρωπικούς σκοπούς. Διὰ τὴν ἀνακαίνισιν καὶ ἐπιδιόρθωσιν τῆς ἐκκλησίας καὶ μονῆς «Παναγίας τῆς Περιλεφτης τῆς Γιάννινας» ἀφίνει 200 Δουκάτα καὶ ἄλλα 200 εἰς δέκα μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Μικρότερα ποσὰ εἰς τέσσαρα νοσοκομεῖα καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς διαθήκης του, ἀφοῦ διατυπώσει ἕνα πλῆθος ἄλλο ἐπιθυμιῶν τὸ ὑπόλοιπον τῆς περιουσίας του μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ πραγματοποιήσιν ὅλων τῶν ἄλλων, ἀφίνει εἰς τὸν ἀνεψιὸν του Παναγιώτην Ἀγγελοκατὴν με τὸν ὄρον νὰ καταθέσῃ εἰς τὴν Τράπεζαν 1000 Δουκάτα, διὰ νὰ ἀνοικοδομηθῇ «εἰς τὴν Γιάννινα ἢ καταστραφεῖσα Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικολάου».

Εἰς τὴν Κέρκυραν εἶχε μίαν μεγάλην «ἔκτασιν ἐλαιῶνων». Τὸ κτήμα αὐτὸ τὸ ἀφίνει εἰς τὴν διοίκησιν ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά του, ἀφοῦ δίδει «κατ' ἔτος καὶ αἰωνίως» 15 πύθους λάδι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὸ ὑπόλοιπον νὰ πωλῆται καὶ τὰ χρήματα νὰ στέλλωνται «ἐτησίως ὑπὲρ τῶν πτωχῶν τοῦ Νοσοκομείου τῶν λοβῶν εἰς Μονδογιάννη, εἰς τὴν Λούτσαν, εἰς τὴ Γιάννινα, καὶ τὰ ὑπολείπόμενα νὰ τὰ δίδουν εἰς ἄλλους πτωχοὺς ποὺ θὰ εὐρίσκωνται ἐν ἀνάγκῃ». Εἰς ἄλλην δὲ παράγραφον τῆς διαθήκης του ὀρίζει ὅπως οἱ τόκοι 2.000 Δουκάτων διατίθενται «ἐτησίως ὑπὲρ πτω-

χῶν τῆς εἰρημένης πόλεως τῆς Γιάννινας».

Κατόπιν ἔρχεται ἡ σειρά τῶν πτωχῶν κοριτσιῶν διὰ τὴν «ὑπανδρεῖαν» τῶν ὁποίων τόσον πολὺ φροντίζει ὁ Ἐπιφάνειος. «Ἀφίνω ἀκόμη—ὀρίζει—Δουκάτα 2000 ἵνα με τὸ διάφορον τῶν ὑπανδρεύονται κατ' ἔτος καὶ ἔσαι δύο κόραι, ἀπὸ τὰς καλλιτέρας—πλὴν ξεπεσμένας—οἰκογενείας τῆς Γιάννινας, ἄλλα νὰ εἶναι καλῶν ἠθῶν... καὶ νὰ δίδονται εἰς κάθε μίαν Δουκ. 50». Ἀφίνει δὲ καὶ ἄλλα 400 Δουκάτα διὰ νὰ ὑπανδρευθοῦν δύο συγγενεῖς του πτωχαὶ κόραι. Εἰς «ὄλας δὲ τὰς ἐργατιδάς του τῆς Ζουέκας» (= νησίς εἰς Βενετίαν) ἀφίνει εἰς ἑκάστην δύο μικρὰς λίρας «δι' ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, ἐφάπαξ, ἵνα μοι λέγουν ἐν «Πάτερ ἡμῶν» καὶ ἐν «Χαῖρε Μαρία» διὰ τὴν ψυχὴν μου», ὅπως γράφει.

Δὲν λησμονεῖ καὶ τοὺς πτωχοὺς φυλακισμένους διὰ χρῆν. Ὅρίζει ὅπως ὁ τόκος 1000 Δουκ. διατίθεται ὅπως «ἀποφυλακίζονται ἀπὸ τὰς φυλακάς τῆς Γιάννινας πτωχοὶ Χριστιανοὶ κατ' ἔγκρισιν τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἐν τῇ πόλει τῆς Γιάννινας».

3. Εἰς τὸ «Βιβλίον τῆς Ἐπιτροπείας τοῦ ποτὲ Ἐπιφανείου Ἡγουμένου», τοῦ ὁποίου ἀποσπάσματα με ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφερούσας πληροφορίας καὶ σπουδαίας ἱστορικῆς χρονολογικῆς ἀποκαταστάσεις, δημοσιεύει ὁ κ. Κ. Μέρτζιος εἰς τὸ Γ' Κεφ. τοῦ ἐν Βενετία Ἡπειρωτικοῦ Ἀρχείου⁽⁴⁾ ὑπάρχον ἀρκετὰ συγκλητικὰ πρακτικὰ διὰ τὴν διάθεσιν ὅλων αὐτῶν τῶν μεγάλων κληροδοτημάτων τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου Ἐπιφανείου Ἡγουμένου. Ἀξίζει νὰ παρατεθῇ ἔστω καὶ ἕνα πρακτικὸν τὸ ὑπ' ἀρ. 146, ὑπὸ χρονολογίαν 24 Μαρτίου 1686.

«Τῇ 16 Ἰουνίου 1690. Ὁ Ἀναστάς. Λάλος τοῦ Μήχου εἰσέπραξεν ὡς ἐπίτροπος κορασίων, φυλακισμένον καὶ πτωχῶν Δουκ. 650 ἐκ τοῦ κληροδοτ. Ἐπιφαν. Ἡγουμένου.

Τῷ 1691 Ἰουλίου 7 ἔμετρήθησαν Δουκ.

(4) Ἡπειρωτικὰ Χρονικά, τ. 11ος σελ. 66 κ. ἔ.

50 εἰς τὴν Βασιλικὴν Πάνου Μήλια καὶ ἔτερα 50 εἰς τὴν Βασιλικὴν Πάνου Κάζαντζή—ἀμφότεραι κόραι πρὸς ὑπανδρείαν. Τῷ 1694 τῇ 25 Ἰουνίου ἐδόθησαν εἰς τὴν Σώνιαν τοῦ ποτε Λεονδαρῆ Μοσπινιώτη Δουκ. 80 δι' ὑπανδρείαν τῆς. Τῷ 1694/5 ὁ Πάνος Στρατίης εἰσέπραξε Δ. 32 διὰ λογαριασμὸν πτωχῶν καὶ φυλακισμένων, ἅτινα ἐμέτρησεν ἐν Ἰωαννίνοις ὁ Λεονδαρῆς Γλυκὺς. 1694/5 εἰς Τριαντάφυλλον Δημουλᾶν διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωάννου Ράφτη, νυμφευθέντα Δ. 80. 1695, 10 Νοεμβρ. εἰς Ἀναστ. Λάλον Δ. 600 διὰ φυλακισμένους, πτωχοὺς καὶ κοράσια. 1695 εἰς Πάνον Τομαρᾶν διὰ τὴν κόρην τοῦ ποτὲ Γεωργίου Καρνάμη Δουκ. 36.9. 1695 8βρίου 10 εἰς Τριαντάφυλλον Δημουλᾶν διὰ τὴν κόρην τοῦ Στελίου Οἰκονόμου Δ. 80. 1696 Ὀκτωβρ. 25 εἰς Ἰωάν. Ἰερομνήμονα διὰ τὴν θυγατέρα τοῦ Διαμάντη Κοντογένη Δ. 80. 1698 Μαρτίου 20 εἰς Τριαντάφυλλον Δημουλᾶν ὡς ἐπίτροπον τῆς Ἐλισάβετ Ἰωάννου Μπορμπολίτη ὑπανδρευθείσης τὸν Δῆμον Παπλᾶν Δ.41. 6. 1698 Ἀπριλ. 26 εἰς Ν. Καραγιάννην διὰ τοὺς ἐφημερίους Ἀρχιμανδρεῖον διὰ τὰ 4 παρελθόντα ἔτη 1694, 1695, 1696, 97, Δ. 80. Εἰς ἴδιον διὰ τὴν Ζαχάρων θυγατέρα Σταύρου Δ. 80. 1699 Ἀπριλ. 2 εἰς Θεοδορίν Ντουῖλον ἐπίτροπον τοῦ Μοναστηρίου ἀγ. Σωτῆρος Δ. 40»⁽⁵⁾.

Εἰς ἄλλο δὲ πρακτικὸν ἀναφέρεται ὅτι εἰς μίαν μόνον ἡμέραν, τὴν 28 Μαρτίου 1686 διενεμήθησαν 400 Δουκ. εἰς 480 πτωχοὺς! ἐκ τοῦ κληροδοτήματος τοῦ Ἐπιφανείου.

150 περίπου χρόνια μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου αὐτοῦ εὐεργέτου, ὁ ὁποῖος χωρὶς νὰ καλέσῃ ἱατρόν, διὰ νὰ μὴ ἐξοδεύσῃ οὔτε ἓνα Δουκάτον ἀπὸ τὴν τεραστίαν περιουσίαν του, τὴν ὁποῖαν δλόκληρον εἶχε διαθέσει διὰ τοὺς «ἐλαχίστους ἀδελφοὺς» τοῦ Κυρίου, ἓνα πλῆθος ἀνθρώπων πτωχῶν, δυστυχισημένων, φυλακισμένων, ἀπροστατεῦτων κοριτσιῶν, ἀνακουφίζεται, ἐνισχύεται, βοηθεῖται, ἀποφυλακίζεται, ἀποκαθίσταται.

4. Περισσότερον ὅμως ἀπὸ κάθε τι ἄλλο, τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ μέριμνα τοῦ Ἐπιφανείου Ἠγουμένου στρέφεται πρὸς τὴν μόρφωσιν τῆς νεότητος τοῦ ὑποδούλου Ἔθνους, πρὸς τὴν Παιδείαν. Εἶχε ζήσει καὶ αὐτὸς ὡς μικρὸ παιδί καὶ ὡς ἐφηβος «στὰ σκλαβωμένα Γιάννενα». Εἶχε γευθῆ τὴν πικρίαν ἀπὸ τὸν φοβερὸν «λιμὸν» τῆς πνευματικῆς μορφώσεως καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν ἀπὸ τὴν μὴ ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας διὰ μίαν ἀρτίαν καὶ ἀνωτέραν παιδείαν. Καὶ δι' αὐτό, ὅταν διὰ μέσου κόπων, μόχθων καὶ στερησέων ἀπέκτησεν, ἐντίμως ἐργαζόμενος, τὸν μεγάλον πλοῦτον, ἐπιθυμεῖ διακαῶς νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατόν πλήρωσιν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ κενοῦ εἰς τὴν ὑπόδουλον γενέτειράν του.

Χαρακτηριστικῶς ἐκφράζει τὸν φλέγοντα αὐτὸν πόθον του καὶ τὸ ὅτι, ἐνῶ δι' ὅλους τοὺς ἄλλους ἀγαθοεργοὺς σκοποὺς μεταχειρίζεται εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς διαθήκης του τὸ ρῆμα «ἀφίνα», ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ ζήτημα τῆς παιδείας μεταχειρίζεται τὸ «θέλω», τὸ ὁποῖον ἐκφράζει τὴν δυνατὴν καὶ ἀμετάκλητον θέλησιν του:

«Θέλω ἵνα ἀπὸ τοὺς ἐπιτρόπους μου διορισθῆ εἰς Ἕλληνα διδάσκαλος... πρόσωπον ἐγγράμματον καὶ ἔμπειρον εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ ἑλληνικὰ δόγματα, ὅστις δέον νὰ διαμένῃ ἐν τῇ ρηθείῳ πόλει τῆς Γιάννενας καὶ ἐκεῖ νὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ διδάσῃ γραμματικὴν, ἀνθρωπισμὸν καὶ ἄλλας ἐπιστήμας καὶ γράμματα ἑλληνικὰ εἰς τὰ παιδία καὶ τὰ κοράσια τὰ ὁποῖα θὰ θελήσουν νὰ μάθουν».

Ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ διδασκάλου εἶναι ρητοὶ καὶ κατηγορηματικοὶ οἱ ὄροι, τοὺς ὁποῖους θέτει. Θὰ ἔχουν δικαίωμα ἐκλογῆς μόνον ἐκεῖνοι «οἱ ὁποῖοι θὰ ὦσιν ἐφωδιασμένοι μὲ αὐθεντικὸν καὶ νόμιμον πιστοποιητικὸν ἐκ μέρους τοῦ Πανιερωτάτου Ἀρχιεπισκόπου τῆς αὐτῆς πόλεως τῆς Γιάννενας, ὑπογεγραμμένον ἀπὸ τὸν ἴδιον μεθ' ὄρκου... ὅτι ἐκεῖνος πὺν θὰ ἐκλεγῆ ἢ θὰ πληρωθῆ ὡς διδάσκαλος, θὰ εἶναι πρόσωπον καλῶν ἠθῶν, ἐνάρετος, πεπαιδευμένος καὶ ἱκανὸς δι' αὐτὴν τὴν θέσιν». Τὸν διακατέχει ἡ σκέψις τῆς ἠθικῆς

(5) ξ. ἀ. σελ. 70-71.

ποιότητος τοῦ διδασκάλου, τῶν φρονημάτων του καὶ τῆς συμπεριφορᾶς του, ἀκριβῶς διότι γνωρίζει τὴν τεραστίαν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὴν ἀγωγήν τῆς νεότητος ὁ ἀληθῶς μορφωμένος καὶ ἐνάρετος διδάσκαλος.

Ἡ μέριμνά του διὰ τὴν παιδείαν δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν γενέτειράν του πόλιν τῶν Ἰωαννίνων. Τὴν ἰδίαν θέλησιν ἐκφράζει καὶ διὰ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὁρίζει καὶ τὸ ἀναγκαῖον χρηματικὸν ποσόν. Εἰς περίπτωσιν δὲ κατὰ τὴν ὁποίαν, δι' ἓνα χρονικὸν διάστημα, δὲν θὰ εὐρίσκοντο διδάσκαλοι διὰ τὰς δύο αὐτὰς πόλεις ὁρίζει ὅπως αὐτὰ τὰ χρηματικὰ ποσὰ δίδονται εἰς διδασκάλους ἄλλων πόλεων τῆς ὑποδοῦλου Ἑλλάδος, μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θὰ συγκεντρῶνουν τὰ προσόντα, τὰ ὁποῖα ἀπαιτεῖ καὶ διὰ τοὺς ἄλλους.

Ἄρκοῦν αὐτὰ τὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν διαθήκην τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ ἀνδρός, διὰ νὰ φανερώσουν τὴν μεγάλην προσωπικότητά του.

5. Εἰς τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Σεβέρου τῆς Βενετίας, τὰ ὁποῖα φυλάσσονται εἰς τὴν λατινικὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ζαχαρίου, ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐγγραφή διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐπιφανείου Ἰγουμενοῦ:

7 Aprile 1648. —Epifanio Gumeno mercante greco di anni 80 ammalato da vecchiezza e catarro da giorni 20, senza medico. (=Ἐπιφάνειος Ἰγούμενος, ἔμπορος Ἑλλήν, ἑτῶν 80, ἀσθενήσας ἀπὸ εἰκοσαήμερου ἐκ γεροντικοῦ μαρασμοῦ καὶ κατάρρου (ἀπέθανε) χωρὶς ἰατρὸν) (6).

(6) ἔ. ἀ. σελ. 64. Ἡ μελέτη καὶ δημοσίευσίς ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Μέρτζιου τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Ἀρχείου, ἐκτὸς τῶν τόσων ἄλλων καλῶν παρέσχεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἡπείρου καὶ τὰς ἀκριβεῖς πλεόν ἡμερομηνίας τῶν διαφόρων γεγονότων τῆς πνευματικῆς κινήσεως καὶ ἔχυσεν ἀπλετον φῶς εἰς πολλὰς ἱστορικὰς σελίδας. Μεταξὺ τῶν ἄλλων γνωρίζομεν τώρα καὶ τὸ ἀκριβές ἔτος τῆς ἰδρύσεως τῆς σχολῆς τοῦ Ἐπιφανείου εἰς Ἰωάννινα, τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ ἀργότερον ἀπὸ τὸ ἔτος ποῦ ἀναφέρουν οἱ προηγουμένως γράψαντες καὶ ἀνεφέρθη καὶ εἰς τὰ δύο ἄρθρα περὶ τῆς «πνευματικῆς κινήσεως τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ Τουρκο-

★

6. Ἐνας ἄλλος πρῶτος μεγέθους Ἰωαννίτης εὐεργέτης εἶναι ὁ Ἐμμανουὴλ ἡ Μᾶνος Γγιόνμας, ὁ ἰδρυτὴς τῆς ὁμωνύμου Σχολῆς εἰς Ἰωάννινα.

Τὴν ἐξαιρετικῶς μεγάλην δωρεάν του διὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς Σχολῆς τὴν ἔκαμε ἀρκετὰ χρόνια πρὸ τοῦ θανάτου του, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν σχετικὴν συμβολαιογραφικὴν πρᾶξιν τῆς 5 Νοεμβρίου 1676. Παρατίθεται αὐτοῦσιν τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα:

«Δωρεὰ ἐν ζωῇ. Ὁ εἰρημένος Μᾶνος Γγιόνμας... ἐξ ἰδίας αὐτομάτου προαιρέσεως καὶ ἀποφασιστικῆς θελήσεως δι' ἑαυτὸν, κληρονόμους καὶ διαδόχους, ἔδωκεν, ἐδώρησε καὶ ἀνεκκλήτως μετεβίβασε... τοὺς τόκους Κεφαλαίου ἐκ Δουκάτων 20. 356. 10», «ἵνα ὄλον αὐτὸ τὸ Κεφάλαιον καὶ τὸ διάφορόν του (?) ποῦ θὰ τρέχη μετὰ τὸν θάνατόν του, διατίθεται αἰωνίως

κρατίας («Ἀκτίνες», ἀρ. φύλ. 122, σ. 508). Πρῶτη μνεῖα περὶ διδασκάλου ἐκ τοῦ κληροδοτήματος τοῦ Ἐπιφανείου γίνεται εἰς τὰς 5 Μαΐου 1666, ὅτε ἐλλείπει «ἱκανοῦ διδασκάλου διὰ τὰ Ἰωάννινα» διώρισεν ἡ ἐπιτροπὴ τὸν ἱεροκῆρυκα τῆς Ἐκκλησίας αἰδεσιμωτάτων Ἄλ. Γραδενίγον «ἵνα παραδίδη μαθήματα εἰς τὰ ἐξ Ἰωαννίνων παιδία ποῦ εὐρίσκονται ἐν Βενετία καθὼς καὶ εἰς ἄλλα ποῦ ἤθελον τυχόν παρουσιασθῆναι». Τὸ 1686 διορίζεται ἐν Βενετία πάλιν διδάσκαλος ὁ Μιχαὴλ Μήτρον, ὁ μετέπειτα περίφημος μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μελέτιος, ὅπου ἐδίδαξε τοὺς Ἑλληνόπαιδας ἀπὸ τῆς 8 Μαρτίου 1686 μέχρι τῆς 28 Ἰουνίου 1687. Εἰς τὰς 24 Μαρτίου 1688, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ σχετικὸν πρακτικόν, διορίζεται ἀπὸ τὸν μητροπολίτην καὶ τοὺς προύχοντας εἰς Ἰωάννινα διδάσκαλος τῆς ἰδρυθείσης πλεόν ἐπισημῶς σχολῆς τοῦ Ἐπιφανείου. Ἐπέρασαν 40 ὀλόκληρα χρόνια ἀπὸ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου διαθέτου, διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ σφοδρὰ ἐπιθυμία του διὰ τὴν ἰδρυσιν σχολῆς εἰς τὴν γενέτειράν του. Ὁ Μ. Μήτρον ὅμως ἐκπληρῶν κατὰ πάντα τοὺς ὅρους τοῦ διαθέτου συνετέλεσε μὲ τὴν ὄλην προσωπικότητά του, ὥστε ἡ Σχολὴ τοῦ Ἐπιφανείου νὰ ἀναδειχθῇ εἰς μίαν τῶν περιφημοτέρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

(7) Τὸ μεγάλο αὐτὸ ποσὸν ἦτο κατατεθειμένον ὑπὸ τοῦ Γγιόνμα εἰς τὸ Νομισματοκοπεῖον τῆς Βενετίας πρὸς 3%. Ὁ ἐτήσιος τόκος του ἀνήρχετο εἰς τὸ σεβαστὸν ποσὸν τῶν 610. 16 Δουκάτων.

εἰς τοὺς κάτωθι μνημονευθησομένους εἰλα-
βεῖς τόπους καὶ διὰ τὴν ἀνεγερσιν τοῦ Ἱε-
ροδιδασκαλείου... πρὸς ὄφελος τοῦ φιλά-
του του Ἑλληνικοῦ Ἔθνους»⁽⁸⁾. Ἐν συνε-
χεῖα ἀναφέρονται καὶ τὰ ἰδρύματα, εἰς τὰ
ὅποια ἐπιθυμῆι νὰ δίδωνται ἐτησίως διά-
φορα χρηματικά ποσά: «Εἰς τὸν μητροπο-
λιτικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἐν Ἰ-
ωαννίνοις Δουκ. τριάκοντα. Εἰς τὸ μονα-
στήριον τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ Γυιόνμα
ἐν Ἰωαννίνοις Δουκ. ἐξήκοντα... Ὅμοίως
εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας τοῦ
Ἀρχιμανδρείου ἐν Ἰωαννίνοις Δουκ. 10...
εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ Σχολὴν ἁγίου Γε-
ωργίου τῶν Γραικῶν Δουκ. 50 ἐτησίως, τὰ
ὅποια δέον νὰ προστεθοῦν εἰς τὸν μισθὸν
τοῦ κατὰ καιροὺς τακτικοῦ διδασκάλου τοῦ
Γένους, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κηρύττῃ
ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν μεγάλην Τεσσα-
ρακοστὴν καὶ οἱ ὑπολειπόμενοι τόκοι μετὰ
τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ρηθέντων κληροδοτη-
μάτων δέον νὰ διατεθοῦν διὰ τὴν ἰδρυσιν
καὶ συντήρησιν ἐνὸς Ἱεροδιδασκαλείου ἐν
Ἰωαννίνοις...».

Δὲν περιορίζεται ἔως ἐδῶ. Ὅρῃζει μέ-
χρι λεπτομερειῶν καὶ τὸν κανονισμὸν λει-
τουργίας τῆς σχολῆς, τὴν ὁποίαν ἀποκα-
λεῖ Ἱεροδιδασκαλεῖον, διότι ἐπιθυμῆι εἰ δυ-
νατὸν νὰ προτιμῶνται οἱ μαθηταὶ ἐκεῖνοι,
οἱ ὅποιοι αἰσθάνονται τὴν κλίσιν πρὸς τὸν
ἱερατικὸν κλάδον. Ἐγνώριζε καὶ ὁ ἴδιος
τὸν ρόλον τοῦ κλήρου, εἰς τὴν περίοδον
τῆς δουλείας, διὰ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἔ-
θνους καὶ θέλει νὰ συντελέσῃ διὰ τὴν ἀνά-
δειξιν μορφωμένων κληρικῶν.

Ἐν τῇ ἀναφερθείσῃ πόλει τῶν Ἰωαν-
νίνων, τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι—ἀναφέρει ἡ
συμβολαιογραφικὴ πρᾶξις—νὰ ἀνεγερθῇ
τὸ Ἱεροσπουδαστήριον εἰς μέρος κείμενον
ἐγγὺς μᾶς Ἐκκλησίας... δέον νὰ ἐκλέγη-
ται ἐκτὸς τοῦ διδασκάλου, ὃν διώρισεν ἐν
τῇ διαθήκῃ του ὁ κ. Ἐπιφάνειος Ἡγού-
μενος, καὶ ἄλλος διδάσκαλος Ἑλλην, κα-
λῆς φήμης καὶ διαγωγῆς, ἔξυπνος καὶ δό-
κιμος εἰς τὰς ἐπιστήμας... ὅστις θὰ εἶναι
ὑποχρεωμένος νὰ διδάσκῃ Γραμματικὴν,
ἀνθρωπισμὸν (humanita) καὶ ἐπιστήμας
Ἑλληνιστὶ εἰς τὰ παιδιὰ τὰ ὅποια θὰ εἰσα-

χθοῦν εἰς τὸ ρηθὲν Ἱεροσπουδαστήριον
καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῶν τόκων θὰ διατίθῃται
διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ ἐνοικίου, τοῦ μισθοῦ
τοῦ διδασκάλου καὶ δι' ἄλλα ἔξοδα ἀπαραί-
τητα διὰ τὸ ἐν λόγῳ Ἱεροσπουδαστήριον
καὶ ὅτι ἀπομένῃ νὰ διατίθῃται διὰ τὴν
τροφήν καὶ ἐνδυμασίαν τῶν ἀπορωτέρων
μαθητῶν καὶ μόνον ἐκεινῶν, οἱ ὅποιοι εἶ-
ναι ὄντως ἄποροι». Παρακαλεῖ δὲ τοὺς κα-
τὰ καιροὺς καὶ «αἰωνίους ἐπιτρόπους» του
«νὰ δέχωνται καὶ ἄλλους πτωχοὺς μαθη-
τὰς Ἑλλήνας καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν, κατὰ
προτίμησιν δὲ ἐκείνους οἱ ὅποιοι θὰ θελή-
σουν ὄντως νὰ γίνουν κληρικοὶ ὡς καὶ ἐ-
κείνους οἱ ὅποιοι γεννηθέντες ἐν εὐμαρείᾳ,
ἐξέτεσαν...».

Ὁ Μᾶνος Γυιόνμας ἀπέθανεν εἰς τὴν
Κέρκυραν τὴν 22 Μαρτίου 1688, εἰς ἡλι-
κίαν 80 ἐτῶν περίπου, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ
ἄλλην διαθήκην⁽⁹⁾. Δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ
εἶχε δωρήσῃ ὅλην τὴν περιουσίαν του, ὅ-
ταν εὐρίσκετο ἐν τῇ ζωῇ, ὁπότε δὲν εἶχε
ἀνάγκην διαθήκης.

Ἡ Σχολὴ τοῦ Γιόνμα, ἣ τὸ Ἱεροσπου-
δαστήριον, εἰς τὰ Ἰωάννινα ἤρχισε λει-
τουργοῦσα μετὰ τὸ 1676 καὶ πρὸ τοῦ 1680
—πιθανώτατα κατὰ τὸ 1677—ὅπως φαί-
νεται καὶ ἀπὸ ἄλλα σχετικὰ ἔγγραφα καὶ
κυρίως ἀπὸ δύο ἐπιστολάς τοῦ ἰδίου Μά-
νου Γυιόνμα, τὰς ὁποίας ἀπευθύνει πρὸς
τὸν ἐν Βενετίᾳ Ἰωαννίτην τυπογράφον
Νικόλαον Γλυκίν⁽¹⁰⁾. Αἱ δύο αὐταὶ ἐπι-
στολαὶ—ἐπιστολαὶ ἀγγραμμάτου ἀνθρώπου,
ὁ ὅποιος μετὰ μεγάλου κόπου κατορθώνει
νὰ διατυπώσῃ ἐγγράφως τὰς σκέψεις του
—προκαλοῦν ἀκόμη περισσότερον τὸν θαυ-
μασμὸν διὰ τὸν σκοπὸν, διὰ τὸν ὁποῖον ἀφι-
ερώνει τὸ μέγαλον δι' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν
ποσὸν τῶν πλέον τῶν εἴκοσι χιλιάδων Δου-
κάτων. Μὴ δυνηθεῖς ὁ ἴδιος νὰ μορφωθῇ,
λόγῳ τῆς ἐλλείψεως σχολείων κατὰ τὴν
σκληρὰν, μακρὰν περίοδον τῆς Τουρκοκρα-
τίας, ἐργάζεται, κοπιᾷ, μοχθεῖ δι' ὅλης
του τῆς ζωῆς καὶ ἐνῶ ἀκόμη ἔζη ἀπογυ-

(9) ἔ. ἀ. σελ. 101.

(10) Τὰς ἐπιστολάς ἀνεῦρεν ὁ κ. Κ. Μέρτζιος εἰς τὸ Κρατικὸν Ἀρχεῖον τῆς Βε-
νετίας (Documenti graeci, Busta No 314)
καὶ τὰς δημοσιεύει καὶ ἐν φωτοτυπία ἔ. ἀ.
σελ. 104 κ. ἔ.

μνώνει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῶν κόπων τοῦ καὶ τοὺς ἀφιερώνει διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν Ἑλληνοπαίδων, διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς παιδείας, ἡ ὁποία θὰ προετοίμαζε τὴν ἀνατολὴν τῆς ἐλευθερίας. Μὲ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Ἀρχείου ἀποκαθίσταται καὶ διὰ τὸ Φροντιστήριον ἢ Ἱεροδιδασκαλεῖον ἢ σειρά τῶν διδαξάντων διδασκάλων, ὡς ἐξῆς: α' ὁ ἱερομόναχος Βησσαρίων Μακρῆς, β' ὁ Μαζαρόκης (ὁ ὁποῖος διὰ πρώτην φορὰν ἀναφέρεται), γ' ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου 1682 καὶ μετέπειτα, ὁ Ἱεροδιδάσκαλος Γεώργιος Σουγδουρῆς. Τὸν Σουγδουρῆν διεδέχθη δ' ὁ Ἀναστάσιος ἱερεὺς Παπαβασιλείου, ὁ ὁποῖος μετέφρασε «τὴν Μαθηματικὴν Εἰσαγωγὴν καὶ τὴν λυχνιμονοῦσαν ρητορικὴν» καὶ μετὰ τοῦτον ὁ περίφημος Μεθόδιος ὁ Ἀνθρακίτης. Τὸν Ἀνθρακίτην διεδέχθη εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς κατὰ τὸ 1725 ὁ πολὺς Μπαλάνος Βασιλό-

πουλος καὶ τέλος κατὰ τὸ 1760-1761 ὁ υἱὸς τοῦ Κοσμᾶς, ὁ ὁποῖος διηύθυνε τὴν Σχολὴν μέχρι τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου τοῦ 1805 ἢ 1807 κατ' ἄλλους.

Δὲν διεσώθησαν τὰ ἀρχεῖα τῆς Σχολῆς, διὰ τὰ ξεύρωμεν πόσας ἑκατοντάδας καὶ χιλιάδας νέων ἐξέθρεψε καὶ ἐμόρφωσεν ἡ Σχολή, πόσους πτωχοὺς νέους ἐβοήθησε γὰ ἐκπληρώσουν τὸν πόθον καὶ τὴν δίψαν τῆς παιδείας καὶ πόσους κληρικοὺς ἀνέδειξεν, οἱ ὁποῖοι ἐπραγματοποίησαν μὲ τὸ ἱεραποστολικὸν τῶν ἔργων τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ. «Παρακαλεῖτε, παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου». Δὲν ἔχει ὅμως τόσην σημασίαν αὐτό. Αἱ εὐγενεῖς χειρονομίαι τῶν ἀπλῶν καὶ ἀγραμμάτων, ἐνίοτε, αὐτῶν ἀνθρώπων, παραμένουν «εἰς μνημόσυνον αἰώνιον» τῶν ἰδίων καὶ φωτεινὸν παράδειγμα πρὸς μιμησὶν εἰς τοὺς ἐπερχομένους αἰῶνας.

(Συνεχίζεται)

ΑΓΓΕΛΙΝΑ ΛΕΚΑΠΗΝΟΥ

ΚΙΝΗΣΑ ΝΑΡΘΩ

Κύριε, κίνησα νάρθω νὰ σ' ἀνταμώσω.
Μὰ στάθηκα—συγχώρα με—Τὸ ξέρεις
δὲν εἶμαι ὁ πρῶτος ποὺ διστάζω νὰ Σοῦ
δώσω
τοῦ στοχασμοῦ τὸ νᾶμα.

Πικροὶ καὶ στεῖροι λογισμοί, μὲ πᾶν, μὲ
φέρνουν
κι' ἀργοπορῶ στὸ δρόμο τῆς ἐρήμου,
σ' ἀνώφελες πορεῖες παρασέρνουν
τ' ἀθέβαιό μου βῆμα.

Σ κιές ἀπατηλές τῶν σύννεφων, κι' ἀκό-
μα
κελχρισμοὶ ἀνύπαρκτων ὑδάτων.
Ἄθάσταγος ὁ μόχθος· καὶ τὸ σῶμα
λύγισε στὴν ὀδύνη.

“Ὅμως καὶ μέσ' στὴν κούρασή μου πάντα
ὀδεύω,
κι' ἂν μ' ὀδηγεῖ μέσ' ἀπὸ ἄγονες ἐκτά-
σεις
ἡ ἄρρωστή μου φαντασία, ἐγὼ πιστεύω
στὴν ἄφατη γαλήνη.

Κι' ὀραματίζομαι οὐρανόδρομη μιὰ πτή-
ση

—Κάποτε θᾶναι, δὲν μπορεῖ νὰ νικηθῶ—
Μὰ πῶς ἀπόκαμα· κι' οὐτ' ἔχω κἂν ἀρ-
χίσει.

“ὦ Κύριέ μου, βοήθησέ με νὰ σὲ βρῶ.

ΕΛΗ ΒΡΑΧΩΡΙΤΗ

ΦΡΑΝΤΣ ΣΑΒΙΚΙ, Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΤΟΥ ΠΕΛΠΛΙΝ

Τὸν περασμένο Ἰούλιο τὰ φιλοσοφικά καὶ θρησκευτικά περιοδικὰ τῆς Γερμανίας, τῆς Πολωνίας, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων χωρῶν τοῦ κόσμου ἐδημοσίευσαν ἐγκωμιαστικά ἄρθρα γὰρ τῆ ζωῆ καὶ τὸ ἔργο τοῦ καθολικοῦ φιλοσόφου τοῦ Πέλπλιν Φράντς Σαβίκι (Franz Sawiki) μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς 75ετηρίδος του. Δυστυχῶς δύο μόνο μῆνες ἀργότερα μᾶς ἤλθε ἡ θλίβερῆ εἰδησις, ὅτι ὁ πρεσβύτερος φιλόσοφος τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπεβίωσε στὸ Πέλπλιν τοῦ Δάντσιχ στὶς ἀρχὲς Ὀκτωβρίου.

Τὸ ὄνομα Φράντς Σαβίκι εἶναι γνωστὸ σὲ πολλὰς γενεὰς τῶν καθολικῶν θεολόγων, ἀπὸ τοῦ 1910 ὡς σήμερα. Ἀλλὰ τὸ πλῆθος τῶν φιλοσοφικῶν του ἐργασιῶν, καὶ μάλιστα τὸ τελευταῖο δίτομο ἔργο του «Ἀντιλήψεις περὶ ζωῆς μοντέρνων φιλοσόφων», τὸν ἔκανε γνωστὸ καὶ πέρα ἀπὸ τοὺς κύκλους τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴ φιλοσοφία τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὸν Καθολικισμό. Γιὰ κάθε διανοούμενο, πόν, χωρὶς νὰ ἔχη εἰδικὰ μελετήσῃ φιλοσοφία, θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ γνωρίσῃ τὰ προβλήματα ποὺ ἔθεσε ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὡς σήμερα μπρὸς στὴν ἀνθρώπινη σκέψις ἢ φιλοσοφία καί, εἰδικὰ, νὰ κατανοήσῃ τοὺς φιλοσόφους τοῦ 19ου αἰῶνα καὶ τὰ φιλοσοφικά συστήματα ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνα ὡς σήμερα, χωρὶς νὰ πελαγώσῃ μέσα σὲ πολύτομα καὶ συχνὰ στρυφνὰ καὶ δυσκολονόητα ἔργα, τὰ βιβλία τοῦ Σαβίκι εἶναι πολύτιμος καὶ εὐχάριστος ὁδηγός. Πολύτιμος, χάρις στὴ διαύγεια τοῦ στυλ καὶ τῆς σκέψεως, εὐχάριστος, γιατί λείπει ὁ δογματισμός. Ἔχουν μίαν ἀντικειμενικότητα καὶ καλωσύνη τὰ πολύτιμα αὐτὰ φιλοσοφικά βιβλία, ἀκόμη καὶ ὅταν πρόκειται γιὰ φιλοσόφους ἀθέους, ὅπως ὁ Σάρτρ, ποὺ δ ι κ α ι ὠ ν ο υ ν ἀπόλυτα τὰ λόγια τοῦ ἴδιου τοῦ Σαβίκι γιὰ τὴν πνευματικὴ του στάσι ἐναντι ὄλων τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων: «Ἡ βασικὴ μου στάσις ὑπῆρξε ἢ ἐξῆς: προτίμησα πάντοτε

τὴ σύνθεσι ἀπὸ τὴν ἀπότομη ἀντίθεσι, μοῦ ἦταν πάντα πλησιέστερο τὸ «Ναὶ μὲν ἀλλὰ δὲ» ἀπὸ τὸ ἀπότομο «Ἦ αὐτὸ-ἢ ἐκεῖνο».

Ὁ δρ. Φράντς Σαβίκι εἶναι γνωστὸς ὡς φιλόσοφος τοῦ Πέλπλιν γιατί στὴ μικρῆ αὐτῆ πολίχνῃ τῆς Πολωνίας, κοντὰ στὸ πρῶην γερομανικὸ Δάντσιχ, ἔζησε ὅλη του τὴ ζωῆ, διδάσκοντας φιλοσοφία στὴν ἐκεῖ Ἱερατικὴ Σχολή. Γεννήθηκα στὸ Γκαρτσάου (Δάντσιχ) τὴν 13ην Ἰουλίου 1877 καὶ τὸ 1900 ἐπῆρε τὸ ἱερατικὸ σχῆμα καὶ ἐξακολούθησε τὶς φιλοσοφικὰ καὶ θεολογικὰς σπουδὰς του στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Φράϊμπουργκ. Στὰ 1903 προσελήφθη στὴν Ἱερατικὴ Σχολὴ τοῦ Πέλπλιν ὅπου ἐδίδαξε ὡς τὰ βαθεῖα γηρατεῖα του. Μακρὰ ἀπὸ τὸ θόρυβο τῆς μοντέρνας ζωῆς καὶ δυστυχῶς μακρὰ καὶ ἀπὸ τὶς μεγάλας βιβλιοθήκας, ἐργάσθηκε ἐν τούτοις πάνω σ' ὅλα τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θεολογίας τῆς ἐποχῆς μας, ἀπέκτησε φίλους μὲ τὰ βιβλία του σ' ὅλη τὴν ὑφήλιο καὶ πρὸ παντός ἐδίδαξε ἑκατοντάδες νέων θεολόγων σπουδαστῶν, ποὺ θυμοῦνται πάντα τὸν πρᾶο καὶ βαθυστόχαστο δάσκαλό τους μὲ σεβασμὸ καὶ ἀγάπῃ. Πολλὰς φορές ἐπροτάθη γιὰ φιλοσοφικὰς ἔδρας γερομανικῶν πανεπιστημίων καὶ ὅμως ποτὲ δὲν ἐγκατέλειπε τὴ μικρῆ του πολίχνῃ Πέλπλιν καὶ τὸ σεμινάριό του.

Ὁ Σαβίκι, γερομανικῆς καταγωγῆς, ἔγραψε σὲ δύο γλώσσας: γερομανικὰ καὶ πολωνικά. Τὰ γραμμένα στὴ γερομανικὴ ἔργα του διαιροῦνται σὲ πραγματεῖες ἀπολογητικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ περιεχομένου. Στὴ φιλοσοφία τὸν ἀπασχόλησε κυρίως τὸ πρόβλημα τῆς προσωπικότητος, ἢ δυνατότητος τῆς ἀποδείξεως γιὰ τὴν ὑπαρξί τοῦ Θεοῦ μέσα στὴ φύσι καὶ τὸ πρόβλημα τῶν ἀποδείξεων τῆς Ἀληθείας. Τὰ σχετικὰ κύρια ἔργα του εἶναι: «Ἀξία καὶ Ἀξιοπρέπεια τῆς Προσωπικότητος στὸ Χριστιανισμό» (Κολωνία 1906). «Ἡ Καθολικὴ Ἐκ-

κλήσια καὶ ἡ Ἠθικὴ Προσωπικότης» (Κολωνία 1907). «Τὸ Πρόβλημα τῆς Προσωπικότητος καὶ τοῦ Ὑπερανθρώπου» (Πάδερμπορν 1909). «Ἑποκειμενικότης καὶ Προσωπικότης» (Πάδερμπορν 1913). «Ἱστορικὴ Φιλοσοφία» (Κέμπτεν 1920). «Ἀντιλήψεις περὶ ζωῆς παλαιῶν καὶ μοντέρνων φιλοσόφων» (Πάδερμπορν 1923). «Ἀποδείξεις περὶ ὑπάρξεως Θεοῦ» (Πάδερμπορν 1926).

Εἰς τὴν Ἀπολογητικὴν τὸν ἐνδιέφερε πρὸ παντὸς ἡ ἀπόδειξις τῆς Ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὸ Πρόβλημα τῆς Ἐννοίας τῆς ζωῆς καὶ ἡ Οὐσία τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ καὶ μὲ εἰδικὰ προβλήματα καταπιάστηκε, ὅπως π.χ. τὴ σχέση τοῦ Χριστιανισμοῦ μὲ τὸ Βουδδισμό, τοῦ Πεσσιμισμοῦ καὶ Ὀπτιμισμοῦ, τοῦ Ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ὑπερανθρώπου.

Μεταξὺ θεολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν προβλημάτων κατατάσσονται τὰ βιβλία του: «Ἡ Φιλοσοφία τῆς Ἀγάπης» (Πάδερμπορν 1924) καὶ οἱ «Γέσσερες ἡλικίης». Ὡς συμπέρασμα ὅλης τῆς φιλοσοφίας του ὁ Σαβίκι θέτει—κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἰδίου—τὴν πεποίθησίν του, ὅτι ὁ ἐρευνητῆς (ὁ γνώστης ὅπως λέγει) πρέπει νὰ εἶναι ταπεινός. «Πάντα ἤξευρα καὶ πίστευα, πὼς μόνον ἀτελῶς γνωρίζομε τὸ Θεό, μὲ τὸν καιρὸ ὅμως ποῦ ἔγινε προσωπικὸ βίωμα, τὸ πόσο ἄπιαστος καὶ ἀσύλληπτος εἶναι ὁ Θεός, μοῦ ἔγινε βίωμα ἡ ἀντίληψις, πὼς ὅλες οἱ ἐπίγειες γνώσεις μας κορυφώνονται στὴ docta ignorantia, στὴν πίστι πὼς ὁ Θεὸς στέκεται ἀνω ἀπ' ὅλες τὶς ἔννοιές μας καὶ εἶναι τελείως διαφορετικὸς ἀπὸ τὶς ἔννοιές μας καὶ ὡς ἀνώτατη ἀλήθεια εἶναι γιὰ μένα ἡ σιωπηλὴ στάσις μας πρὸ τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ, πὸν μᾶς κάνει νὰ τρομάζουμε καὶ ὅμως ἔχει τὴ δύναμι νὰ μᾶς τραβᾷ πρὸς αὐτὸ καὶ νὰ μᾶς ἐμψυχώνει».

Τὸ τελευταῖο δίτομο ἔργο του εἶναι οἱ «Ἀντιλήψεις περὶ ζωῆς μοντέρνων φιλοσόφων», ὡς ἀνέφερα στὴν ἀρχή. Ὁ πρῶτος τόμος του ἔχει ἐκδοθῆ τὸ 1948 μὲ τὸν ὑπότιτλο «Ὁ Κάντ καὶ ὁ 19ος αἰῶνας» ὁ δὲ δεύτερος ἐξεδόθη μόλις ἐφέτος μὲ τὸν ὑπότιτλο «Ἡ σύγχρονή μας φιλοσοφία». Ἐνῶ στὸν Α' τόμο τοῦ ἔργου του ὁ συγγραφεὺς

μελετᾷ τὴν ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας τοῦ 19ου αἰῶνος μὲ βάσι τὶς μορφές τῶν μεγάλων φιλοσόφων καὶ παρουσιάζει χωριστὰ τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν σχολῶν, τὸ δεύτερο τόμο προτίμησε νὰ δώσῃ τὴ μορφή μιᾶς Ἱστορίας Προβλημάτων. «Δὲν ὑπάρχουν στὴ σύγχρονη φιλοσοφία—λέγει ὁ ἴδιος—μορφές ὅπως οἱ Κάντ, Χέγκελ, Σοπενχάουερ καὶ Νίτσε τοῦ περασμένου αἰῶνος. Ἡ σύγχρονη φιλοσοφία φαντάζει στὴν πρώτη ματιὰ ὡς ἓνα χάος ἀντιφατικῶν ἀντιλήψεων, τόσο πὸν νομίζει κανεὶς πὼς πρόκειται γιὰ μιὰ ἀναρχία τῆς σκέψεως. Καὶ ὅμως μὲ ὅλες τὶς ἀντιθέσεις μπορεῖ κανεὶς νὰ διακρίνῃ κοινὰ βασικὰ χαρακτηριστικά, μὲ τὰ ὁποῖα ξεχωρίζει ὁ τρόπος τῆς σύγχρονης σκέψεως ἀπὸ αὐτὴν τοῦ παρελθόντος».

Μὲ μεγάλη λεπτότητα, μὲ βαθειὰ ἀντίληψι καὶ κατανόησι κρίνει ὁ Σαβίκι τὸν ξένο διανοητικὸ θησαυρὸ. «Γιὰ μένα ὑπάρχει μόνον μιὰ Ἀλήθεια, ὅμως δὲν μποροῦσα νὰ παραβλέψω τὸ ὅτι συχνὰ ἡ Πλάνη δὲν εἶναι παρὰ μιὰ μονόπλευρη ὑπερβολὴ μιᾶς ἀλήθειας». Χάρις στὴ στάσι του αὐτὴ κατορθώνει νὰ παρουσιάξῃ ἀκόμη καὶ τὸ πῶς ἀντίθετο μὲ τὶς πεποιθήσεις του φιλοσοφικὸ σύστημα μὲ ἀπόλυτη ἀντικειμενικότητα καὶ χωρὶς προκατάληψι.

Ἔτσι π.χ. κρινοντας τὴ φιλοσοφία τοῦ Σάρτρ, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξηγεῖ θαυμάσια τὶς βασικὲς τῆς ἀρχές, παρὰ τὴ βασική του ἀντίθεσι πρὸς τὴν ἀθεϊστικὴ ὑπαρξιστικὴ φιλοσοφία, ἐξαίρει τὴν συμβολὴ τοῦ Σάρτρ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εὐθύνης καὶ τὸν ἀδυσώπητο ἀγῶνα του ἐναντίον κάθε ἡμιτελοῦς καὶ μὴ ἀληθοῦς.

Τὸ πολὺπλευρὸ ἔργο τοῦ ἀκαταπονήτου φιλοσόφου τοῦ Πέλπλιν, χάρις στὴν ἀπόλυτη διαύγειά του, τὴν ἀπλὴ καὶ κατανοητὴ γλῶσσα του, τὴν ἐπιστημονικὴ του ἀντικειμενικότητα καὶ τὴν θετικὴ χριστιανικὴ θέσι του, θὰ φωτίσῃ ἀκόμη πολλὰς γενεὰς ἀνθρώπων μὲ τὸ φῶς τῆς Ἀλήθειας καὶ τοῦ Λόγου.

Ὁ θάνατός του λύπησε βαθειὰ ὅσους γνώρισαν τὴ φωτεινὴ αὐτὴ χριστιανικὴ ψυχὴ ἀπὸ τὰ βιβλία του. Αἰωνία ἡ μνήμη του!

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ ΚΑΛΛΟΝΗΣ

Τὰ φρετινὰ Χριστούγεννα τὰ πέρασα σὲ ἓνα Ἴνστιτούτον Καλλονῆς....

★

Ἔχω μιὰ θεία. Ξαδέλφη τοῦ πατέρα μου. Δὲν ἔχω δεῖ ξυλόκοττα ἀλλὰ ἀπὸ ὅσα ἔχω ἀκούσει, φαντάζομαι ὅτι θὰ μοιάζει καταπληκτικὰ τῆς θειάς μου. Ἀδύνατη, ξεραγκιανή, μαύρη, ἀλλοίωσθη, καμπούρα. Φοράει γυαλιὰ μυωπικὰ καὶ ἔχει καὶ μουστάκι. Μουστάκι πού θὰ τὸ ζήτησε ἓνας ἔφηβος. Τὰ μαλλιά της περισσεύουν ἀτίθασα καὶ ἄγρια δεξιά κι' ἀριστερά, κάτω ἀπὸ τὸ καπέλλο. Κουτσαίνει. Καὶ κοντὰ στ' ἄλλα εἶναι καὶ τακτικὸ θῦμα κάποιας ἀθεόφοβης μοδίστρας. Τὴ θυμᾶμαι νὰ φορᾷ συνήθως ἓνα δῆθεν «ταγιέρ», ξεμεσιασμένον καὶ ἓνα μαῦρον βελούδινο κράνος (χαριστική βολὴ ἀπὸ τὴν καπελλοῦ) μὲ δυὸ μάτσα φτεράκια πάνω ἀπὸ τοὺς κροτάφους, σὰν δυὸ ἄχινους.

Μὲ τὴ θεία μου αὐτὴ δὲν ἔχω πολλὰς σχέσεις. Αὐτὴ μένει στὴν Ἀθήνα, ἐγὼ στὴν ἐπαρχία. Πάντως δὲν τὴν ξεχνῶ. Δηλαδή δὲν μπορῶ νὰ ξεχάσω... τὴν ἀσκήμια της. Ὅταν ἡ γυναίκα μου δοκιμάζει στὸ κεφάλι της κανένα γελοῖο καπέλλο τῆς λέω πὼς εἶναι ἴδια ἢ θεία μου. Καὶ ἂν κανένα ἀπὸ τὰ παιδιὰ μου κἀνὴ γκοριμάτσες τὸ φοβερίζω μὲ τὴν ἀπαίσια πρόβλεψι ὅτι θὰ γίνῃ σὰν τὴν θεία του.

★

Πρὶν τὶς γιορτές, βρέθηκα γιὰ μιὰ δουλειά μου στὴν Ἀθήνα, λογαριάζοντας, πρὸ τῶν Χριστουγέννων νὰ πάρω τὸ αὐτοκίνητο καὶ νὰ γυρῶ, φορτωμένος μὲ δῶρα, στὰ παιδιὰ καὶ στὴ γυναίκα μου. Τὴν ἡμέρα πού θὰ ἔφηνεγα, ἀφοῦ περιμένα ἴσαμε δέκα λεπτὰ σὲ μιὰ «διάβασι πεζῶν», στὴ διασταύρωσι Κοραῆ καὶ Πανεπιστημίου, γιὰ νὰ μὴ φανῶ περισσότερο ἐπαρχιώτης ἐπεχείρησα νὰ μιμηθῶ δυὸ νεαροὺς πού μὲ ἀκροβασίες πέρασαν μέσα ἀπὸ δυὸ σειρὲς

λυσσασμένα αὐτοκίνητα. Ἀπέτυχα. Μὲ μούντζωσαν δυὸ τροεῖς ἐξαγριωμένοι σωφῆρ (ἓνας μάλιστα μὲ τόσο ζῆλο πού ἄφησε καὶ τὸ βολάν γιὰ νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ τὰ δυὸ του χέρια) καὶ στὸ τέλος τὸ «κατσαοριδάκι» ἐνὸς γιατροῦ μὲ πῆρε κάτω ἀπὸ τὶς ρόδες του...

Ὅσο νὰ περάσῃ πάνω ἀπὸ τὸ πόδι μου καὶ ἡ πίσω ρόδα, βρῆκα τὸν καιρὸ ν' ἀποχαιρετήσω γυναίκα καὶ παιδιὰ, σχέδια γιὰ τὸ μέλλον καὶ νὰ σκεφθῶ τὴν αἰωνιότητα.

Μὲ λυτήθηκε ὁ Θεός! Ὅριστικὰ καταστράφηκε μόνο τὸ κοστοῦμι μου (καινούργιο ἦταν, ἀλλὰ χαλάλι του, αὐτὸ ἀντικαθίσταται...), προσωρινὰ, ἐχάλασαν τὰ σχέδια ἐπιστροφῆς μου στὸ σπίτι πρὶν τὰ Χριστούγεννα.

Ἔχω βάσιμες ἐλπίδες ὅτι ὁ Θεὸς θὰ μὲ προστατεύσῃ καὶ ἀπὸ τοὺς θεράποντές μου, συναδέλφους τοῦ δράστου, καὶ ἀπὸ τὰ ἀδηλα καὶ κρύφια κακὰ πού μπορεῖ νὰ ἐμφανισθοῦν σὲ ἓναν μεσόκοπο ἄνδρα ἀπὸ τότε πού μπαίνει σ' ἓνα νοσοκομεῖο. Γιατί ἐκεῖ κατέληξα, κυριολεκτικῶς ἀναυλα, τῆ εὐγενεῖ πλέον φροντίδι τοῦ δράστου.

★

Ἔτσι, περῶν μόνος στὴν Ἀθήνα τὸ βράδυ τῶν Χριστουγέννων, στὸ ἐφημερεῖον Νοσοκομεῖον **, πρῶτος ὄροφος, τρίτος χειρουργικὸς θάλαμος, δεύτερο κρεβάτι, δεξιά τῶ εἰσερχομένῳ. Ἡ γυναίκα μου καὶ τὰ παιδιὰ μου μὲ λογαριάζουν (ἴσως μὲ κάποια ζήλεια γιὰ τὴν θὰ δῶ τὴν γιορτινὴ Ἀθήνα) στὸ ξενοδοχεῖο μου, πνιγμένο στὴ δουλειὰ πού μὲ ἀνάγκασε νὰ ἀναβάλω τὴν ἐπιστροφή μου. Ἔτσι τοὺς τηλεγράφησα...

Ὁ χειρουργικὸς θάλαμος πού φιλοξενοῦμαι ἔχει ἕξι κρεβάτια. Γιὰ τοὺς γιορτοὺς αὐτὸ σημαίνει: Δύο «στομάχια» (ὅπως λένε αὐτὴ τὴν κατηγορία τῶν ἐγχειρησμένων), μιὰ «πυῶδη σκοληροειδίτιδα», ἓνα «σκῶτι μὲ ἐχινοκόκκους», ἓνα «πρὸς παρατήρη-

σιν» (ἐμένα) καὶ ἓνα παραβάν ἀπομονώσεως ἐτοιμοθανάτου. Εἶναι ἓνα δεκαπεντάχρονο ἀγόρι ἀπὸ τὰ Γιάννενα. Τοῦ ἔβγαλαν, σὲ μιὰ καταδικασμένη ἐκ τῶν προτέρων ἐγχείρησι, τὴ σάπια σπλῆνα του καὶ χαροπαλεύει στὴν γωνιὰ τοῦ θαλάμου.

★

Μιὰ βαθεῖα μελαγχολία μὲ ἔχει πιάσει. Ὡς τώρα δὲν εἶχα μπῆ σὲ νοσοκομεῖο. Πόσος πόνος στεγάζεται ἐδῶ, ἄγνωστος σὲ μένα. Ἔτυχα καὶ σ' ἓνα θάλαμο φτωχῶν ἀνθρώπων καὶ ξένων. Ἐρημιὰ καὶ φτώχεια μαζί μὲ τὴν ἀρρώστεια καὶ τὸν πόνο.

Οἱ ἐπισκέπτες ἔχουν φύγει. Ἐνας συνάδελφος (μὲ χτυπημένο τὸ πόδι) προχωρεῖ μὲ τὰ δεκανίκια πρὸς τὸ κρεβάτι του, σιωπηλός, τὸ βλέμμα ἀπλανές, ὅλη του ἡ προσοχὴ συγκεντρωμένη στὴν ὑπόθεσι τοῦ ποδιοῦ του. Ὁ ἐγχείρησμένος στὸ στομάχι βογγάει κάθε τόσο. Ὁ ἄλλος δίπλα του ἄσπρος σὰν πανὶ κοιμάται μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό. Τὸ παλληκάρι μὲ τὴν σκοληκοειδίτιδα καθαρίζει μὲ βουλιμία ἓνα πορτοκάλι καὶ ἡ μυρουδιά του γεμίζει τὸν θάλαμο.

«Χριστὸς γεννάται, δοξάσατε...».

Στὸ γειτονικὸ μου κρεβάτι ἓνας παπᾶς ἀπὸ τὴν Εὐρυτανία (μὲ τὸν ἐξινικοκόκκινος στὸ σκῶτι) ψιθυρίζει ἓνα τροπᾶριο τενωμένος ἀνάσκελα. Μὲ τὸ κούνημα τῶν χειλιῶν του τὸ γέμι του χτυπάει ἀργά- ἀργά στὴν κουβέρτα. Εἶναι ὁ ψίθυρος αὐτοῦ ὁ μοναδικὸς χριστουγεννιάτικος τόνος στὸν θάλαμο...

Ἄπὸ κάποιου γειτονικὸ στρατιωτικὸ κτίριο, μιὰ σάλπιγγα: «Ἐποστολὴ σημαίας». Μιὰ ἄλλη ὑποστολή, τῆς ζωῆς ὑποστολή, παίζεται τώρα μέσα στὸ θάλαμο.

Πίσω ἀπὸ τὸ παραβάν βγήκε ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ ποὺ χαροπαλεύει. Ἐνας ἡπειρώτης, χωριάτης μπαλωμένος ἀπὸ τὴν κορφὴ ὡς τὰ νύχια. Εἶναι βουρκομένος.

— Πῶς πάει; Τὸν ρώτησε ὁ παπᾶς ποὺ ἔπαψε νὰ ψέλνει.

— Ἄν δὲν γίνῃ πάλι μετάγγισι...

Δὲν τόλμησε. ν' ἀποσώσῃ ὁ ἔρρημος τὴν σκέψι του.

— Τὸ παιδί του ἦταν καταδικασμένο. Πῶς ζῆ ὡς τώρα εἶναι θαῦμα... Μοῦ ἐξήγησε ὁ παπᾶς. Καὶ συνέχισε:

...Ζῆ χάρις στὴν αὐτοθυσία μᾶς γυναι-

κας. Εἶναι μιὰ κυρία ποὺ ἔρχεται συχνὰ ἐδῶ, μαζί μὲ ἄλλες, καὶ συμπληρώνουν μὲ τὴν καλωσύνη τους ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ κάνη τὸ ἴδρυμα. Ἔδωσε αὐτὴ ἡ ἴδια αἷμα. Βρῆκε καὶ ἄλλους καὶ δίνουν τὸ αἷμα τους γιὰ τὸ παιδί... Ὁ παπᾶς χαμήλωσε τὴ φωνή του:

— Ἀνάλαβαν καὶ τὸν φουκαρᾶ τὸν πατέρα. Δὲν εἶχε νὰ βάλῃ ψωμί στὸ στόμα του. Μὲ εἴκοσι χιλιάδες εἶχε ἔλθει ἀπὸ τὸ χωριό... Νόμιζε ὅτι μ' αὐτὲς θά... πάρη καὶ τὰ φάρμακα! Καὶ μόνο μιὰ μετάγγισι κοστίζει διακόσιες χιλιάδες.

Ἄν σωθῆ τὸ παιδί θὰ σωθῆ χάρις στὴν καλωσύνη καὶ τὴν Πίστι αὐτῆς τῆς γυναικας. Εἶναι ἓνας ἄγγελος!

Νά την... Ψιθύρισε ὁ παπᾶς κτυπώντας πρὸς τὴν πόρτα ποὺ ἀνοίξε ἐκεῖνη τὴν ὥρα.

★

Γύρισα κι' ἐγὼ τὸ κεφάλι μου. Ἐμπαινε ὁ γιατρός, μιὰ νοσοκόμα σπρώχνοντας τὸ καρτσάκι τῶν ἐργαλείων καὶ ... ἡ θεία μου! Αὐτὴ ἦταν ὁ ἄγγελος!

Δὲν μὲ γνώρισε ἀμέσως. Καλησπέρησε βιαστικά ὄλο τὸ θάλαμο καὶ ἔτρεξε κατ' εὐθείαν στὸν γέρο-ἡπειρώτη. Τὸν χτύπησε στὸν ὄμο. Τοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι:

— Χρόνια πολλά! Εὐλόγημένα τὰ Χριστούγεννα!...

Ἐπειτα τοῦ ἔδειξε, πίσω τους τὴ νοσοκόμα καὶ τὸν γιατρό.

— Θὰ κάνωμε καὶ σήμερα μετάγγισι, βρῆκα αἷμα. Καὶ πάλι ἔχει ὁ Θεός!...

Ἄναψε τὸ φῶς. Ἄλλὰ ἓνα ἄλλο φῶς, τὸ φῶς τῆς καλωσύνης της εἶχε πλημμυρίσει πρῶτύτερα τὸν θάλαμο...

Ὁ γέρος κλαίει ἀπὸ χαρά. Τὸν παπᾶ θαρρῶ πῶς τὸν εἶδα κι' αὐτὸν δακρυσιμένο. Κι' ἐγὼ αἰσθάνθηκα ἓνα κόμπο στὸν λαιμό.

★

Στὶς μέρες ποὺ ἔμεινα ἐκεῖ, ἡ θεία μου ἦλθε καὶ ξαναἦλθε...

Καὶ ἔσωσε τὸ παιδί.

★

Μιὰ μέρα ἀπ' αὐτές, τὴν κύτταξα νὰ στέκεται μπροστὰ στὸ κρεβάτι τοῦ παιδιοῦ ποὺ ἔσωσε, ὄρθια, ἀκίνητη, γεμάτη στοργὴ καὶ καλωσύνη, μὲ μιὰ ἀκτινοβολία στὸ πρόσωπο ποὺ δὲν ἔχω ξαναδεῖ...

Προσπάθησα νὰ θυμηθῶ τὴν ἄσκημη

μορφή της. "Αν μὲ ρωτοῦσαν τώρα, δὲν θὰ μποροῦσα εὐλικρινὰ νὰ ἀπαντήσω ἂν εἶναι ἄσκημη ἢ ὄχι. Τὴν κύτταξα πάλι...

Καὶ λοιπὸν, ναί, δὲν θὰ ξεχάσω τὴν ὁμορφιά αὐτῆς τῆς γυναίκας!

Μιάς ἄσκημης γυναίκας πού σκορπώντας ἐκεῖ καλωσύνη στοὺς πονεμένους, εἶχε περάσει ἀπὸ ἓνα ἱνστιτούτο καλλονῆς. Σὰς βεβαιῶνω ὅτι αὐτὸ τὸ ἱνστιτούτο εἶναι τὸ καλύτερο στὸ εἶδος του. Καὶ γράφω αὐτὲς τὲς γραμμὲς ἀκριβῶς γιὰ νὰ τὸ διαφημίσω:

Γυναίκες (γιατί ὄχι καὶ ἄνδρες;) πού

σὰς ἐνοχλεῖ ἢ συμβατικὴ μειονεκτικότης μιᾶς φυσικῆς ἀσκήμιας ἢ καὶ μιᾶ ἀποκρουστικῆς, ἀψυχῆ ὁμορφιά...

Ἐπισκεφθῆτε τὸ πρὸ σίγουρο ἱνστιτούτο καλλονῆς. Ὅ τίτλος του:

Ἰνστιτούτον καλλονῆς «ἡ Καλωσύνη».

★

Κι' ἐμεῖς; Μπορούσαμε νὰ μὴ δημοσιεύσουμε ἐδῶ μιᾶ τέτοια εὐλικρινῆ διαφήμιση;

ΟΥΤΙΣ

ΓΕΝΑΡΗΣ

Γιὰ κοίτα τὰ γυμνά, σκυμμένα δέντρα,
Τὰ κίτρινα τὰ φύλλα πού σκορποῦν
Τὸν ἥλιο σὰν χρυσάνθεμο γυρμένο
Στὰ σύννεφα τὰ μαῦρα πού κυλοῦν.

Γιὰ δὲς τὸ παγωμένο τὸ ποτάμι.
Τὴν μέρα πού μικραίνει καὶ περνᾶ
Καὶ τὰ φτωχὰ πουλάκια πού διωγμένα
Γοργόφτερα πετοῦν στὰ μακρυνά.

Στὸν κῆπο πού πεθαίνει μὴ γυρεύεις
Χαρὰ καλοκαιριάτικη νὰ βρῆς.
Ἄνθιζει τώρα μέσα σου μονάχα
Στὸν ἴσκιο μιᾶς ἀμάραντης ψυχῆς.

Μὰ σμίξε τ' ἀσημένια τὰ μαλλιά σου
Μὲ τ' ἀνεμοδαρμένα τὰ κλαδιά.
Καὶ σκόρπα μὲς τοὺς πάγους μὲ τραγοῦδι
Τὴν ἀνοιξη πού κρύβεις στὴν καρδιά.

Μπροστὰ στὸν χαλασμό, στὴν καταγιῶδα
Ἄκούμπησε τὴ λύρα στὸν κορμό.
Καὶ σπεῖρε μὲς στὸν τρόμο τὴν ἐλπίδα
Καὶ μέσα στὴν σκλαβιά τὸ λυτρωμό.

ΑΛ. ΚΡΕΣΤΟΒΙΤΣ

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΕΤΟΣ ΙΕΡΟΝ

Είναι βέβαιον ὅτι δὲν ὑπάρχει Ἑλλην ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει προσέξει ὅτι τὸ ἔτος πού ἀρχίζει εἶναι τὸ πεντακοσιοστὸν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἄλλὰ δὲν εἶναι καὶ τόσον βέβαιον ὅτι εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ ἀποδώσωμεν τὴν προσήκουσαν ὑψίστην καὶ ἱερωτάτην σπουδαιότητα εἰς τοιαύτην ἐπέτειον.

Θὰ ὑπάρξουν ἴσως Ἑλλήνες οἱ ὁποῖοι θὰ ζητήσουν νὰ καταπνίξουν ἢ τοῦλάχιστον νὰ συγκαλύψουν τὰ αἰσθήματα πού προκαλεῖ ἡ πεντακοσιετηρὶς αὐτή. Ἀπὸ σκέψεις σκοπιμότητος, εἴτε ψυχολογικῆς (εἰς τὴν ἀνησυχίαν διὰ τὸ μέλλον ἢ μὴ προσθέτωμεν τὸ πένθος διὰ τὸ παρελθόν) εἴτε πολιτικῆς, θὰ εἰποῦν πολλοὶ μέσα τους ἢ θὰ τὸ ψιθυρῶσιν εἰς τὸ περιβάλλον τους ἢ ἴσως καὶ θὰ τὸ διακηρύξουν δημοσίᾳ, ὅτι καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐπέτειον αὐτὴν καλύτερον νὰ ἔχη καὶ ἡ λήθη τὰ δικαιώματά της. Δι' ἄλλους πάλιν Ἑλλήνας θὰ εἶναι ἴσως τὸ ἔτος αὐτὸ πικρίας ἔτος, γεμᾶτο ἀναμνήσεις πού προκαλοῦν πόνον καὶ ἀπογοήτευσιν. Ὅπως καὶ ἐξ ἀντιθέτου δὲν ἀποκλείεται νὰ ὑπάρξουν καὶ ἔκλεινοι πού θὰ προσπαθήσουν νὰ πείσουν τὸν ἑαυτὸν τους, ὅτι εἰς τὸ κάτωκατὼ τὸ 1953 δὲν θὰ εἶναι παρὰ μία συνηθισμένη χρονιά.

Καὶ ὅμως τὸ ἔτος κατὰ τὸ ὅποιον συμπληρώνεται ἡμίσεια χιλιετία ἀπὸ τοῦ 1453 δὲν εἶναι καθόλου ἓνα ἀπὸ τὰ συνηθισμένα. Εἶναι ἔτος ἱερόν. Εἶναι ἐπιφορτισμένον καὶ ἀντικατοπτρίση τὴν δραματικὴν ἀλλὰ καὶ μεγαλειώδη λάμπιν τοῦ 1453. Καὶ τοῦτο θὰ ἀποτελέσῃ τὸ κατ' ἐξοχὴν χαρακτηριστικόν του. Ὅ,τι ἄλλο καὶ ἂν μᾶς παρουσιάσῃ ὁ καινούργιος χρόνος δὲν θὰ ἐπισκιάσῃ, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐπισκιάσῃ μέσα μας, τὴν ἱερότητα πού ἔχει ἡ ἀνάμνησις τοῦ μαρτυρίου πού ἤρχισε τὴν 29 Μαΐου 1453.

Ἄλλ' ἡ ἀνάμνησις δὲν εἶναι πικρία. Οὔτε κἂν παράπονον. Δὲν παραπονούμεθα κατὰ τοῦ κατακτητοῦ. Αὐτὸς ἴσως

ἴσως ἠκολούθει ἓνα δρόμον ἀναγκαστικόν. Τὸ παράπονον καὶ ἡ πικρία ἐστράφη ἐξ ἀρχῆς ἐναντίον τῶν λαῶν ἐκείνων πού ἦσαν οἱ πνευματικοὶ τρόφιμοι τοῦ ἐλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ὅμως ἠδιαφύρησαν, ἴσως δὲ καὶ ἐχάρησαν κάπως, διὰ τὴν πτώσιν τοῦ ἱεροῦ προφυργίου. Καὶ ὅμως οὔτε κατ' αὐτῶν παραπονούμεθα. Δὲν ἔχομεν καιρὸν οὔτε διάθεσιν διὰ παράπονα. Ἐνα ἔτος ἱερόν, ὅπως πρέπει νὰ εἶναι τὸ 1953, εἶναι κατ' ἀνάγκην ἔτος ἀγῶνος ἱεροῦ. Ὡς ἔθνος ἀντάξιον τῶν τόσων θυσιῶν πού γεμίζουν τὰ πεντακόσια χρόνια πού ἐπέρασαν, «τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων», θὰ ἀξιοποιήσωμεν τὸ αἷμα πού ἐχύθη εἰς τοὺς ἀδιαλείπτους ἀγῶνας, ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι σήμερον, διὰ τὴν πνευματικὴν ζωογόνησιν τοῦ ἔθνους μας. Τοῦτο θὰ ἀποτελέσῃ τὴν πνευματικὴν ἐπαλήθευσιν τῶν ὀνείρων πού ἔπλασε τὸ δοῦλον γένος, τὸ εὐλαβὲς καὶ ἀσφαλῶς εὐπρόσδεκτον προσκύνημα πού ὀφείλεται εἰς τοὺς μάρτυρας.

ΝΑ ΤΟ ΜΕΛΕΤΗΣΩΜΕΝ

Ἄκριβῶς ὅμως διὰ νὰ εἶναι δυνατὴ τοιαύτη ἀξιοποίησις πρέπει νὰ προσέξωμεν καὶ νὰ μελετήσωμεν τὴν περίοδον αὐτὴν τῶν πεντακοσίων ἐτῶν, ἰδιαιτέρως δὲ τὴν μέχρι τοῦ 1821 περίοδον κατὰ τὴν ὁποίαν ὀλόκληρον τὸ ἔθνος ἦτο δοῦλον καὶ ὅμως, συγχρόνως, ὑπόδειγμα λαμπρὸν ψυχικῶς ἐλευθέρου λαοῦ.

Δὲν ἔχομεν προσέξει, ὅσον θὰ ἔπρεπε, τὴν ὑπέροχον ἀντίστασιν τὴν ὅποιαν τὸ ἔθνος, τελείως ἀπομονωμένον, ἐπέδειξε ἐπὶ τέσσαρας ὀλοκλήρους αἰῶνας δουλείας. Καὶ τώρα, ἀκριβῶς, ὅπου οἱ ξένοι ἐπανορθώνουν παλαιὰς ἐγκληματικὰς προκαταλήψεις μὲ τὴν ὁμόφωνον καὶ μεγαλόφωνον ἀναγνώρισιν τῆς τεραστίας ἀξίας τοῦ Βυζαντίου διὰ τὸν πανανθρώπινον πολιτισμόν, τώρα πρέπει ἐπὶ τέλος νὰ γνωρίσωμεν καὶ νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἡμεῖς, διὰ νὰ γνωρίσουν καὶ νὰ ἀναγνωρίσουν καὶ οἱ ἄλλοι, τὸ θαῦμα τὸ ὅποιον ἀπετέ-

λεσεν ἡ ζωὴ τοῦ ἔθνους κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας. Θαῦμα ἀντίστοιχον πρὸς τὸ ἀρχαῖον καὶ ἀνεγνωρισμένον πλέον «ἐλληνικὸν θαῦμα» ἀλλὰ καὶ—ἀπὸ ἀπόψεως τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας συνετελέσθη—μοναδικὸν εἰς τὴν ἱστορίαν. Παρόμοιον θαῦμα ...δὲν ἤξεύρομεν ποῖοι ἄλλοι λαοὶ θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἰσχυρισθοῦν ὅτι ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν. Πάντως, ὄχι ἡ «Εὐρώπη» τοῦ μεσοῦντος εἰκοστοῦ αἰῶνος, ἡ ὁποία μᾶς ἔδειξε δὴ προσφάτως τί θὰ ἐγίνετο, ἂν ὠρισμένη δοκιμασία ἐκρατοῦσε τετρακόσια χρόνια, χωρὶς συμμαχίας, χωρὶς ἐνθαρρύνσεις, χωρὶς ραδιόφωνον ποὺ νὰ σκορπᾷ ἐλπιδοφόρα μηνύματα, ἀλλὰ μέσα εἰς τὸ πλήρες σκοτάδι ποὺ τὸ διέκοπτεν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον τὸ ἀκοίμητον φῶς τῆς ἱεράς κاندήλας!

Ἡ περίοδος τῆς Τουρκοκρατίας δὲν ἔχει μελετηθῆ καθόλου. Καὶ πρέπει νὰ τὴν μελετήσωμεν. Διότι ἀπὸ τὴν μελέτην αὐτὴν καὶ αὐτοσεβασμὸν ὡς ἔθνος θὰ ἀντλήσωμεν καὶ τόνωσιν καὶ διδάγματα καὶ ὄπλιμον διὰ τοὺς ἀγῶνας διὰ τοὺς ὁποίους ἔχει κληρωθῆ ἡ ἰδική μας γενεά. Προσβλέποντες εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐκείνους, εἰς τὸ ὑπέροχον ἐκεῖνο θαῦμα, θὰ ἐπιτελέσωμεν μὲ πίστιν καὶ ἐπίγνωσιν τὰ ἀθλήματα, τὰ ὁποία πλέον πρέπει νὰ εἶναι ἔργον καὶ ἀποστολὴ τῆς ἰδικῆς μας γενεᾶς.

ΕΝΑ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ

Καὶ ἀκριβῶς ὡς ἐπικαιρὸς, πολῦτιμος καὶ ἐξόχως εὐπρόσδεκτος συμβολὴ εἰς τὸ θέμα αὐτὸ ἔρχεται πράγματι πολῦτιμος ἔργασία, ἡ νέα μελέτη τοῦ κ. Κωνσταντίνου Βοβολίνης: «1453-1953» Ἡ Ἐκκλησία εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Ἐλευθερίας.

Τὸ ἐν λόγῳ ἔργον εἶναι ἤδη γνωστὸν γενικῶς, διότι ὅλος ὁ ἡμερήσιος τύπος ἔχει γράψει περὶ αὐτοῦ. Ἡ στήλη μας δὲν ἠμπορεῖ βεβαίως νὰ κάμῃ εἰδικὴν ἀνάληψιν μιᾶς συγγραφῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἐπιμελεστάτη ἱστορικὴ ἔρευνα, ἡ πρὸς τὸ θέμα ἀγάπη, ἡ πνευματικὴ ἔξαρσις καὶ τοῦ ὕφους ἡ γλαφυρότης συντίθενται εἰς μίαν τόσο ὠραίαν προσφορὰν ὅπως ἡ προκειμένη. Ἀρκεῖ, μόνον, τοῦτο νὰ δια-

πιστώσωμεν: ὅτι εἰς τὸ παράπονον ὅτι δὲν ἐπροσέξαμεν τὸν ἀγῶνα τοῦ ἐλληνισμοῦ τῆς Τουρκοκρατίας ἔρχεται τὸ βιβλίον αὐτὸ ὡς μία παρηγορία. Ὁ κ. Βοβολίνης εἰς τὴν μελέτην του αὐτὴν μᾶς παρουσιάζει ζωντανούς τοὺς ἀγῶνας τῶν ἐλλήνων κληρικῶν ἀπὸ τοῦ 1453, μέχρι καὶ τοῦ 1952, μέχρι καὶ τῶν ἀγῶνων διὰ τὸ παιδομάζωμα, μέχρι καὶ τῶν τελευταίων ἀκόμη ἡμερῶν. Τὸ βιβλίον εἶναι πλούσιον εἰς στοιχεῖα συγκεκριμένα, μὲ ἐμβριθείαν, μὲ εἰδίκευσιν, γεμᾶτο ἀπὸ γεγονότα. Δὲν ἔχομεν παρὰ νὰ τὸ χαιρετίσωμεν ὡς ἓνα δείγμα, σημαντικώτατον καὶ πειστικὸν πράγματι δείγμα, ὅτι ἡ ἐλληνικὴ γενεὰ τοῦ 1953 εἶναι ἀξία νὰ ἐκτιμῆσῃ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῶν προηγουμένων γενεῶν, ἀπὸ τοῦ 1453 καὶ ἐντεῦθεν.

Πρέπει λοιπὸν ἡ λαμπρὰ αὐτὴ μελέτη νὰ ἀποτελέσῃ ἓνα παράδειγμα πρὸς μίμησιν. Κάποιος, ἢ ὁ ἴδιος ὁ κ. Βοβολίνης ἢ ἄλλος τις ἐρευνητῆς, πρέπει ἀπὸ τοῦ κλήρου νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ὄλην ἐκκλησίαν, εἰς τὸν ὅλον χριστιανικόν, ὑπὸ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος τροφοδοτούμενον καὶ στηριζόμενον, ἐλληνικὸν λαόν, εἰς τὴν συμβολὴν ἐπομένους τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος εἰς τὸν ὅλον πλέον ἐλληνικὸν λαόν εἰς τὰς διαφόρους ἐκφάνσεις τῆς ὄλης πνευματικῆς ζωῆς. Βιβλιοθήκη ὁλόκληρος πρέπει νὰ ἀφιερωθῆ εἰς τὸ μέγαλο αὐτὸ θέμα. Ἴσως ἐνδείκνυται καὶ ὑλικὴ ἀκόμη ὑποστήριξις νὰ δοθῆ δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπιδοθοῦν εἰς τοιαῦτα ἔργα. Εἰδικὴ ἐταιρεία θὰ ἐπεβάλλετο νὰ συσταθῆ, εἰδικῶς διὰ τὸν μέγαλον αὐτὸν σκοπὸν, διὰ τὴν προαγωγὴν τοιούτων ἐρευνῶν.

Τὸ ὅτι ἕως τώρα ἡ ἔρευνα τῆς δοξασιμένης δουλείας μας ἦτο, ὅπως καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, ὅπως ἀνεπαρκῆς, εἶχε τὰς συνεπειὰς του. Εἶναι καὶ ἡ παραμέλησις αὐτῆ ἓνας λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον τὰ ἑκατὸν ἔτη τῆς ἐλευθερίας μας δὲν ἦσαν καὶ τόσον ἀξία τῶν ἀγῶνων ποὺ προηγήθησαν. Καὶ ἂν θέλωμεν ἀπ' ἐδῶ καὶ πέρα νὰ ἐπιδείξωμεν, εἰς τοὺς ἀγῶνας ποὺ μᾶς περιμένουν, τὴν δυναμικότητα ἡ ὁποία μᾶς ἐκληρονομήθη, πρέπει νὰ ἀσχοληθῶμεν περισσότερον μὲ τὴν κληρονο-

μیان αυτήν, κατά τὸ πολὺ ὠραῖον ὑπόδειγμα πού μᾶς προσφέρει ὁ κ. Βοβολίνης.

ΤΟ ΣΤΙΓΜΑ

Λοιπὸν τὸ 1952 δὲν ἐδικαίωσε τὰς προβλέψεις ὅτι θὰ ἦτο ὄχι μόνον ἡμερολογιακῶς ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐπόψεως γεγονότων «δίσεκτον» ἔτος. Νὰ πού ἐπέρασε τὸ 1952 καὶ δὲν ἐξεργάγη ὁ τρίτος παγκόσμιος πόλεμος, τοῦλάχιστον ὑπὸ τὴν θερμὴν του μορφήν, νὰ πού τὰ σύννεφα δὲν μετεβλήθησαν εἰς καταιγίδα. Καὶ τώρα τὸ 1952 ἂν δὲν μᾶς ἀφίγη καλύτεραν, πάντως δὲν μᾶς παραδίδει τὴν παγκόσμιον κατάστασιν χειροτέραν ἂπ' ὅ,τι τὴν παρέλαβε. Πολλοὶ θὰ φρονοῦν, ἴσως ὄχι καὶ ἐντελῶς χωρὶς λόγον, ὅτι, ἀντιθέτως, καὶ μόνον διότι ἐπέρασε χωρὶς τὴν καταιγίδα, τὸ ἔτος αὐτὸ ἦτο ἔτος παρηγορίας.

Καὶ ὅμως τὸ 1952 κλείνει μὲ ἓνα στίγμα ἐπάνω του: Στίγμα διὰ τὸν πολιτισμὸν μας. Εἶναι τὸ ἔτος, εἰς τὸ ὁποῖον τὸ εἰδεχθέστατον ἐκεῖνο ἔγκλημα, τὸ παιδομάζωμα, ἀνεγνωρίσθη πλέον ὡς τετελεσμένον γεγονὸς ἀπὸ μίαν ὁργάνωσιν τοιαύτης ὀλικῆς ὅπως ὁ Διεθνῆς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ τὸν ΟΗΕ.

Δὲν λησμονοῦμεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες τί ὀφείλομεν εἰς τὸν Διεθνή Ἐρυθρὸν Σταυρὸν, ἰδίως τί μᾶς προσέφερε κατὰ τὰ χρόνια τῆς κατοχῆς. Ἀλλὰ δὲν δικαιούμεθα νὰ ἀποκορύψωμεν, ὅτι μὲ τὴν διακήρυξίν του ὅτι ἐγκαταλείπει τὸν ἄγωνα διὰ τὰ ἀρπαγέντα παιδιά συντελέσθη ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ ἀποτελῇ ἐντροπήν διὰ τὸν πολιτισμὸν. Αἱ μέλλουσαι γενεαί, αἱ ὁποῖαι θὰ κρίνουν μὲ ὀλιγωτέραν ἀναισθησίαν ἀπὸ τὴν ἐσκληρωμένην ἀπὸ τὴν τὴν τὴν βαρβαρότητα σημερινῆν γενεάν, θὰ ἠξυφύρουν ὅτι εἰς τὸ 1952 ὑπάρχει τὸ κορύφωμα τῆς καταπτώσεως. Καὶ τὸ κορύφωμα αὐτὸ ἐξεδηλώθη ἀπὸ μίαν ὁργάνωσιν ἀπὸ τὴν ὁποῖαν θὰ ἐπερίμενε κανεὶς ἀκριβῶς τὸ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον.

Εἰς τὴν εἰδικὴν ἐκείνην συγκέντρωσιν τῆς 29 Μαΐου 1949, συγκέντρωσιν πού ἔγινεν εἰς τὰ πλαίσια πανελληνίου διαμαρτυρίας διὰ τὸ παιδομάζωμα, ἐτονίσθη, ὅτι χειρότερον ἀπὸ τὸ ἔγκλημα πού λέγεται παιδομάζωμα εἶναι τὸ ἄλλο ἔγκλημα,

τῆς ἀδιαφορίας τῆς κοινῆς γνώμης διὰ τὴν ἀρπαγὴν αὐτήν. Καὶ ὅμως, ἰδοὺ τώρα, ὅτι ὑπὸ μορφήν ἀποκοπῆς τῆς ἐλπίδος, μὲ ἓνα τρόπον πού ὑπενθυμίζει κάπως τοῦ Πιλάτου τὴν ἀξιοθρήνητον χειρονομίαν, ὁ πολιτισμὸς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, διὰ μᾶς ὁργάνωσεως, ἡ ὁποία δικαίως θεωρεῖται ὡς ἐκ τῶν σεμνωμάτων καὶ καυχημάτων του, ἔδειξε κατὰ τὸ 1952 τὸ ἀκρότατον σημεῖον τοῦ δευτέρου αὐτοῦ, τοῦ χειρότερου ἐγκλήματος. Ὅ,τι ἐνεργητικὸν καὶ ἔαν ἔχη τὸ ἔτος αὐτὸ, θαμπώνεται ἀπὸ ἓνα τόσον φοβερὸν στίγμα!

ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ

Καὶ κάτι ἄλλο ὅμως, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ: ἄς ἐπιτραπῇ νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι τὸ περιοδικὸν μας ἔκλεισε πλέον τὰ δεκαπέντε του χρόνια καὶ εἰσέρχεται μὲ τὸ παρὸν φύλλον εἰς τὸ δέκατον ἔκτον.

Ἐνα περιοδικὸν χριστιανικόν, ἀλλὰ ἐρευνητικὸν εἰς πεδῖον εὐρὺ καὶ μὲ γενικότητα ἐνδιαφέροντος τὰς διαφόρους ἐκφάνσεις τοῦ πολιτισμοῦ, μὲ ἄρθρα, μελέτας πού ἴσως πολλάκις κουράζον καὶ πάντως δὲν καθιστοῦν τὸ φύλλον ἐντελῶς προσιτὸν εἰς τὰς εὐρύτερας μάζας: ἓνα περιοδικὸν τὸ ὁποῖον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐθεωρήθη «καινὸν δαιμόνιον» καὶ προσεκάλεσε περιέργειαν, σχόλια καὶ προφητείας περὶ προσεχοῦς «ἐκλείψεως» του: ἓνα τέτοιο «περιοδικὸν - πείραμα»... νὰ πού ἔχει ἤδη συμπληρώσει δεκαπέντε χρόνια τακτικῆς καὶ ἀνελλιποῦς ἐκδόσεως, παρουσιάζει πλέον μίαν σειρὰν ὀλόκληρον ἀπὸ δεκαπέντε τόμους. Τὸ φυλλομέτρημα τῶν δεκαπέντε αὐτῶν τόμων εἶναι ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον. Ἄς μᾶς συγχορηθῇ ἡ διαπίστωσις: δὲν ὑπάρχει σχεδὸν πεδῖον σχετικὸν πρὸς τὴν καλλιέργειαν τοῦ πολιτισμοῦ μας, εἰς τὸ ὁποῖον κατὰ τὰ ἔτη αὐτὰ ἡ ἀνθρωπίνη σκέψις ἀπησχολήθη καὶ τὸ ὁποῖον κατὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν τρόπον νὰ μὴν ἀντιπροσωπεύεται εἰς τὰς σελίδας πού γεμίζουν τοὺς τόμους αὐτοῦς.

Ἡ ἔκδοσις τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἤρχισεν εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Τὸν ἐπέρασεν ὅλον, ἐπέρασε τὴν πολεμικὴν δοκιμασίαν, ἐπέρασε τὰς ἀσταθείας ἐκείνας, τῶν τελευ-

ταίων χρόνων, φθάνει τώρα εἰς τὴν ἐνατένισιν τῶν νέων προβλημάτων. Καὶ χωρὶς νὰ ἀνακατεῦται εἰς τὴν πολιτικὴν προσπαθεῖ νὰ μὴ μένη μακρὰν ἀπὸ τὸν πόνον καὶ τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἔθνους, ὅπως οὔτε ἀπὸ τὰς ἐξελίξεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐν γένει. Ὡς πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην θὰ εἴχομεν σειρὰν ὁλόκληρον πρωτοτύπων ἐπιστημονικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐργασιῶν νὰ ἀναφέρωμεν ποὺ ἔφεραν νέα ὅλως πράγματα. Διὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸν κόσμον τῆς φυσικῆς ἀρκεῖ νὰ σημειώσωμεν: ὅτι τὰς νέας περὶ συστάσεως τοῦ σύμπαντος θεωρίας (βλ. ἤδη θεωρίαν Lemaître) ἐνεφάνισαν διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ ἑλληρικὸν κοινὸν αἱ «Ἀκτίνες» τοῦ 1938 (σ. 41 ἐπ.) δι' ἄρθρων τοῦ καθηγητοῦ κ. Σ. Πλακίδου καὶ ὅτι τὰ περὶ ἀτομικῆς ἐνεργείας, αὐτὴν τὴν ὑπέδειξαν τῆς ἀτομικῆς δυνάμεως, τὸ ἑλληρικὸν κοινὸν ἐπληροφορήθη διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τὰς «Ἀκτίνες», ἀπὸ ἄρθρον τοῦ συνεργάτου μας ὑψηλοῦ κ. Κωτσάκη, εἰς τὸν πρῶτον ἐπίσης τόμον τῶν «Ἀκτίνων» (1938, σελ. 89 ἐπ.) καὶ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν τὸ πολὺ κοινόν, εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦλάχιστον, οὐδ' ὑποπτεύετο κἀν τὰ περὶ διαστάσεως τοῦ ἀτόμου. Ἐπὶ τῆς κατόπιν ἢ ἀτομικῆς βόμβα ἐξεργηγνύετο εἰς τὸ Ναγκασάκι!

Ὡς πρὸς τοὺς συνεργάτας ποὺ συνέβαλον διὰ νὰ γραφοῦν αὐτοὶ οἱ τόμοι, τινὲς δὲν ζοῦν πλέον εἰς τὸν κόσμον αὐτόν. Καὶ ἅς ὑπενθυμίσωμεν τὴν μορφήν τοῦ ἀειμνήστου Ἀλεξάνδρου Γκιάλα (ἢ Γ. Βερίτη). Πάντως, ἐκεῖνο ποὺ ἀπεδείχθη κατὰ τὰ δεκαπέντε χρόνια ποὺ ἐπέρασαν, εἶναι ὅτι ὅταν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς μετὴν ἔκδοσιν τῶν «Ἀκτίνων» ἐτονίζετο ὅτι συνεργάται εἶναι ὅλοι οἱ ἀναγνώσται τοῦ περιοδικοῦ, δὲν ἀπετέλει τοῦτο λόγον κενόν, ἀλλὰ προαγγελίαν τῆς πραγματικότητος. Δεκαπέντε χρόνια κατόπιν τὴν χαίρομεθα τὴν πραγματικότητα αὐτήν. Καὶ αὕτη πρὸ πάντων μᾶς κάμνει νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεὸν διὰ τὸ μέχρι τοῦδε ἐπιτελεσθῆν, τὸ ὅποιον πράγματι ἦτο «ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ

νοοῦμεν» καὶ γεμίζει ἀπὸ εὐθύνας ἀλλὰ καὶ ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον.

ΕΥΓΕΙ

Ὁ Πανελλήνιος Ἰατρικὸς Σύλλογος δι' ἀποφάσεως τοῦ συμβουλίου του ληφθείσης παμψηφεί ἐξέλεξεν ὡς ἐπίτιμόν του πρόεδρον τὸν καθηγητὴν καὶ ἀκαδημαϊκὸν κ. Μαρίνον Γερουλάνον.

Νὰ ἐκφράσωμεν τὴν χαρὰν μας διὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτήν... ἀλλ' ὑπάρχει ἓνα κώλυμα! Ὁ σεβαστὸς καθηγητὴς εἶναι ἤδη ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ὁ πρόεδρος τῆς Χριστιανικῆς Ἐνωσεως Ἐπιστημόνων, τῆς ὁποίας ὄργανον εἶναι αἱ «Ἀκτίνες». Ὡς κάποια περιαντολογία λοιπὸν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκληφθῆ τῆς χαρᾶς μας ἢ ἐκφρασις.

Ἄλλὰ δὲν νομίζομεν ὅτι τοιοῦτο κώλυμα πρέπει νὰ ὑπερισχύσῃ. Ἐξαφανίζεται μέσα εἰς τὴν ἀκτινοβολίαν τὴν ὁποίαν ἐκπέμπει ἡ φυσιογνωμία τοῦ σοφοῦ ἐπιστήμονος καὶ ἐξόχου Ἑλληνοῦ. Εἰς τὰς ἐπάξεις τῆς ἐπιστήμης ἐπὶ ἐξήντα χρόνια κατὰ συνέχειαν, μετὰ λαμπρὰν δρᾶσιν εἰς παγκοσμίους κύρους χειρουργικὰς κλινικὰς, μετὰ ἐπιστημονικὴν ἔρευναν, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη εἰς ὑπερεκατὸν εἰδικὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας, εἰς τὴν καθηγητικὴν καθέδραν, εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, εἰς τὴν προεδρίαν τῆς Ἀκαδημίας, διεκρίθη τόσον ὁ κ. Γερουλάνος, ὥστε δὲν ἔχει νόημα νὰ θέλωμεν νὰ καταπνίξωμεν τὴν ἀπὸ τῶν στηλῶν τούτων συμμετοχὴν εἰς τὴν γενικὴν πλέον ἀναγνώρισιν.

Ἄλλὰ μήπως εἶναι μόνον ἡ καθαρῶς ἐπιστημονικὴ δρᾶσις; Μαζὶ μετὰ αὐτὴν ἐρχεται ἡ ἀκαταπόνητος ἐργασία εἰς τὰ νοσοκομεία, ἡ ὄργανωσις τῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πόλεμους, ἡ κατόπιν ὑπὲρ τῆς ὑγιεινῆς ἀναπτύξεως τοῦ λαοῦ μας συνεχῆς δρᾶσις. Ἄλλὰ εἶναι μόνον αὐτό; Ἐρχεται ἡ ὅλη τοῦ τιμωμένου καταπληκτικὴ εἰς ἕκτασιν καὶ θαυμαστὴ εἰς πληρότητα καὶ ποιότητα κοινωνικὴ δρᾶσις. Καὶ αὐτὰ ὅλα τὰ ἐπιστέφει ὁ ὑποδειγματικὸς χαρακτήρ, τὸ ἦθος ποὺ ἐπιβάλλεται εἰς ὅλους, μετὰ τὴν χαρακτηριστικὴν τοῦ σοφοῦ ὄντως ἀνδρὸς ἀπλότητα καὶ ἀφέλειαν καὶ καλωσύνην τῆς καρδιάς. Τοιαύτη σπανία πράγματι σύνθεσις εἰς

πνευματικὴν συγκρότησιν, προβάλλει τὸν κ. Γερούλιον, ὡς ἐν παντὶ καὶ θεωρίᾳ καὶ πράξει καὶ δυνάμει καὶ βίῳ διδάσκαλον τοῦ γένους, ἓνα τῶν σεβαστοτέρων ζώντων Ἑλλήνων.

Ἐνα τοιοῦτον ἄνδρα, εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ διότι μᾶς τὸν ἔδωσε καὶ διότι μᾶς τὸν διατηρεῖ καὶ δὴ εἰς ἀκμὴν καὶ δραστηριότητα συνεχῶς ἀνακαινιζομένην. Εἰς τὸ πρόσωπόν του ἔχομεν ζωντανήν τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ὠραίου ψαλμικοῦ στίχου «ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου». Εἰς ἡλικίαν 85 ἤδη ἑτῶν ὁ σεβαστός μας καθηγητὴς με ἀκατάβλητον τὴν πολὺπλοκον καὶ πανταχοῦ ὑποδειγματικὴν ἐνεργητικότητά του εἶναι ὁ ὄχι ὀνόματι μόνον ἀλλὰ με ἐργασίαν ἀποτελεσματικὴν πρόεδρος τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων». Ὅχι μόνον προεδρεῖται καὶ νοουθετῶν καὶ ἐνισχύων, ἀλλὰ καὶ συνεχῶς γράφων καὶ ὁμιλῶν ἐπὶ τῶν θεμάτων τοῦ ὑγιούς προσανατολισμοῦ τῆς ἐπιστήμης του, ὅπως προχθὲς μόλις τὸν ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Τοιοῦτο πνευματικὸν ἀνάστημα ἔρχεται ἤδη καὶ ἐκλέγει ὡς ἐπίτιμον πρόεδρον τοῦ ἱατρικοῦ σώματος τῆς Ἑλλάδος ἡ διοίκησις τοῦ Πανελληνίου Ἱατρικοῦ Συλλόγου. Ἐνα μεγάλο «εὖγε» ἐκ μέρους ὄλων μας. Τοιαύτη ἐκλογή ἀποτελεῖ μίαν πνευματικὴν ἡγετικὴν χειρονομίαν. Καὶ πολὺ ἐπικαίρως. Ἡ θέσις τοῦ ἱατροῦ εἶναι εἴπερ ποτε ἄλλοτε σήμερον θέσις πνευματικοῦ ἡγέτου. Καὶ εἰς τὸ ἐρώτημα, ἂν τὸ ἱατρικὸν σῶμα εἶναι σήμερον εἰς θέσιν νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τοιαύτας καὶ τηλικαύτας εὐθύνas καὶ προσδοκίας (ἐρώτημα ὃχι καὶ τὸσον ἀφύσικον, ἂν ἀναλογισθῇ κανεὶς τὸν ὄλισμόν ὡς θεοῦσαν πού ἐκυριάρχει εἰς περασμένους χρόνους) ἀκριβῶς ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκλογή τοῦ κ. Γερούλιου ἀποτελεῖ καὶ ἀπάντησιν ἀρίστην καὶ συμβολισμόν ὠραῖον καὶ πράγματι συγκινητικὸν καὶ παντὸς ἐπαίνου ἄξιον.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ

Δυπούμεθα, ἀλλὰ μᾶς εἶναι ἀναπόφευκτος καὶ ἄλλη μία περιαιτολογία. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης κ. Γερόν. Κοτσώνης

εἶναι τὸσον πολύτιμος συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ὥστε καὶ τὸ νέον του βιβλίον «Τὸ ἐνθουσιαστικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν μαρτύρων», εἶναι ἀπό τινος ἀπόψεως καὶ βιβλίον τῶν «Ἀκτίνων». Παρ' ὅλον τοῦτο δὲν θὰ διαστάσωμεν νὰ ἐπιστήσωμεν ὅπως ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνοστῶν μας ἐπὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ.

Θέμα του, εἶναι τὸ μεγάλο θέμα τῆς ἡρωϊκῆς ἐκκλησίας τῶν πρώτων αἰώνων τῶν διωγμῶν. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν συνδέεται ἀμέσως καὶ μετὰ τὸ κατ' ἐξοχίαν, ὅπως εἴπομεν, θέμα τοῦ 1953, τῆς ψυχικῆς ἀντιστάσεως τοῦ ὑποδοῦλου γένους κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας. Ἀκριβῶς ἀποβλέπον εἰς τοὺς μάρτυρας τῶν πρώτων αἰώνων (εἶναι γεμάτη ἡ Ἑλλάς ἀπὸ ναοὺς καὶ ἐξωκκλήσια ἀφιερωμένα εἰς τοὺς μάρτυρας) τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἤντλει δύναμιν διὰ νὰ φέρῃ, ὅπως ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστews, τὸν ἰδικὸν του Σταυρὸν καὶ νὰ νικήσῃ, ὅπως οἱ μάρτυρες τῶν πρώτων αἰώνων, τὴν νίκην μετὰ τοῦ ἰδίου Ὀνόματος τὴν ἐπικλήσιν. Καὶ τοῦτο καθιστᾷ ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσαν καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς τὴν ἐκδοσιν τῆς νέας μελέτης τοῦ ἐκλεκτοῦ συνεργάτου μας.

Ἡ ἐπιστημονικὴ «θέσις» τῆς συγγραφῆς σχετίζεται μετὰ τὸν ἰσχυρισμὸν τῆς ἀρνήσεως, ὅτι ἐπρόκειτο τάχα περὶ «ἐνθουσιασμῶν» (ἐξάλλων περὶ τῶν ἀνθρώπων) μετὰ τὴν προσδοκίαν τῆς προσεχοῦς ἐλευσεως τοῦ Κυρίου, τὴν ὁποίαν ἡ πρώτη γενεὰ τῶν Χριστιανῶν ἐθεώρει ὡς ἐπικειμένην ἐντὸς τῶν ἡμερῶν τῆς. Καὶ ὁ συγγραφεὺς μετὰ παράθεσιν ὀλιγοῦ ἀφθόνου καὶ ἀμέσως ἐκ τῶν πηγῶν εἰλημμένου, μετὰ σύνδεσιν πρὸς ὃ,τι ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἐγράφη, καταδεικνύει ὅτι τοιαύτη ἀποψις εἶναι καθ' ὀλοκληρίαν ἀστήρικτος. Τὸ ἡρωϊκὸν στοιχεῖον τῶν μαρτύρων ἐξεδηλώθη κυρίως εἰς αἰῶνας, ὅπου ὁ «ἐνθουσιασμός» αὐτὸς εἶχε περάσει διότι ἀκριβῶς εἶχε παρέλθει ἡ γενεὰ πού ἐπερίμενε τὴν ἄμεσον ἐλευσιν τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν καθαρῶς ἐπιστημονικὴν πλευρὰν θὰ ἀσχοληθοῦν ἀρμοδιότεροι εἰς ἀρμοδιότεραν στήλην. Ἐνα μόνον θὰ το-

νίσωμεν ἡμεῖς εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας : ὅτι δὲν πρέπει νὰ φοβηθοῦν, ὅτι θὰ ἔχουν ἐνώπιόν των μίαν σχολαστικῶς ἐπιστημονικὴν ἔκθεσιν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ μὴ εἰδικὸς οὔτε τὰς προσλαμβάνουσας παραστάσεις οὔτε ἐπιτέλους καιρὸν καὶ διάθεσιν ἔχει. Ἀντιθέτως, ὁ συγγραφεὺς κατάρθωσε νὰ συνδυάσῃ καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐμβρίθειαν καὶ τοῦ ὕφους τὴν σαφήνειαν, ὥστε νὰ κάμῃ προσιτὴν τὴν ἐπιστημονικὴν του συμβολὴν καὶ εἰς τὸν μὴ εἰδικὸν καὶ εἰς κάθε πνευματικὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην μιᾶς ἐπαφῆς μὲ τὴν ἐκκλησίαν τῶν πρώτων αἰῶνων, τὴν ἐκκλησίαν τῶν μαρτύρων. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ συγγραφεὺς ἔχει ξεχωρίσει εἰς δύο διακεκριμμένα τμήματα τὴν καθ' αὐτὸ ἔκθεσιν τοῦ θέματος ἀπὸ τὴν εἰς τὰς πηγὰς καὶ τῆς βιβλιογραφίας ἀναδρομὴν, τὴν ὁποίαν ὄντως δύναται νὰ παρατρέξῃ ὁ μὴ εἰδικός.

Ἄν δὲν ἦτο, ἐπαναλαμβάνομεν, ἀπὸ κάποιας ἀπόψεως τὸ σημείωμα τοῦτο καὶ μίᾳ περιουτολογίᾳ θὰ εἴχομεν καὶ πολλὰ ἄλλα νὰ προσθέσωμεν, ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ βιβλίου τούτου, ἀλλὰ θὰ τὰ ἰδῆ ὁ ἀναγνώστης ὅλα μόνος του. Ἄς τοῦ συστήσωμεν μόνον ἀκόμη μίαν φορὰν νὰ τὸ μελετήσῃ τὸ βιβλίον τοῦτο. Κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον «θὰ μᾶς θυμηθῆ» καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ εὕρῃ τὴν σύστασίν μας πλεόν ἢ δικαιολογημένην.

ΚΑΤ' ΑΠΟΣΠΑΣΙΝ

Ὅστε τὸ οικονομικὸν πρόβλημα τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀκόμη δὲν ἐλύθη. Λεῖπουν διὰ τὴν λειτουργίαν του τρία ἢ τέσσαρα δισεκατομμύρια δραχμῶν καὶ αὐτὰ τὰ τρία ἢ τέσσαρα εἶναι ἀδύνατον νὰ τὰ εὕρῃ τὸ ἑλληνικὸν κράτος ἀνάμεσα εἰς τὰς ἐπτὰμις χιλιάδας δισεκατομμυρίων πού ἐξοδεύει κατ' ἔτος... οὔτε αὐτὸ τὸ ἴδιον δὲν γωρρίζει ποῦ!

Ἐν τῷ μεταξύ, καυχᾶς γίνεται διότι τὸ ἴδιον κράτος δίδει—λέγουν—περὶ τὰ δεκαπέντε δισεκατομμύρια δραχμῶν κατ' ἔτος εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ θεάτρου, ἢ κατ' ἄλλους εἰς μὴ ἐνίσχυσιν ἀλλὰ βλάβην του. Ἀφοῦ ὅμως εἶναι ἔτσι τὰ πράγματα καὶ ἀφοῦ τὸ Ἔθνος πού ἔχει τὰ Πανεπιστήμια

μας, ὡς τὸ κατ' ἔξοχὴν καμάρι του εἰς τὸ ὁποῖον ὅλη ἡ στοργὴ τοῦ κράτους καὶ τῶν ἰδιωτῶν ἢ γενναιοδωρία συνεκεντροῦντο, ἀφοῦ τώρα ὅλα αὐτὰ εἶναι παρελθὸν καὶ μόνον τίθεται ζήτημα ἂν ἢ ὄχι τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ἀντιπροσωπεύῃ εἰς ἐνδιαφέρον διὰ τὸ Ἔθνος τὰ τρία ἐπτὰκις χιλιοστὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ μας, διατὶ νὰ μὴ καταφύγωμεν εἰς μίαν ἄλλην περισσότερον «ρεαλιστικὴν» καὶ συγχρονισμένην λύσιν; Θὰ εἶναι ἡ λύσις τῆς ἐξοικονομήσεως, διὰ τῆς μεθόδου τῆς «ἀποσπάσεως».

Ἀφοῦ διὰ τὸ θέατρον, τὸ ὁποῖον ἡμπορεῖ νὰ αὐξάνῃ τὴν τιμὴν τῶν εἰσιτηρίων, δίδονται πέντε φορὰς περισσότερα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα τὸ Πανεπιστήμιον (πού δὲν ἡμπορεῖ νὰ αὐξάνῃ τὰ δίδακτρα) χρειάζεται, ἀλλὰ δὲν τοῦ δίδονται, ἄς ἀποσπασθῆ ἢ ἂν θέλετε ἄς προσκολληθῆ καὶ τὸ Πανεπιστήμιον ὡς ἐν εἶδος παραρτήματος τοῦ θεάτρου—«θίασοι» δὲν ἐλέγοντο εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ παρόμοια μορφωτικὰ συστήματα; Ἄς θεωρηθῆ, λοιπόν, καὶ τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καὶ φυσικὰ καὶ τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, ὡς κάτι ἀντίστοιχον πρὸς ἓνα ἐπὶ πλεόν «θέατρον», ὡς παράρτημα τοῦ Ἐθνικοῦ, τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς, τοῦ ἐλευθέρου θεάτρου κλπ. Ἐκεῖ λοιπόν κατὰ τὰ κολλήσῃ καὶ ἀπὸ τὰ δεκαπέντε δισεκατομμύρια θὰ μορῶσιν με αὐτὴν τὴν δικαιολογίαν νὰ πάρῃ τὰ τρία πού τοῦ χρειάζονται διὰ νὰ μὴ κλείσῃ τὰς πύλας του.

Εἶναι καὶ αὐτό, διὰ νὰ ἐνθυμηθοῦμε καὶ τὸν Καβάφην, μίᾳ λύσις... ἔτσι πού καταντήσαμεν!

BENEDETTO CROCE

Δὲν ἐπρόφθασεν ἡ παροῦσα στήλῃ εἰς τὸ περασμένον τεῦχος νὰ σημειώσῃ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου πράγματι Ἰταλοῦ φιλοσόφου Benedetto Croce. Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἀργά, διὰ μερικὰ λόγια ἀφιερωμένα εἰς τὸν μέγαν νεκρόν.

Ὁ Benedetto Croce ἐνώνει μὲ τὴν δημιουργίαν του τὰς ἀνησυχίας δύο αἰώνων. Ἀνῆκει εἰς τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι ἦσαν γεμᾶτοι ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ

τὰς ἀνησυχίας τοῦ περασμένου αἰῶνος. Ἐγεννήθη τὸ 1866 ἀλλὰ εἶχε τὴν προνομίαν νὰ φθάσῃ μέχρι τῶν μέσων καὶ τοῦ παρόντος ἐν πλήρει ἀκμῇ. Ὡς τέκνον τῶν ἀνησυχῶν τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος δὲν ἦτο περίεργον ὅτι ἀντέδρασε κατὰ τῆς αὐστηρᾶς μοναστηριακῆς ἀνατροφῆς, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὡς παιδί. Οὔτε ὅτι κατόπι, ὡς πνεῦμα φιλελευθέρου πού δὲν εἶδεν ἔμπρός του ἀνθησιν πνευματικῆς ἐλευθερίας, ὅπως ἐκείνην πού παρουσιάζει σήμερα ὁ ἀγωνιζόμενος Χριστιανισμός, δὲν εὐρῆκεν ὡς δρόμον διὰ τὴν πορείαν του πρὸς πραγματώσιν τῶν φιλελευθέρων ἰδεωδῶν, τὸν δρόμον τοῦ Σταυροῦ.

Ἄρνητὴς ὅμως τοῦ συνήθους τύπου δὲν ὑπῆρξεν. Ἐὰν δὲν συνεβάδισε μὲ τὸν Χριστιανισμὸν δὲν ὑπῆρξεν ὅμως καὶ στρατιώτης τῆς ἀρνήσεως. Ἠκολούθησε τὰ ἴχνη τῆς Ἐγγελιανῆς φιλοσοφίας, παρ' ὀλίγον νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Μαρξισμόν, ἀλλὰ διετήρησε μίαν ἀληθινὰ φιλελευθέρων διαλεκτικὴν εἰς τὴν ὁποίαν οὔτε ἡ ἄρνησις ἤμπορεῖ νὰ βρῆ καταφύγιον. Ὑπῆρξεν ἀγωνιστὴς καλόπιστος. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, μολονότι δὲν ἦτο, ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ ἡ ἔκφρασις, «ἰδικός μας», ὑπῆρξεν ὅμως ἄνθρωπος εἰς τὸν ὅποιον ὀφείλομεν σεβασμόν.

Ἡ ἔρευνά του, αἱ ἀνησυχίαι του, ἀκόμη καὶ ἐκεῖ ὅπου ἔλαβαν μορφήν ἀρνήσεως, ὑπῆρξε συμβολή. Καὶ μόνον νὰ τὸν συγκρίνῃ κανεὶς μὲ ἓνα ἄρνητὴν, ὁ ὅποιος ἐγέμισε καὶ αὐτὸς ἀκριβῶς τὸ δεῦτερον ἡμισυ τοῦ δεκάτου ἐνάτου καὶ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, μὲ τὸν Μπέρναρ Σῶ, καὶ μόνον νὰ συγκρίνῃ τὸ ἔργον τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου, εἶναι ὄχι πλέον ἄγνοια ἀλλὰ καὶ βλασφημία. Πόσον διαφέρει ἡ ἄρνησις τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὴν ἄρνησιν τοῦ ἄλλου ἀρκεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ ἐξῆς σκέψις τοῦ Benedetto Croce: «Ὅτι, ἀκόμη, καὶ ὁ θάνατος δὲν εἶναι παρὰ ὁ δημιουργὸς τῆς καινούργιας ζωῆς. Ὁ θρῆνος τοῦ θανάτου εἶναι τὰ πρῶτα κλάμματα τοῦ παιδιοῦ πού γεννιέται.

Τοιαύτας σκέψεις διατυπώνουν ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι, καὶ ὅταν ἀρνοῦνται, κάτι τὸ θετικὸν ἔχουν μέσα τους. Ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι δὲν χλευάζουν ἀλλ' ἀγωνίζονται.

Καὶ μόνον ἐπίσης ἡ σύγκρισις τοῦ Croce μὲ τὸν συναγωνιστὴν του τὸν Gentile, ὁ ὅποιος ἐπῆρε κατόπι τὸν δρόμον τοῦ φασισμού ἐνῶ ὁ Croce ἔμεινε καὶ εἰς τὰς θωπείας καὶ εἰς τὰς ἀπειλὰς τῶν φασιστῶν ἀπόστοιτος, ἀρκεῖ διὰ τὸν σεβασμόν. Καὶ δίδει εἰς τὸν Croce, εἰς τοὺς ἀγῶνας του, εἰς τὸ τετράπτυχον τοῦ ἔργου του πού ἀρχίζει ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴν καὶ κλείνει μὲ τὴν ἱστορίαν, δίδει τὴν ἰδιάζουσαν θέσιν τὴν ὁποίαν ἡμεῖς πρῶτοι, ἀπὸ χριστιανικῆς σκοπιᾶς, ἔστω καὶ σκοπιᾶς διαφύρου ἢ καὶ ἀντιθέτου ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του, πρέπει νὰ τοῦ τὴν ἀναγνωρίσωμεν.

Z. N.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΤΟ ΑΙΤΗΜΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Φίλε Κύριε Διευθυντά,

Εὐχαριστῶ θερμῶς τὰς ἀγαπητὰς «Ἀκτίνας», διότι ἠθέλησαν εἰς τὴν στήλην τῶν «Ἀπόψεων» τοῦ τεύχους τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὰς δηλώσεις, εἰς τὰς ὁποίας εἶχον προβῆ εἰς τὸν ἡμερησίον τύπον ὡς Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νόμου «περὶ ἰδρύσεως φορολογικῶν δικαστηρίων».

Τοῦ συντάκτου τῶν «Ἀπόψεων» προσκάλασαν ἰδιαίτερος τὴν προσοχὴν ἢ εἰς τὰς δηλώσεις φράσις μου, ὅτι διὰ τοῦ νόμου θεσπίζεται μία ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη, διότι, ἐκ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὅποιον ἐκδικάζονται αἱ φορολογικαὶ ὑποθέσεις, κρίνεται αὐτὸ τοῦτο τὸ σύστημα καὶ ἡ ἑσῆς τῆς φορολογίας.

Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν εἰς τὰς «Ἀπόψεις» σχολίων ἐπὶ τῶν δηλώσεών μου ἐκείνων δὲν ἀποκλείεται νὰ ἀφῆθῃ ἢ ἐντόπισις, ὅτι τὰ φορολογικὰ δικαστήρια αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ θὰ φέρουν τὴν φορολογικὴν δικαιοσύνην καὶ κατὰ συνέπειαν δι' αὐτῶν καὶ μόνον θὰ ἀρθῇ πᾶσα ἀδικία προσγενομένη εἰς τὸν φορολογούμενον πολίτην, θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃτε νὰ προσθέσω τὰ ἐξῆς ἐπὶ τοῦ θιγέντος θέματος :

Πρῶτον, θέλω νὰ ἐξηγήσω, ὅτι ἡ σχετικὴ περικοπὴ τῶν δηλώσεών μου, ὅτι ἐκ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὅποιον ἐκδικάζονται αἱ φορολογικαὶ ὑποθέσεις κρίνεται τὸ σύστημα καὶ ἡ βᾶσις τῆς φορολογίας, δὲν ἔχει τὴν ἔνοιαν, ὅτι διὰ τῶν φορολογικῶν δικαστηρίων θὰ ἀρθοῦν βασικαὶ ἀδικίαι, τὰς ὁποίας καθιστοῦν αὐτὸ τοῦτο τὸ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἐφαρμοσθεσμένον σύστημα. Διότι, ὅπως εἶναι γνωστὸν, τὰ δι-

καστήρια κρίνουν κατά τὸν νόμον καὶ ὄχι περὶ τοῦ νόμου.

Βεβαίως, προκειμένου περὶ πραγματικῶν ἰδιῶν ζητημάτων, ἀκόμη καὶ ἐπὶ ἀδίκου φορολογικοῦ συστήματος, ὁ φορολογικὸς δικαστής, ὡς δικαστής τῆς οὐσίας, δύναται νὰ ἀπαμβλύνῃ ὀρισμένες ἀδικίας ἐνὸς τοιοῦτου ἀδίκου συστήματος. Διότι ὁ φορολογικὸς δικαστής διαφέρει ἀπὸ τὸν τακτικὸν δικαστήν, λόγῳ τοῦ ὅτι, κατὰ τὸ κρατοῦν ἐν τῇ φορολογικῇ δίκῃ ἀνακριτικὸν σύστημα, ἐπιδικάζεται κατ' αὐτὴν ἢ ἐξέδρασεις τῆς ἀληθείας ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ εἰς ἐπαγγέλματος, διὸ καὶ εἶναι ἀγνωστος ἐν τῇ φορολογικῇ δίκῃ ἢ ἐρημοδικία. Ἀλλὰ τὸ ποσοστὸν τῆς ἀπαμβλύνσεως δὲν δύναται παρὰ νὰ εἶναι μικρόν, διότι δὲν δύναται ὁ φορολογικὸς δικαστής νὰ ἀποκαταστήσῃ πλήρῃ τὴν ἔννοιαν τῆς φορολογικῆς δικαιοσύνης, διορθῶν τὰς ἀδικίας τὰς ἐγκατεμένους εἰς τὸ ἰσχύον φορολογικὸν σύστημα.

Διὰ τοῦτο, διὰ νὰ ἠμιλῶμεν περὶ φορολογικῆς δικαιοσύνης, ἀπονεμομένης κατὰ τρόπον ἀσφαλῆ ἀπὸ τὰ φορολογικὰ δικαστήρια, πρέπει :

α) Τὸ σύστημα τῆς φορολογίας νὰ εἶναι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δίκαιον.

β) Ἡ ἐλεγκτικὴ ἐργασία πρὸς προσδιορισμὸν τῆς φορολογητέας ἔβλης νὰ γίνῃ ἐπίσης κατὰ τρόπον δίκαιον, ἀντικειμενικόν, πλήρῃ καὶ καθολικόν δι' ἑαυτοῦ τοῦ φορολογουμένου καὶ

γ) Νὰ ὑπάρχουν αὐτοτελεῆ καὶ ἀνεξάρτητα τῆς διοικητικῆς φορολογικῆς δικαστήρια, τὰ ὁποῖα νὰ δύνανται, μὴ ἀντιδικοῦντα πρὸς τὸν πολίτην, ἀλλὰ αἰρέμενα ὑπερθεῖν τῶν διαδίκων καὶ τῆς δικαιοσύνης ὑποθέσεως, νὰ ἀπονέμουν τὸ δίκαιον ἐπὶ πάσης βασιμῆς ἀντιρρήσεως εἴτε αὐτὴ ἀφορᾷ νομικὸν ζήτημα, εἴτε καὶ τὴν οὐσίαν.

Αἱ φαρφίσαι εἰς τὰς «Ἀπόψεις» σκέψεις, ὅσον ἀφορᾷ τὰς σχέσεις τοῦ φορολογουμένου πολίτου πρὸς τὸ Κράτος καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν πίστιν ἐπὶ τῆν δικαιοσύνην, ὡς πίστιν εἰς πνευματικὰς ἀξίας, διὰ τῆς ὁποίας καὶ μόνῃς δύναται νὰ θεμελιωθῇ ὁ θεσμὸς τῶν φορολογικῶν δικαστηρίων, εἶναι ἀπὸ τὰς μεγάλαις ἀληθείαις, τὰς ὁποίας τόσον καρποφόρως καλλιεροῦν καὶ διαδίδουν αἱ ἀγαπηταὶ «Ἀκτίνες».

Τέλος αἱ σκέψεις, ὅτι ἡ φορολογικὴ ἀδικία

πρέπει νὰ κτυπηθῇ ὄχι μόνον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ βάθος, εἶναι ἀρρηκτικῶς συνδεδεμένοι μετὰ τὴν ἔννοιαν τῆς φορολογικῆς δικαιοσύνης, ἀνάγονται δὲ αὐταὶ κυρίως εἰς τὰ ἀνωτέρω δύο πρῶτα θέματα, τοῦ ἰσχύοντος φορολογικοῦ συστήματος καὶ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ. Διότι ἀποτελεῖ ἐπίσης μεγάλην ἀδικίαν, εἴταν τὸ Κράτος φορολογῇ δικαίως μὲν ὀρισμένους πολίτας, ἀλλὰ ἄλλους εἴτε δὲν τοὺς φορολογεῖ καθολικῶς, εἴτε τοὺς φορολογεῖ ἑλλιπῶς. Πάντως ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου ζητήματος κατὰ τὰ τρία τελευταῖα εἴη καταβάλλεται ἐντατικὴ προσπάθεια ἐκ μέρους τόσοσ τῆς ἡγεσίας, ὅσον καὶ τῶν φοροτεχνικῶν διηρησιῶν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν διὰ νὰ περιορισθῇ ἡ ἀδικία ἐκ τῆς φοροδιαφυγῆς, ἢ ὁποῖα δὲν ἀποστρεφεί μόνον τὸ Δημόσιον τῶν μέσων πρὸς θεραπείαν τῶν κοινωνικῶν τοῦ σκοποῦ καὶ τὸ δυσκολεῖ εἰς τὴν ἰσορροπίαν τοῦ φορολογικοῦ βάρους, ἀλλὰ ἀδικεῖ καὶ τοὺς ἐκπληροῦντας τὰς ἐκ τῆς νομίμου φορολογίας ὑποχρεώσεις των πολίτας, τῶν ὁποίων πλήσσει ἡ φορολογικὴ συνείδησις, ὅσον ἰσχυρὰ καὶ ἂν εἶναι αὕτη.

Ἐὰς ἐλπίζομεν δὲ παραλλήλως, ὅτι καὶ τὸ Κράτος θὰ νοικοκυρευθῇ κατὰ τὸν ζητούμενον ὑπὸ τῶν «Ἀκτίνων» τρόπον, ὥστε νὰ ἰσραρχήσῃ τὰς δαπάνας του καὶ νὰ ἐκτελεῖ ταύτας κατ' ἀπόλυτον προτεραιότητα τῆς ἀνάγκης τῶν κοινωνικῶν του σκοποῦ. Μέχρις ἄρα ἄρα ὅσον τοῦτο ἐπιτυχεθῇ, θὰ μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ ἔχωμεν τὴν γνώμην, ὅτι δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ εἰσακουσθῇ ἢ ὑπὸ τῶν «Ἀκτίνων» γινόμενη σύστασις περιστολῆς τῆς δραστηριότητος τῆς φορολογουμένης ἀρχῆς. Φοβούμαι ὅτι ἡ σύστασις αὕτη θ' ἀπετέλει σύνθημα, ἀπὸ τὸ ὅποιον οὐδὲν καλὸν θὰ προέκυπτε, μόνῃ δὲ ὅσον ἐπιφανὴ θὰ εἶχε νὰ καλλιεργηθῇ τὸ πνεῦμα τῆς ἐλαστικότητος καὶ τῆς μεγαλυτέρας φοροδιαφυγῆς, μὲ ἄμεσον καὶ εὐθὺ ἀποτέλεσμα τὴν συνέχισιν καὶ περαιτέρω ἐπιδείνωσιν τῆς φορολογικῆς ἀδικίας.

Μετὰ πάσης τιμῆς
Θ. Δ. ΜΕΡΤΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

Γεν. Διευθυντῆς Ὑπουργ. Οἰκονομικῶν

Ἀθῆναι: 15 Δεκεμβρίου 1952

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΕΝΑΣ ΦΑΥΛΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

Δημοσιεύθησαν πληροφορίες, βασισμένες σὲ στατιστικὰ στοιχεία καὶ ἀριθμούς, γιὰ μὴ νῆα ἔνταση τῆς κρίσεως τοῦ λογοτεχνικοῦ βιβλίου. Σύμφωνα μὲ τις πληροφορίες αὐτές, ὁ ἀριθμὸς τῶν βιβλίων, ποὺ τυπώθηκαν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ 1952, ἦταν σημαντικὰ μικρότερος ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά. Καὶ τὸ χειρότερον: οἱ ἀγοραστὲς τῶν βιβλίων ἦσαν ἀκόμα πλεονάζοντες. Καὶ γίνονται προσπάθειαι νὰ διαπιστωθῶν τὰ αἷτια καὶ νὰ

βρεθοῦν λύσεις γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς καταστάσεως.

Ἄρα αὐτὰ εἶναι ἀληθινὰ καὶ σωστά. Καὶ θὰ μᾶς δεσθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ ποῦμε κι' ἐμεῖς πλεονάζοντες τις σκέψεις μας σ' ἐπόμενον φύλλον τῶν «Ἀκτίνων». Νεμίζομε ὅμως ὅτι πρέπει νὰ ἐπισημάνομε ἀπὸ τώρα ἕνα σοβαρὸ σημεῖο, ποὺ εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην μας, τὸ σοβαρότερον σημεῖο τῆς κρίσεως: τὸ γεγονός ὅτι ἡ κρίση αὕτη τοῦ λογοτεχνικοῦ βιβλίου δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα οὐτε συμβαδίζει μὲ γενικώτερη κρίση τοῦ βι-

βλίου, ὅπως καὶ σημαίνει ὅτι τὸ ἐλληνικὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ διαβάζει λιγώτερο. Ἀπεναντίας διαβάζει περισσότερο. Ἐπάρχουν περιοδικὰ πού γεμίζουσι σωρὸς σελίδων μὲ τὰ παρδαλὰ μωσαϊκὰ ἀπὸ κατώτερα πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς ἀναγνώσματα, καὶ ὁμοίως κυκλοφοροῦν ὁ ἕκαστος ἢ καὶ περισσότερες χιλιάδες ἀντίτυπα! Τὸ ἴδιον καὶ τὰ ἀπειράριθμα εἰκονογραφημένα ἢ ἄλλα φυλλάδια μὲ τὴς διαστρεβλώσεις τῶν κλασσικῶν ἢ ἱστορικῶν ἔργων, τὰ γκαγκαστερικὰ κακουργήματα ἢ τὴς σεξουαλικῆς ἀνηθικότητος. Καὶ ἐνῶ ὅλα αὐτὰ κατακλύζουν τὴν ἀγορὰν, εἰσχωροῦν στὰ σπίτια καὶ διαφθεύρουσι τὴς ψυχῆς τῶν ἀναγνωστῶν τους, τὰ ἀξία λογοτεχνικὰ βιβλία προσπαθοῦν νὰ κατακτῶσιν ἕκαστον, διακόσιους, τὸ πολὺ πεντακόσιους ἀναγνώστες!

Καὶ σχηματίζεται ἔτσι ἕνας φοβερὸς καὶ ἐπικίνδυνος φαῦλος κύκλος. Ὅσο τὸ Κοινὸν διαβάσει αὐτὰ τὰ ἀναγνώσματα μὲ τὴν κατώτερη ποιότητα, τόσο πλεονεχῶς ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν τέχνην καὶ τὴν πνευματικότητα. Τόσο πλεονεχῶς ἐπομένως ζητᾷ παρόμοια ἀναγνώσματα, πού, ἐνῶ κυκλοφοροῦν ὀλοένα καὶ περισσότερο, γίνονται συγχρόνως καὶ χειρότερα (διότι οἱ ἐπιτήδειοι ἔμποροι τῶν ἐντύπων αὐτῶν φροντίζουν βέβαια νὰ ἱκανοποιῶν κάθε φορά καὶ περισσότερο τὴς κατώτερας ὀλοένα ἀπαιτήσεως τῶν ἀναγνωστῶν τους). Καὶ φυσικὰ τὰ καλὰ λογοτεχνικὰ βιβλία ἀκτοπιζοῦνται ὀλοένα καὶ περισσότερο.

Ποῦ θὰ καταλήξῃ ὁ φαῦλος αὐτὸς κύκλος, σὲ ποῖαν πνευματικὴν κατάπτωση καὶ διαφθορὰ θὰ δῆλησῃ, εἶναι βέβαια αὐτονόητο. Ἀλλὰ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἐπίσης αὐτονόητο καὶ τὸ μεγάλο καθήκον, πού ἔχουν ὅλοι οἱ ἀρμόδιοι — Κράτος, Ἐκκλησία, Παιδεία, πνευματικὰ ἱδρύματα — νὰ προσέξουν καὶ νὰ ἀντιμτωπίσουν τὸ γρηγορώτερον τὸν σοβαρώτατον αὐτὸν κίνδυνον, πού εἶναι κίνδυνος τοῦ πολιτισμοῦ μας.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΑΛΛΗΛΙΑΣ

Ἐνας νέος καὶ καλὸς ποιητής, πού — πρέπει νὰ τὸ σημειώσουμε — δὲν ἀνήκει στὴν χριστιανικὴ κίνηση, σχολιάζοντας σὲ Ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα τὰ σύγχρονα ρεύματα στὴν ποίηση, κάνει τὴν ἀκόλουθον διαπίστωση:

«Σήμερον οἱ καιροὶ καὶ τὰ προβλήματα τους ἀποστέρουσι τὴν φυγὴν. Ὁ ἄνθρωπος ὀπλισμένος μὲ τὴν δύναμιν τῆς πείρας, πού τὴν ἐξέθρεψαν οἱ αἰτίαι τοῦ κάθε τόσο ἀφανισμοῦ του, ἔκαστος σὲ τὴν φιλαλληλία. Γιατὶ καλὰ - καλὰ γνώρισις ὅτι οἱ συμφορῆς του ἀναμεταλλάθησαν μέσα σὲ καμίνι τοῦ «πάθους», στὴν καταστροφικὴν του βέβαια ἔννοιαν. Γι' αὐτὸ ἢ προσάβησι ἀρχίζει μὲ τὴν προβολὴν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς κλωσύνης, τὴς χριστιανικῆς τοῦτες ἀρετῆς, πού ἀμβλυναν οἱ καιροὶ, καὶ ἔξερσι καλὰ πῶς ἢ κλωσύνη, πού ἀπόλειπε, ἂν ἔξαναπιαστῇ στὴς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων, ἂν καταλύσῃ τὴν καταλυτικὴν μανίαν τῶν καιρῶν μας... Πάνω σὲ τοῦτο τὸ κλίμα κινεῖται ἢ σημερινὴ ποίηση — σὲ

σοβαρότερον βέβαια ποσοστὸ τῆς — στὴν πατρίδα μας».

Συμφωνοῦμε ἀπόλυτα μὲ τὴν διαπίστωση, πού μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ τὴν κάμωμε κι' ἐμεῖς ἀπὸ τὴς στήλης αὐτῆς καὶ ἀπὸ ἄλλες. Εἶναι μὲν ἀπὸ τὴς ὥραις κι' ἐπιποθοφόρες ἐκδηλώσεις ἐνός φαινομένου πού πλατιοῦ καὶ πιδ γενικοῦ, τοῦ φαινομένου τῆς στροφῆς τοῦ κακουχημένου Πνεύματος στὴς ἀνώτερες πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀξίαις τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καὶ εἶναι συγχρόνως ἢ μοναδικὴ πηγή, ἀπὸ τὴν ὅποιαν μπορεῖ ν' ἀντλήσῃ τὴ δύναμιν τῆς ἀνανεώσεως ὅχι μόνον ἢ ποίηση, ἀλλὰ καὶ ἢ Τέχνη γενικώτερα καὶ ὅλος ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς μας.

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

Ὅταν ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς Ἀθηνῶν ἄρχισεν νὰ μεταδίδῃ νωσληνικὰ λογοτεχνικὰ κείμενα, ἐπαινώσαμε τὴν πρωτοβουλίαν του καὶ συστήσαμε μόνον προσεκτικὴν ἐκλογὴν τῶν ἔργων. Καὶ πραγματικὰ, ὡς ἔνα σημεῖο, μποροῦμε νὰ πῶμε ὅτι ἢ ἐκλογὴ ἦταν καλὴ. Τί εἶναι ὅμως τώρα αὐτῆς οἱ «διασκευῆς» πού ἄρχισεν νὰ μεταδίδῃ; Εἶναι αὐτονόητο καὶ γνωστὸ πῶς κάθε διασκευὴ λογοτεχνικοῦ ἔργου σημαίνει παραμόρφωση, κάποτε καὶ διαστροφή καὶ καταστροφή του. Καὶ εἶναι καταπληκτικὸ πῶς οἱ ἀρμόδιοι τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ — πού πρέπει νὰ ἀποσπληνοῦμε πῶς δὲν ἔξερουμε ὅτι θελήσαμε νὰ μᾶθουμε ποιοὶ εἶναι, ἀλλὰ ὑποτίθεται βέβαια πῶς εἶναι ἄνθρωποι πού νοιῶσιν καὶ ἀγαποῦν τὴ λογοτεχνία — ἔκαμαν ἕνα τέτοιο σφάλμα καὶ ἀνέλαβαν μιὰ τέτοια εὐθύνη. Θὰ ἔχουμε δηλαδὴ τώρα καὶ στὸν Σταθμὸ τὸ μεγάλο κακὸ πού γίνεται μὲ τὰ φοβερὰ εἰκονογραφημένα φυλλάδια, πού κακοποιῶν καὶ συκοφαντοῦν σοβαρὰ κλασσικὰ ἔργα καὶ διαφθεύρουσι τὴν ψυχὴ καὶ τὴ σκέψιν τῶν ἀναγνωστῶν τους;

Εἶναι ἀνάγκη νὰ σταματήσῃ αὐτὸ τὸ σφάλμα. Καὶ ἂν — ὅπως φαναζόμεστε — ὀφείλεται στὴ στενότητα τῆς ὥρας τῶν σχετικῶν μεταδόσεων, τότε εἶναι πού πολὺ προτιμώτερον νὰ μεταδίδεται ἕνα χαρακτηριστικὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἔργου παρά νὰ παραμορφώνεται μὲ αὐθαίρετες διασκευῆς.

«ΟΙ ΨΑΛΜΟΙ ΤΟΥ ΔΑΥΪΔ»

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν καθιέρωσε βραβεῖο μουσικῆς, γιὰ νὰ ἐξωκριθῇ καὶ νὰ τιμᾷ τὴν μουσικὴν δημιουργίαν σὸν τόπον μας. Καὶ, κάνοντας ἀρχὴ ἀπὸ φέτος, τὸ ἔδωκε σὸν ἐκλεκτὸν μουσουργὸ κ. Α. Νεζερίτη γιὰ τὸ ὅλον ἔργον του καὶ ἐξωριστὰ γιὰ τὸ «Προανάκρουσμα σὸς Ψαλμοὺς τοῦ Δαυὶδ». Τιμὴ δικαίη, γιὰ τὴν ὅποιαν τὸ περιεδικὸ αὐτὸ αἰοθάνατον ἰδιαίτην χαρὰ. Διότι, ὅπως τὸ θυμοῦνται βέβαια οἱ ἀναγνώστες του, καὶ ὅταν πρωτοπαλαίθηκε τὸ «Προανάκρουσμα» σὸν θέατρον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ καὶ ὅταν ἐκπαλαίθηκε ἀργότερον στὴν Ἀμερικὴν, ἢ στήλῃ αὐτῆ εἶχε σημαίωσε τὴν ἐξωριστὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου καὶ εἶχε τονίσει τὴς μεγάλης πνευματι-

κὰς καὶ καλλιτεχνικὲς ἀρετὲς του: τὴ γνήσια καὶ ἀνώτερη θρησκευτικὴ πνοή, τὴν ἄρτια τεχνικὴ ἐπαξερρασία, τὴν ἐξαρῶν καὶ τὴ γαλήνη πού ἀναδίδει. Καὶ εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ ἡ σύμπτωση ὅτι, τὴν ὥρα πού ἡ Ἀκαδημία ἀπένευσε σὸν ἐμπνευσμένο συνθετὴ τὸ βραβεῖο, ἡ Κρατικὴ Ὀρχήστρα ἐκτελοῦσε τὸ ἴδιον ἔργο στὴ συμφωνικὴ τῆς συναυλία. Ὁμόφωνη καὶ πλήρης ἀναγνώριση ἐνός ἀξίου καὶ διαλεχτοῦ ἔργου, πού περιμένουμε τώρα νὰ τὸ ἀκούσουμε καὶ δόκλιτρο, γιὰ νὰ τὸ ἐκτιμήσουμε καὶ νὰ τὸ χαροῦμε σὸ ὅλονό του.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Ἡ ΑΣΥΔΟΣΙΑ

Τὸ Τμήμα Ἡθῶν τῆς Ἀστυνομίας ἐπρόσβησε σὰ μιὰ πρόσφατη καλλιτεχνικὴ ἔκθεση ἕνα προκλητικὰ γυμνὸ ἔργο, καὶ ἐφρόντισε ν' ἀποσυρθῆ. Καὶ οἱ διάφοροι προστάτες τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψης καὶ τῆς τέχνης ἔσπευσαν ἀμέσως νὰ διαμαρτυρηθοῦν.

Τὸ εἶπαμε καὶ ἄλλοτε, τὸ ξαναλέμε καὶ τώρα: Δὲν συμπαθοῦμε τὶς λογοκριτικὰς αὐτὲς ἐπεμβάσεις. Καὶ θὰ προτιμοῦσαμε ἀσφαλῶς αὐτὴ τὴν ἐνέργεια νὰ τὴν ἔκανε ὀχι ἡ Ἀστυνομία, ἀλλὰ ἡ Ἱδία ἡ δμάδα τῶν καλλιτεχνῶν, πού ὠργάνωσε τὴν ἔκθεση. Θὰ προτιμοῦσαμε ἀκόμη περισσότερο νὰ τὴν ἔκανε ὁ ἴδιος ὁ καλλιτέχνης μὲ μιὰν ἀστυρότερη αὐτοκριτικὴ τοῦ ἔργου του, ἢ — ἀκόμα καλύτερα — μὲ μιὰν ἀπὸ πρὶν βαθύτην ψυχικὴ θεώρηση, πού θὰ τὸν συγκρατοῦσε ἀπὸ τέτοια ἀντικαλλιτεχνικὰ ὀλισθήματα. Ἀλλὰ ἀφοῦ δὲν ἔγινε τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά; Καὶ ἀφοῦ τὸ ἔργον — ὅπως τὸ περιγράφουν οἱ ἴδιοι οἱ διαμαρτυρόμενοι γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς Τέχνης — ἦταν πραγματικὰ ἕνα σκάνδαλο; Νὰ ἔμενε ἐκεῖ στὴ δημόσια αἴθουσα, γιὰ νὰ προσφέρῃ στοὺς ἀνύποπτους ἐπισκέπτες καὶ στ' ἀνῆξερὰ παιδιὰ, ἀντὶ τῆς καλλιτεχνικῆς συγκινήσεως, τὰ χαμηλότερα συναισθήματα ἢ ἔτσι καὶ τὴν ταπεινὴ περιέργεια; Ἀλλὰ αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς Τέχνης; Καὶ γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ ἰδικιοῦν τὴν ἀπεριόριστη ἐλευθερία, δηλαδὴ τὴν πλήρη ἀσυδοσία;

ΤΑ ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ ΤῶΝ ΕΡΥΘΡΟΣΤΑΥΡΙΤῶΝ

Ἡ ἔκθεση λευκωμάτων σχολικῆς ἀλληλογραφίας τῶν Ἑλλήνων Ἐρυθροσταυριτῶν μὲ τοὺς Ἐρυθροσταυριτεὺς τῶν ἄλλων χωρῶν εἶναι βέβαια ἕνα μονάχα τμήμα ἀπὸ τὴν ὅλη κοινωνικὴ καὶ πνευματικὴ ἐργασία, πού γίνεται στὰ σχολεῖα τοῦ τόπου μὰς μὲ τὴν ἐμπνευση καὶ τὴν καθοδήγηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ Νεότητος. Καὶ ὅμως ὅσοι ἔτυχε νὰ δοῦμε αὐτὴ τὴν ἔκθεση μπορέσαμε, καὶ μόνο ἀπ' αὐτὴν, ν' ἀντιληφθοῦμε αὐτὴ τὴν ἐργασία σ' ὅλο τῆς τὸ πλάτος καὶ νὰ τὴν ἐκτιμήσουμε σ' ὅλη τὴν ἀξία τῆς. Μέσα στὰ μαθητικὰ ἐκείνα λευκώματα,

τὰ καυωμένα, τὰ σχεδιασμένα, τὰ εἰκονογραφημένα καὶ γραμμένα ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ χέρι τῶν παιδιῶν, δὲν ἔβλεπε κανεὶς μόνο τὶς τεχνικὲς τοὺς ἱκανότητες, τὶς καλλιτεχνικὲς τοὺς ἐπιδόσεις, τὶς πνευματικὲς τοὺς προόδους. Ἐβλεπε κι' ἔνοιωθε προπάντων τοὺς καθαρὸς παλμοὺς τῆς νσανικῆς καρδιάς τοὺς, τὶς εὐγενικὲς τάσεις τῆς ψυχῆς τοὺς, τὶς ἀνώτερες ἀναζητήσεις τῆς σκέψης τοὺς — καὶ ὅλα αὐτὰ συντοιοσμένα καὶ συνταϊριασμένα μὲ τοὺς παλμοὺς, τὶς τάσεις καὶ τὶς ἀναζητήσεις τῶν παιδιῶν τῶν ἄλλων χωρῶν, κάτω ἀπὸ μιὰν ἀνώτερη πνοὴ ἀλληλεγγύης καὶ ἀνθρωπισμοῦ. Καὶ καταλάβαινε ὅτι ὅλες αὐτὲς οἱ ἐκδηλώσεις δὲν ἦσαν μεμονωμένα καὶ ὁποιαδικὰ ἀτομικὰ συμπτώματα, ἀλλὰ ἡ συνολικὴ ἔκφραση μιᾶς γενικῆς πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς καλλιέργειας, τὸ εὐτυχημένο ἀποτέλεσμα μιᾶς ἐμπνευσμένης, συστηματικῆς καὶ ἐπίμονης ἐργασίας, πού ἀξίζει κάθε ἐκτίμηση καὶ ἔπαινο.

ΑΠΟ ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Τὰ θέατρα καὶ οἱ κινηματογράφοι γεμάτοι πάντα, ὅλες τὶς ἡμέρες τῶν ἑορτῶν, ἀπὸ κόσμο. Καὶ φυσικὰ θὰ περίμενε κανεὶς ὅτι, γιὰ ν' ἀνταποκριθοῦν σ' αὐτὴ τὴν ἰδιαίτερη προθυμία τοῦ Κοινοῦ, παρουσίασαν τὰ καλύτερα ἔργα. Καὶ ὅμως, μὲ τὴν μοναδικὴ ἐξάιρση τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου, πού ἀνέθεσε ἕνα ἔργο τοῦ Σαίξπηρ, ὅλα τὰ ἄλλα θέατρα καὶ οἱ κινηματογράφοι ἔκαμαν ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο: παρουσίασαν τὰ πιὸ ἀσχημὰτα, τὰ πιὸ μηδαμινὰ ἔργα! Θὰ ἔλθῃ πού θὰ ἔλθῃ ὁ κόσμος — ἐσκέφθησαν οἱ ἔξυνοι ἐπιχειρηματίαι, — εὐκαιρία λοιπὸν νὰ «πασάρομε» τὰ πιὸ παρακατιανὰ μὰς ἔργα (πού εἶναι καὶ τὰ φθινότερα). Καὶ ἔτσι, μὰζι μὲ τὰ παρακατιανὰ ἔργα, παρουσίασαν καὶ τὴν πιὸ παρακατιανὴν παρανόηση καὶ περιφρόνηση τοῦ κοινωνικοῦ σκοποῦ, πού ἔχουν, καὶ πρέπει νὰ ἔχουν, τὰ δημόσια θεάματα. Ἀλλὰ ποῖος νὰ νοιασθῆ γιὰ τέτοια μικροπράγματα;

— Ὡστε ὁκτῶ μόνον ὑποψήφιοι γιὰ τὴν κενὴ ἔδρα τῆς λογοτεχνίας στὴν Ἀκαδημία; Πάλι καλά. Γιατί, μὲ τὴν ἐφατεινὴ μόδα, κάθε λογοτεχνικὸ σωματεῖο — καὶ εἶναι τόσο πολλὰ! — νὰ προτείνῃ καὶ ἀπὸ ἕνα-ἑὸς ὑποψήφιος, θὰ μποροῦσαν νὰ φθάσουν αἰσίως τοὺς... ὀδόντα.

— Ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς Ἀθηνῶν εἶχε τὴν περιέργη ἐμπνευση νὰ ρωτήσῃ τοὺς λογοτέχνες τί εἶναι Τέχνη. Καὶ γιὰ μέρες ὀλόκληρες οἱ λογοτέχνες συνεστίζονταν μπροστὰ σὸ μικρόφωνο, γιὰ νὰ δώσουν ὁ καθένας κι' ἀπὸ ἕναν ὀρισμὸ τῆς Τέχνης. Καὶ ἦσαν τόσο πολλοὶ καὶ τόσο διαφορετικοὶ αὐτοὶ οἱ ὀρισμοί, πού οἱ ἀτυχεῖς ἀκραταὶ δὲν κατάλαβαν φυσικὰ τίποτε. Καὶ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς εἶπε: Μὰ πρὶν νὰ μὰς ποῦν τί εἶναι Τέχνη, δὲν προσπαθοῦν καλύτερα νὰ... κάμουν Τέχνη;

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Ο Κόσμος των Γραμμάτων

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Πολλά και από διάφορες πηγές κηρύγματα ακούονται συχνά για τη θέση και την αποστολή που έχει η γυναίκα μέσα στην κοινωνία. Ο «ορθολογιστικός» φεμινισμός της άπιστίας καταβάλλει κάθε προσπάθεια να βγάλει την σύγχρονη γυναίκα από την οικογενειακή της έστια. «Αλλά τα πράγματα φωνάζουν! Όσο περισσότερο απεμακρύνθηκε η γυναίκα από την Ιερή αποστολή της, τόσο μεγαλύτερη απογοήτευση και κατάπτωση βρήκε.

Και αυτή τη μεγάλη αποστολή που καθορίζει στην γυναίκα ο Χριστιανισμός, έρχεται να μς δείξει ένα καινούργιο βιβλίο που έκυκλοφόρησε τελευταίως ή «Αδελφότης «Ευδοξία» με τον τίτλο: «Η γυναίκα στο βασίλειό της». Γραμμένο το βιβλίο αυτό με ζηλευτή σαφήνεια και σε γλώσσα απλή και καταληπτή, έχει αποκλειστικό σκοπό να δείξει στην σύγχρονη «Ελληνίδα την αληθινή κατεύθυνση και πορεία, για να επιτύχει στην μεγάλη αποστολή της, που της έταξεν ο Δημιουργός.

«Η γυναίκα στο βασίλειό της». Το βασίλειο αυτό, όπου μπορεί και της ταιριάζει τόσο πολύ να απασχοληθεί ή χριστιανή γυναίκα, είναι πριν από όλα το σπίτι της, ή οικογένειά της. Δεν έχει σημασία, αν το σπίτι αυτό είναι υγιεινό πολυκατοικία μεγαλουπόλεως ή πέτρινο σπίτι κάπου στο όρειο χωριό. Σημασία έχει να είναι αίσθητη και να δεσπόζει η γυναίκα και μάλιστα η σοφή γυναίκα με την σοβαρή και επιβλητική προσωπικότητά της. Βέβαια και του συζύγου ή αποστολή, ως αρχηγού της οικογένειας, είναι σπουδαιότατη αλλά και αρκετά διαφορετική, κυρίως, γιατί αυτός είναι υποχρεωμένος να απασχοληθεί σε έργασίες έξω από το σπίτι και να εργάζεται σκληρά για την συντήρηση της οικογένειας. Κατ' ουσίαν, λοιπόν, το σπίτι είναι στά χέρια της γυναίκας. Αυτή έχει την ευκαιρία να διηγή τον ρυθμό, την κίνηση και την πνοή σ' ελόκληρο το οικογενειακό περιβάλλον. Γιατί «μέσα στο πλαίσιο πάντοτε της άρμοδιότητάς της, αυτή κυβερνά μέσα στο σπίτι».

Το πρώτο μέρος του βιβλίου αυτού περιλαμβάνει κυρίως πρακτικά θέματα, που σχετίζονται με την διεύθυνση του σπιτιού και του νοικοκυριού. Τέτοια θέματα είναι: η θέση της γυναίκας στο σπίτι, η νοικοκυρωσύνη, το πρόγραμμα και η τάξη στην καθημερινή ζωή της οικογένειας, φιλοκκλία και άπλοτης, ή θρησκευτική και η διατήρησης των τροφών, οικιακή λογιστική κλπ. Με τις πρακτικές αυτές γνώσεις που δίδονται στην οικοδέσποινα μπορεί τό

σπίτι να αναδειχθεί «στοιχείο και φυτώριο πολιτισμού». Ίδιαίτερως τονίζεται η ανάγκη να δημιουργήσει ή σημερινή νοικοκυρά με την χρήση των συγχρόνων μέσων αλλά και χωρίς πολλά έξοδα, με τη συστηματική οικονομία, την φιλοπονία και την εργατικότητα της, τέτοιαν ατμόσφαιρα αγάπης και εχθάρτησης διαμονής μέσα στο σπίτι, ώστε όλα τα μέλη της οικογένειας να συνεργάζονται πρόθυμα και αρμονικά μαζί της, χωρίς δυσκολία ή καταναγκασμό. Με τον τρόπον αυτόν ή μυαλωμένη οικοδέσποινα θα συμβάλει πολύ στην διατήρηση της οικογενειακής ειρήνης και τήν εμάλη συμβίωση.

Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου γίνεται ειδικός λόγος για την υγιεινή του σπιτιού. Με τρόπο πρακτικό και εχθάριστο, προσφέρονται στοιχειώδεις, αλλά μεγάλης σημασίας, γνώσεις υγιεινής, χρησιμότητας για την καθημερινή ζωή. Η υγιεινή των τροφών, της ένδυμασίας και της κατοικίας, ή αναγκαία και κανονική ανάπαυσις, ή υγιεινή της εργασίας, τα υγιεινά καθήκοντα της γυναίκας και τόσα άλλα, που φαίνονται εκ πρώτης όψεως λεπτομερικά, παίρνουν πρωτεύοντα ρόλον στην διατήρηση της υγείας και την προφύλαξη από διάφορες ασθένειες.

Ίδιαίτερη σημασία έχει το κεφάλαιο «ψυχικός παράγων και οικογένεια». Σύμφωνα με τα νεώτερα πορίσματα της ιατρικής επιστήμης και μάλιστα της ψυχιατρικής, δίδονται οδηγίες για την υγιεινή του υερικού συστήματος και την επιτυχία της ψυχικής ισορροπίας μέσα στην οικογένεια. Με την κατάλληλη συμπεριφορά της, με την δημιουργία χαρούμενης και εχθάριστης οικογενειακής ατμόσφαιρας, με την ακούραστη αγάπη της και την ακατάβλητη υπομονή της, ή χριστιανή γυναίκα μπορεί να αναδειχθεί τό «κλειδί της επιτυχίας» για μίαν επιτυχημένη λύσι «στο πρόβλημα της διατήρησης και της αποκαταστάσεως της ψυχικής υγείας». «Αν δέν θελήσωμε να ανατρέξωμε στην πηγή της θραυσίας τόσον ψυχικών ανωμαλιών και διαταραχών, την χριστιανική πίστι, «κάθε άλλη ψυχική υγιεινή και ψυχοθεραπεία, που βασίζεται σε μεγάλα λόγια και σε θεωρίες είναι συνήθως άνοσηρη να φτάση ως την ψυχή του ανθρώπου».

Το τρίτο μέρος του βιβλίου ασχολείται με το σοβαρό ζήτημα της κοινωνικότητας της γυναίκας, της κοινωνικής της μορφώσεως και της καταλλήλου άγωγής, τόσον για την καθημερινή ιδιωτική ζωή, όσο και για τις κοινωνικές άναστροφές της. Το πρόβλημα τούτο είναι εξαιρετικά μεγάλο και πολύπλευρο. Γιατί δέν περιλαμβάνει μόνον τούς τρόπους καλής συμπεριφοράς μέσα και έξω στο σπίτι, αλλά και ζητή-

ματα πνευματικώτερα, όπως είναι «ο έμπρακτος χριστιανισμός μέσα στο σπίτι», ή απασχολήσεις της γυναίκας με τα έργα αγάπης, με την καλλιέργεια της «ζηλευτής τριλογίας» των χριστιανικών άρετων, της αγάπης, της χαράς και της ειρήνης μέσα στο σπίτι και έξω στην κοινωνία.

Τόν πρόλογο του βιβλίου έχει γράψει ο Π. Μελίτης: «Ξεφυλλίζοντας το», λέει, «αισθάνομαι έκπληξι, για τόν τόσο πλούτο τών θεμάτων, πού δέν θίγ' τα έφραναζόσαν καν. Κάθε σελίδα και ένα θέμα, μία άποψη καινούργια, πού βγαίνει από τήν άμση παρατήρησι τής ζωής και διδαι, μαζύ με τήν άντικειμενικότητα και τήν αγάπη», με μοναδικό σκοπό νά διεξη τήν «μεγάλη γραμμή πού φέρνει τό μεγαλύτερο του ούρανού στην μικρολεπτομέρεια του νοικοκυριού» νά τό μυστικό του βιβλίου τούτου».

Φ. ΣΤ.

ΕΛΗΦΘΗΣΑΝ

Παν. Κανελλοπούλου: 'Ο Χριστιανισμός και η 'Εποχή μας. ('Από τήν 'Ιστορία

ΕΠΕΙΤΑ ΑΠΟ ΕΚΑΤΟΝ ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΙΣΤΗ ΤΟΥ ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ

«Όλος ο πνευματικός κόσμος, τόσο στη Γαλλία, όσο και σ' άλλες χώρες της Εύρώπης και στην Ελλάδα, γιόρτασε φέτος τα εκατόν πενήντα χρόνια άπ' τή γέννηση του Βίκτωρ Ουγκώ. Δέν έχουμε τήν πρόθεση νά εξετάσουμε έδω, μήτε τό ποιητικό, μήτε τό πεζογραφικό, μήτε τό θεατρικό έργο του μεγάλο συγγραφέα, αλλά ούτε και νά άφηγηθούμε τά καθήκαστα της πολυκύμαντης ζωής του, μιās ζωής πού κρήτης οδόντα τρία χρόνια και γέμισο σχεδόν έναν αιώνα με τίς περιπέτειές της, τίς τόσο συχνά δραματικές.

Θέλουμε νά σταθούμε σ' έναν Ουγκώ κάπως λιγότερο γνωστό στο πολύ κοινό και νά τονίσουμε πώς αυτός ο άνθρωπος, πού είχε μιā ζωή τόσο ταραχμένη, ήταν στο βάθος ένας πιστός, ένας χριστιανός, όπως τό απέδειξαν οι ποιητικές συλλογές του πού δημοσιεύτηκαν μετά τό θάνατό του: «Τό Τέλος του Σατανά», «Θεός», «Όλη η Δύρα», «Τελευταία Άνοσθήση», και «Ωκεανός». Σ' αυτές τίς μεγαλόφωνες, τίς αποκαλυπτικές συνθέσεις του, όπως και σέ μερικές σελίδες του «Θρόλου τών αιώνων» κι' ακόμα σέ γράμματα του και σέ διάφορα πεζά του, θ' ανακαλύψουμε τόν Ουγκώ χριστιανό, τόν άνθρωπο πού διηγήσε ό πού άμείλικτος πολέμιος του άθεϊσμού. 'Ανάμεσα άπ' τούς έπικουδς σίχους του, ο ποιητής παρουσιάζεται σαν ένας χριστιανός της πού πρώτογονης Έκκλησίας, πού ταλαντεύεται συχνά μεταξύ του κόσμου της 'Αποκαλύψεως και της Θείας 'Αγάπης.

'Απ' τά 1853 ως τά 1885, τό έτος πού πέθανε, ο Βίκτωρ Ουγκώ τήρησε μιā μυστηριώδη σιωπή. Φοδόντα άραγε—αυτό ίσως είναι πιθανό—τή γνώμη του δημοκρατικού κόμματος,

στην Αίωνιότητα). 'Αθήναι, 1953.

Π. Ν. Τρεμπέλα, Καθηγητού Πανεπιστημίου: 'Η Καινή Διαθήκη μετα συντόμου έρμηνείας (Τά Εδαγγέλια και αι πράξεις τών 'Αποστόλων) 'Εκδοσις «Ζωής», 'Αθήναι 1952.

Μανώλη Χ. Παπαδάκη, Τ.Τ.Τ. Διευθυντού -Διηγήδου: 'Ατομική Πρόνοια -'Αποταμίσεις. 'Αθήναι 1951.

Νικολάου Στ. Φαρουδάκη: Χριστιανική επανάσταση και ανθρώπινη κοινωνία. 'Αθήναι 1952.

«Παιδιά ήρώων» (Παιδικά διηγήματα). 'Εκδοσις «Ζωής», 'Αθήναι 1952.

«'Από τό στόμα τών λίκων» (Παιδικά διηγήματα). 'Εκδοσις Ζωής», 'Αθήναι 1952.

Τά λυτά Έγγραφα της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Κοζάνης 1676-1808, εκδιδόμενα όπό Μιχ. 'Αθ. Καλινδέρη, καθηγητού φιλολόγου. Θεσσαλονίκη 1951.

Γ. Αίνου: 'Ο Κινάδων ('Η πρώτη κοινωνική επανάστασι). 'Αθήναι 1952.

πού είχε ύψώσει τή σημαία μιās κραυγαλέας άντιθρησκευτικότητας; Φοδόντα άραγε τούς θετικιστές πού, έχοντας επί κεφαλής τόν Αδγουστο Κόντ, διακήρυχαν τίς θεωρίες τους, άνατρέποντας ό,τι πιό ζωντανό, ό,τι πιό ούσιαστικό διάρχει στον άνθρωπο, δηλαδή τήν πίστη του στο Δημιουργό;

'Ο Βίκτωρ Ουγκώ, για όποιον μελετάει με αγάπη τό έργο του και ποθει νά έρευνήση τό βαθύτερο νόημα του, είναι ο φυσικός διάδοχος του γάλλου χωρικού. 'Όπως αυτός, τό ίδιο κι' ό ποιητής, με τίς παλιές ριζωμένες ιδέες, άναπτυγμένες από μιā καθολική άνατροφή, πιστεύει έπίμονα πώς οι νεκροί δέν παύουν νά ζούν, νά μιξ ό ηγγούδι και κάποτε νά επεμβαίνουν με τήν άόρατη παρουσία τους. 'Ο Οδ κώ παρουσιάζεται με ψυχή μυστικόδταν χαράζει αυτά τά λόγια:

«'Η έλευθερία είναι ή ψυχή! 'Η έλευθερία προϋποθέτει τήν άνάσταση, γιατί ή άνάσταση είναι ή εϋθύνη. Για νά επιτελέση τήν πορεία του, δηλαδή, για νά μεταβληθώ από έλευθερία σέ εϋθύνη, τό φαινόμενο αυτό πού λέγεται άνθρωπος πρέπει νά διαρχει, υστερ' άπ' τή ζωή του. Νά λοιπόν πώς εξηγείται ό,τι ή ψυχή εξακολουθετ νά ζή... 'Η συγγένεια του Θεού με τήν ψυχή μου εκδηλώνεται άπόνα άνείπωτο κρυφό χάδι δταν Τόν πλησιάζω. Σκέφτομαι, Τόν αισθάνομαι κοντά μου' Δημιουργό, Τόν αισθάνομαι ακόμα πιό κοντά' αγαπώ, Τόν αισθάνομαι πιό κοντά' άφοσιώνομαι, αισθάνομαι πώς είμαι ακόμα πιό κοντά Του». Καί κάποτε, γράφοντας ο ποιητής στη Γεωργία Σάνδη, τής τόλιξε: «Πιστεύω στο Θεό περισσότερο παρά στον ίδιο τόν έαυτό μου' είμαι πιό σίγουρος για τήν διαρξη του Θεού παρά για τή δική μου!»

Πολλοὶ λίγοι εἶναι ἴσως οἱ μυστικοί, οἱ ἐμπνευσμένοι ἀπ' τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ, οἱ ποτισμένοι βαθειά ἀπ' τὸ μεγαλεῖο τῆς Δημιουργίας, ποὺ ἀρῆσαν τὴν καρδιά τους νὰ ξεχειλίσει καὶ νὰ ἡμῆσει: μὲ τέτοια ὑπέροχα λόγια τὸν Κύριο: «Ὁ Θεὸς ἔχει ἁρμονίες ποὺ εἰσχωροῦν στὴν καρδιά μας σὰ σταβιά!»

Πραγματικά, ὁ Οὐγκώ, ὡς τὴν τελευταία πνοή του, δὲν θὰ πάψει νὰ ἐπαναλαμβάνει ἀπὸ τοῦς τοῦς στίχους ποὺ, κάποια μέρα, εἶχε γράψει κάτω ἀπὸν Ἰσταυρωμένο!

«Vous qui pleurez, venez à ce Dieu, car
[il pleure.
Vous qui souffrez, venez à lui, car il guérit.
Vous qui tremblez, venez à lui, car il sourit.
Vous qui passez, venez à lui, car il de-
[meure!..»

Ἄλλωστε, τὸ ἔργο τοῦ ποιητοῦ, γιὰ ὅποιον ἔρρει νὰ τὸ διαβάσει, περιέχει σχεδὸν αὐτοῦσιο τὸ κείμενο τῆς Βίβλου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου. Συχνὰ τὰ ποιήματα αὐτά, ποὺ ἀναφέρονται σὲ ἐπισόδια θρησκευτικά, δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρά μιὰ μεγαλοφυῆ ἀνάπλαση, σὲ στίχους, τῶν βιβλικῶν οὐσιῶν, «ἡ μόνη ἀνεκτὴ καὶ ὠραία ἀνάπλαση τοῦ Εὐαγγελίου» ἔγραψε ὁ κριτικός Albert Thibaudet, ἔχοντας κυρίως ὑπ' ὄψη του τὴν «Πρώτη συνάντηση τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸν Τάφο» ἀπ' τὸ «Θρόλο τῶν Αἰώνων». Γιὰ τὸν Οὐγκώ, ὡς τὴν ὑπέροχη, τὴν ὑστατή «μάχη τῆς μέρας καὶ τῆς νύχτας», ὁ Χριστὸς θὰ παραμένει πάντοτε ὁ Αὐτρωτής, ποὺ ὁ Θεὸς τὸν ἐξαπέστειλε γιὰ νὰ σώσει τὸν κόσμον ἀπ' τὴν ἁμαρτία. Ἀκόμα καὶ στὶς τελευταῖες στιγμὲς μας, μπορούμε νὰ πλησιάσουμε τὸ Χριστὸ καὶ νὰ σωθῶμε, φτάνει νὰ χροῦμε μενοεισώσι γιὰ τίς κηκὲς μας πράξεις, φτάνει ἡ ψυχὴ μας, ἀγνή καὶ λυτρωμένη, πραγματικά χριστιανική, νὰ δψῶθαι ὡς τὸ Θεὸ καὶ, ταπεινωμένη, νὰ γονατίσει μπροστὰ Του.

«A l' heure de la mort un cri de repentir
Un appel de la foi que le tombeau recrée,
Un regard attendri vers la lueur sacrée.

Un sanglot, moins encore, un soupir, un
[regret
De l' âme détastent sa tache originale,
Suffit pour qu' elle échappe à la peine
[éternelle».

«Ἡ Βίβλος, εἶναι τὸ βιβλίον μου» διακηρύχνει ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ στὸν Πρόλογο τοῦ «Θρόλου τῶν Αἰώνων» καὶ στὸ «Τέλος τοῦ Σατανᾶ» πάλι τὴ Βίβλο ἐγκωμιάζει μ' αὐτοὺς τοὺς στίχους:

1. «Σεῖς ποὺ κλαῖτε, ἔλατε σ' αὐτὸ τὸ Θεό, γιὰτί
[κλαίει.
Σεῖς ποὺ ὑποφέρετε, ἔλατε σ' αὐτόν, γιὰτί γιαιρθεῖτε.
Σεῖς ποὺ τρέμειτε, ἔλατε σ' αὐτόν, γιὰτί χαμογελάει.
Σεῖς ποὺ πεθαίνετε, ἔλατε σ' αὐτόν, γιὰτί διαρκεῖ.»
2. «Τὴν ὥρα τοῦ θανάτου μιὰ κραυγὴ μετανοίας,

«Chaque page y frémit sous la frisson
[sacré ;
Et c' est pourquoi la terre a dit : je le
[lirai !
Les peuples qui n' ont pas ce livre le men-
[dient,
Et vingt siècles penchés dans l' ombre
[l' étudient!»

★

Πόσο ριζωμένη ἦταν ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ στὸ Βίκτωρ Οὐγκώ καὶ στὴ γυναῖκα του τὴν Ἀντέλα, ἀνήκε στὶς 4 τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1843, ὅταν ἡ κόρη του, ἡ ἀγαπημένη του Λεοπολδῖνα, νιόπαντρη μὲ τὸν Κάρολο Βακερί, πνίγηκε μὲ τὸν ἄντρα της, ἔπειτα ἀπὸν ἀνὰ περὶ πᾶτο, στὸ Σηκουάνα.

Ὁ ποιητής, ποὺ ἔλειπε, ἀναστατάθηκε καὶ ἀπόμεινε ἐνός ἀπ' τὸ ἀναπάντεχο τραγικὸ δυστύχημα. Στὸ ταπεινὸ κοιμητήρι τοῦ Βιλλεκεῖ, ὅπου ἡ Λεοπολδῖνα κοιμᾶται τὸν αἰῶνο ἔπνο μὲ τὸν ἄντρα της, στὸ ἴδιο φέρετρο, ὁ τάφος τους στολιζέται κάθε μέρα μὲ λουλούδια θροσερά, φρεσκοκομμένα καὶ ἡ δδυνηρὴ αὐτὴ πορεία τοῦ Βίκτωρ καὶ τῆς Ἀντέλας εἶναι ἕνα ἱερὸ προσκύνημα, γιὰτί καὶ οἱ δύο τους πιστεύουν, ἔ ε ρ ο υ ν πὼς ἡ ψυχὴ εἶν' ἀθάνατη.

Συντριμμένοι καὶ οἱ δύο δὲ χάνουν τὸ θάρρος τους καὶ ἕνα μῆνα ἀργότερα, στὶς 4 τοῦ Νοέμβριου τοῦ ἴδιου χρόνου, (1843), ἡ Ἀντέλα Οὐγκώ, ἡ γυναῖκα του ποιητοῦ, γράφει αὐτὰ τὰ πονεμένα καὶ χριστιανικὰ λόγια στὸ φίλο τους Βίκτωρ Παβί, ποὺ ἔχασε καὶ αὐτὸς τὸ κοριτσάκι του!

«Σηκώστε τὰ μάτια σας στὸν οὐρανὸ καὶ μὴν τὰ καταβάτετε σχεδὸν καθόλου» ἀνέχομαι τὴ ζωὴ μου μόνον χάρις σ' αὐτὰς τίς ἰδέες. Στὸν τάφο τῶν παιδιῶν μου, ἀγγίζω τὰ σώματά τους μονάχα μὲ τὸ χέρι. Ἡ ψυχὴ μου λῆς καὶ ἐβγαίνει ἀπὸ μένα γιὰ νὰ ἐνωθῆι μὲ τὴ δική τους. Ὑπάρχει ἀγαλλίαση στὴν ἔνωσιν στὴν ἐπικοινωνία τῶν ψυχῶν. Γυράψτε τὴ καὶ θὰ τὴ βρῆτε καὶ οὐτε, ὅπως καὶ ἐγώ. Πέστε στὸν ἑαυτὸ σας, ἔστω καὶ ἀν ζήσετε τόσο πολὺ ὅσο εἶναι δυνατό νὰ ζήσετε ἕνας ἀνθρωπος, πὼς κάθε ἡμέρα αἶς πλησιάζει

Μιὰ ἐκκλήση πρὸς τὴν πίστιν ποὺ ὁ τάφος τῆν
[ἀναπλάθει,
Ἔνα βλέμμα τρυφερὸ πρὸς τὴν ἱερὴ λάμψη,

Ἔνας λυγμός, κάτι πιὸ λίγο ἀκόμα, ἕνας στεναγ-
[μός, μιὰ θλίψη
Τῆς ψυχῆς ποὺ μισεῖ τὸ προπατορικὸ της ἁμά-
[τημα,
Φτάνει γιὰ νὰ ξεφύγει ἀπ' τὴν αἰώνια τιμορρία.»

3. «Κάθε σελίδα αὐτοῦ μέσα ἀνατριχιάζει
[κάτω ἀπ' τὸ ἱερὸ σῖγος
Καὶ νὰ γιὰτί ἡ γῆ εἶπε; θὰ τὸ διαβάσω!
Οἱ λαοὶ ποὺ δὲν ἔχουν αὐτὸ τὸ βιβλίον τὸ ζητῶν-
[νεοῦν,
Καὶ εἰκοσι αἰῶνες σκνυφοὶ μὲς σ' τὴν οἰκίαν τὸ
[μυλετοῦν!»

κοντά σ' ἀγαπημένα αὐτὰ μικρά, καὶ τότε θὰ εὐλογεῖτε τὴν κάθε ἡμέρα πού κυλάει: Ἐπειτα, ὅπως λέτε καὶ οἱ ἴδιοι, ὁ Θεὸς ξέρει καλῶτερα ἀπὸ μᾶς τί πρέπει νὰ γίνει...»

Κι' ἕνα χρόνο ἀργότερα, τὴν ἐπέτειο τοῦ θανάτου τῆς Λεοπολδίνης ἡ φωνὴ τοῦ ποιημένου πατέρα ἀπαντᾷ: σὺν ἡχῷ στῆ φωνῆ τῆς συντριμμένης μητέρας· καὶ ὁ ποιητὴς γράφει τοὺς δειπνολογικοὺς στίχους τοῦ πασιγνωστοῦ μετὸν τίτλο: «Στὸ Βιλλεκιά», πού εἶναι μιὰ κραυγὴ ἀπελπίσας, ἀλλὰ καὶ μιὰ ἐπίκληση πρὸς τὸ Θεό, πού τοῦ προσφέρει, στὴ μεγάλη του δόξη, τὴν ψυχικὴ καρτερία καὶ τοῦ δυναμῶναι: τὴν ἀκράδαντη πίστιν του σ' Αὐτόν.

Ἡ διαρκὴς παρουσία τῶν νεκρῶν καὶ ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς εἶναι ἰδέας ριζωμένες καὶ παλιές ὅσο κι' ὁ χριστιανισμός. Αὐτὲς ἀγκαλιᾶζει ὁ Οὐγκώ δίχως καμιά ἐπιφύλαξη. Πιστεύει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παντοῦ, σὺν πρῶτον πλάσμα ὅπως καὶ σὺν πρῶτον ἀγγέλου, σὺν κακῶν ὅπως καὶ σὺν καλῶν. Κατὰ συνέπεια, ἡ πρῶτη διαφθαρμένη ψυχὴ μπορεῖ νὰ ἐξαγοραστῆ, νὰ σωρηθεῖ. Ἐθνησιακὰ πού, σύμφωνα μετὸν μυημένο ἀπ' τὸ Θεό, ἀποκαλύπτει σὺν κόσμῳ δυὸ καινούργιους ὄψεις: τὴν πίστιν πῶς τὰ πάντα στῆ φύση, ἀκόμα καὶ τὰ ἄβυσχα, ἔχουν μιὰ συνειδητὴ ψυχὴ καὶ τὴν ἀντίληψιν μιᾶς παγκόσμιας συγγνώμης ὅτι καὶ στὸ ἔγκλημα ἀκόμα χορηγείται ἡ ἀπαραίτητη ἄφεσίν του.

Ἐπειδὴ ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ πιστεύει ἀπόλυτα στὸ Θεό, ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου δὲν τὸν τρομάζει. Μπρὸς στὰ σκότη πού πλησιάζουν, πιστεύει περισσότερο παρά ποτέ στὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς· πιστεύει πῶς:

«Que tout cet inconnu qui l'entoure est
[vivant;
Que le néant n'est pas et que l'ombre est
mon âme»⁴.

Τὸ «πιστώω» του μᾶς τὸ ἄφησε ὁ ἴδιος:

«Πιστεύω στὸ Θεό.

«Νοιώθω τὸν ἐαυτό μου, ψυχὴ ἀθάνατη, μπροστὰ σὺν τῷ θανάτῳ Θεοῦ.

4. «Ὅλο αὐτὸ τὸ ἄγνωστο πού τὸν περιβάλλει εἶναι ζωντανό· πῶς τὸ μηδὲν δὲν ὑπάρχει καὶ πῶς ἡ σκιά εἶναι [ἡ ψυχὴ μου].»

«Τὸν ἰκετεύω νὰ μὲ δεχθεῖ, μ' αὐτοὺς πού ἀγαπῶ καὶ μὲ ἐκείνους πού μ' ἀγαποῦν, στὴν καλύτερη ζωῆ.

Προφητικὸς, μυστικὸς, ὁ ποιητὴς ἀπευθύνεται καὶ προσεύχεται μόνος στὸ Θεό, χωρὶς κανένα ἐνδιάμεσο, ἐνώπιος ἐνωπίω. Σ' ἕνα γράμμα στῆ γυναίκα του (4 Σεπτ. 1845) φαίνεται πῶς τὸν ἐμψυχώνει ἡ προσυχὴ: «Προσευχθήκα γιὰ σένα, γιὰ μένα, γιὰ τὰ παιδιά μας... Ἐξέρεις πῶς ἔχω μέσα μου τὴ θρησκεία τῆς προσυχῆς. Μοῦ φαίνεται ἀδύνατο πῶς ἡ προσυχὴ εἶναι ποτέ δυνατὸ νὰ χαθεῖ...».

Ἔτσι, μ' ὅλη τὴν τρικυμιώμενη ζωῆ του, μ' ὅλους του τίς περιπέτειες, μ' ὅλα τὰ ὀδυνηρὰ χτυπήματα τῆς Μοίρας, ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ δὲν ἐπαψὲ νὰ προσεύχεται καὶ νὰ στρέψει τὸ πρόσωπό του πρὸς τὸ Θεό. Ἐξέρει καλά πῶς Κάποιος ὑπάρχει, πῶς βρισκόμαστε ἀνάμεσα σ' αὐτὴν χέρια Του, πῶς μᾶς παρακολουθεῖ, πῶς μᾶς καλεῖ καὶ θὰ μᾶς κρίνει. Καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἄβυσθος καὶ λυτρωμένος ἀπ' τὸ θάνατο, εἶναι δειπνολογικὸς μπρὸς στὸ Θεό πού τὸν ἐπλάσσε καὶ πού παραμένει «παρὼν» μέσα του. Ἐνας Θεός, δίχως ἄλλο, πού ἡ νόσή μας δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ὀλοποιήσῃ· μὰ, ἂν εἶναι ἀπροσέλαστος στῆ λογικὴ μας, εἶναι νοητὸς στῆ ψυχὴ μας, στὴν καρδιά μας. «Ἡ καρδιά δὲν μπορεῖ νὰ σφίλλει, γράφει ὁ Οὐγκώ, ἡ καρδιά εἶναι ἡ μεγάλη κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἡ ἐλπίδα ἔχει τὰ μάτια τῆς πολὺ πρὸ ἀνοιχτὰ ἀπ' τὴν ἄλγεθρα καὶ ἡ συνείδησή μας γνωρίζει ἔξω ἀπὸ μᾶς».

Ἡ ψυχὴ εἶναι Θεός, ἡ καρδιά εἶναι Θεός, ἡ ἀγάπη εἶναι Θεός. Καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ «Θρόνου τῶν Αἰώνων» πού τόσο ὕμνησε τὸν Δημιουργὸ τοῦ Παντός στοὺς φλογερούς στίχους του μᾶς κληροδοτεῖ, στὴν τραχημένη σημερινῆ ἐποχῆ μας, πῶς ὁ μόνος δρόμος πού μᾶς λυτρώνει, μᾶς δυναμώνει, εἶναι ὁ δρόμος τοῦ Θεοῦ. Ἐφ' ἡλὸ διδάγμα, τόσο ἀναγκαῖο, ἀπαραίτητο, γιὰ ὅλους ἐμᾶς, πού μὲ συνείδηση καθαρῆ πεθοῦμε ν' ἀντικρῶμε τὸ πρόσωπό Του, ὥστε καὶ στὶς στιγμὲς συντριβῆς καὶ στὶς στιγμὲς τῆς λιποψυχίας, καὶ στὶς στιγμὲς τοῦ θανάτου, ἡ Πίστις, τὸ μοναδικό, τὸ πλούσιο αὐτὸ ἐφόδιο τοῦ ἀνθρώπου νὰ μᾶς πλησιάζει ὥς τὸν οὐρανό, κι' ἀπ' τὴν ψυχὴ μας νὰ αἰνοῦμε μὲ κατανύξη τὸν Κύριο.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

Παρακαλοῦνται οἱ κ. κ. συνδρομηταὶ τῶν «Ἀκτίνων» ὅπως ἀποστείλουν τὴν συνδρομὴν των διὰ τὸ νέον ἔτος 1953 ἐκ δραχμ. 25.000, ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον, εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ (Καρύτση 14, Ἀθῆναι).

Περιοδικὸν «Ἀκτίνες», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων» — Ἐκδ. Χριστ. Ἐνώσ. «Ἀκτίνες». Γραφεῖα: ὁδὸς Καρύτση 14, Ἀθῆναι (1) Τηλ. 35-023 — Θεσσαλονίκης: Ἀγ. Σοφίας 38. — Πειραιῶς: Φίλωνος 34x. — Ἰγυθύβουτος: Δ. Γ. Σταμάτης, κατοικία Φαετέρου 39α, Ἀθῆναι (1). — Ἐτησία συνδρομὴ δρχ. 25.000, ἔξωτερικῶς δολλ. 3. — Πρῶσιτ. τυπογραφίτου: Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομιχάλη 176. — Χειρόγραφα, δημοσιεύματα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.